

Міністерство культури і мистецтв України
Управління культури Харківської обласної
державної адміністрації
Харківський обласний центр народної творчості
Харківський центр українознавства
на базі «Народної української академії»

ФОЛЬКЛОРНІ ОСЕРЕДКИ ХАРКІВЩИНИ

Харків
«Регіон-інформ»
2002

ББК 82.3(4UKP-4XAP)
Ф 75

Ф 75 **Фольклорні осередки Харківщини** / Мур. К., Дорохова, В., Осадча, Н. Плотник. — Х.: Region-інформ, 2002. — 380 с.

ISBN 966-7291-37-5

До збірки увійшли зразки українського та російського обрядового фольклору записаного у селах Балаклійського, Великобурдучаного, Ізюмського та Первомайського районів Харківської області впродовж останньої чверті XX століття. Більшість представлених матеріалів зібрана співробітниками Харківського обласного центру народної творчості.

Книга розрахована на працівників культури, фольклористів, учителів народознавців, також для тих, хто цікавиться традиційною народною культурою Слобідського краю.

ББК 63.5(4UKP-4XAP)
82.3(4UKP-4XAP)
85.3(4UKP-4XAP)

ISBN 966-7291-37-5

© «Region-інформ», 2002

ПЕРЕДМОВА

Дике поле. Слобідська Україна. Слобожанщина. Харківщина. Саме так у різні історичні часи та епохи називалися землі, на яких розташована Харківська область. Ці степи перетиналися шляхами. Серед них слід відзначити Муравський, який починався від кримського Перекопу і проходив аж до Тули. Від нього відокремлювався Ізюмський шлях, який ішов до Ізюма, а звідси до теперішньої Курської області, де знову з'єднувався з Муравським шляхом.

Слобідська Україна з самого початку заселялася українцями та росіянами. І сьогодні підтвердження цьому знаходимо у назві існуючих поселень — Черкаська Лозова та Руська Лозова, Черкаські Тишки та Руські Тишки та інш. Ось уже понад 300 років ці села існують поряд. Їх населення додержується своїх культурно-побутових звичаїв і вікова історія не знає жодного прояву національної ворожнечі.

Саме цими шляхами у останню чверть XX століття пройшли співробітники Харківського обласного центру народної творчості досліджуючи зразки побутування традиційної культури як українців, так і росіян.

Зібраний у фольклорно-етнографічних експедиціях та опрацьований матеріал і увійшов до представленої збірки «Фольклорні осередки Харківщини». Вона має на меті фіксацію сучасного стану побутування пісенного фольклору із урахуванням його обрядового або звичаєвого контексту.

Відкрива збірку матеріал «Обрядові оповідки» зібраний у селах Великобурдучаного та Ізюмського районів Харківщини. До нього увійшли обрядові та пісенні оповідки, присвячені народним святам зимового та літнього календаря, традиційного сільського весілля (у тому числі й за сучасним обрядом). Під час подання матеріалу упорядником враховані особливості діалектів південноукраїнської говірки, на якій висловлюють свої думки, спогади носії традиції, а також — наскільки це можливо. — збережений розмовний, монологічний стиль оповіді.

Продовжує видання матеріал села Киселі Первомайського району, який належить до пісенних осередків центральної Харківщини. Традиція села Киселі має консервативний характер. В пам'яті

виконавиць зберігається не дуже великий обсяг фольклорних творів, але у кожному з них відтворене для нас автентичне звучання, яким воно було на Слобожанщині. можливо, ще в кінці XVII — на початку XVIII сторіччя. Присмно відзначити, що нині фольклорний колектив села Киселі активно виступає на сценах Харкова, Києва, пропагує саме старовинні пісні свого села.

Пісенна спадщина села Новий Мерчик Валківського району складає новий розділ збірки. Вона систематизована у жанрово-тематичні групи: козацькі, календарні, ліричні, жартівливі пісні та інші. У роботі можна знайти деяку інформацію щодо заснування села, традиційне народне вбрання, сучасне життя мешканців. Наведені зразки пісенного фольклору записувались на протязі 1989, 1993-2001 років.

Музичному мистецтву села Завгороднє Балаклійського району присвячений останній розділ збірки. Він знайомить нас з однією з найменш досліджених південноросійських локальних традицій — пісенній культурі росіян, що мешкають на території Слобідської України. Запис народних пісень проводився протягом п'яти років (1979-1984). У 1979 році фольклорний гурт села Завгороднє був запрошений до Москви, де був здійснений багатомікрофонний запис пісень. Пісенний матеріал, включений до дійсного видання, загальний для групи сіл в яку, окрім села Завгороднього, входять також села Петрівське, Протопопівка та Волвенкове. Цей матеріал підготовлений мистецтвознавцем з Москви Є. Дороховою.

Упорядники збірки вдячні головам районних державних адміністрацій: Балаклійської — С.І. Масельському, Валківської — В.П. Пересаді, Великобурлуцької — А.О. Грицишину, Ізюмської — В.М. Бєлокудрі, Первомайської — В.Ю. Полторацькому за підтримки яких відбулося її видання. Особлива подяка ректору Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» професору, доктору історичних наук В.І. Астаховій.

Подані матеріали адресовані у першу чергу аматорам народної пісні та музикантам-професіоналам. Можуть слугувати для складання сценаріїв, ілюстрацій та репертуару для занять дитячого фольклорного колективу як у музичній школі, так і в загальноосвітніх та позашкільних виховних установах, закладах культури, національних культурних центрах — як українських, так і інших етносів. Бо, як свідчить великий Кобзар, пізнання власної культури посилюється знанням інших.

ОБРЯДОВІ ОПОВІДКИ

Традиція сел Великобурлуцького та Ізюмського районів

Упорядник В.М.Осадча,
кандидат мистецтвознавства,
зав. кафедрою українського
народного співу та музичного
фольклору ХДАК, пров. наук.
співробітник ХОЦНТ

Для сучасних музикантів-педагогів ідеї пропагування фольклору, обрядово-звичаєвої культури завжди проходять етап «внутрішнього визнання». Ми виховані на еталонах культури європейського ґатунку, що зумовлює закріплення певних ідеалів мелодичної краси, виразності, музичної розвиненості форм, стильових та жанрових уподобань. Але в сучасну епоху інформаційного «вибуху» ми починаємо розуміти, що музичне виховання які повинно проходити на творах різних епох та стилей, стали невід'ємною складовою музичного побуту. Звичайно, в таких умовах доречно нагадати, що успіх у засвоєнні матеріалів традиційної народної культури залежить насамперед від тої адаптації, яку цей матеріал пройде у вчителя, викладача музики.

У культурно-ситуативному відношенні це адаптація до специфічних умов існування (соціальної реалізації) культури усної традиції, пристосування до безтекстової в філософському сенсі форми існування, взаємодії пасивних і активних форм побутування, зокрема — стосовно музичного фольклору. Велике значення має також усвідомлення того, що відтворення фольклору — це завжди його активізована (спонукальна) форма побутування. Відомий вислів М.Глінки: «Народ творить музику, а ми її транскрибуємо» в цьому випадку можна трактувати як заклик: не ідентифікувати себе з виконавцями — носіями традицій. Тому природною видається максимальна наближеність до оригіналу під час його засвоєння та сценічного подання.

У стильовому відношенні зручно взяти до засвоєння тезу про самодостатність образного буття фольклорного твору, обряду, ритуалу; обумовленість якості та відбору виражальних засобів пісні практичним її призначенням, (або — функцією в традиції). Музичні виражальні засоби замовляння, колискової різняться від веснянки або колядки, наспіваної тою ж виконави-

цею, і вибухають надзвичайною складністю та своєрідністю музичного мислення в ліричних протяжних зразках. Легко відчувати, що в фольклорі менше діє принцип оновлення, новації, але більше — стильових нашарувань, що свідчить за полістадіальність складання будь-якого, самого простого наспіву.

Погодьтеся, ці речі загальновідомі, але конче необхідно їх навести для покордонного розрізнення правил будови пісень зразків, що вже кілька століть «перетравляються» народною світоуявою і системою цінностей, в якій безумовною домінантою виступає опозиція — природний світ — людський світ, а саме — традиційною народною культурою.

Уподаному розділі наведені першодруки «польових» матеріалів фольклорно-етнографічних експедицій по певним селам. Їх головна особливість — бажання залучити до процесу пізнання матеріалу **ОСОБИСТІСТЬ ЙОГО НОСІЯ**. Розповісти в процесі навчання «казку про фольклор». Іншими словами, вибудувати ланцюжок відносин між поданим матеріалом і адресатом — вчителем музики в музичній школі, хормейстером, що шукає нового матеріалу для обробки із обов'язковою присутністю носія традиції, тобто, засобом **УМОВНО КОНТАКТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**.

Тому під час подання матеріалу враховані особливості діалектів південно-української говірки, на якій висловлюють свої думки, спогади носії традиції, а також — наскільки це можливо, — збережений розмовний, монологічний стиль оповіді. Вона про фольклор, фольклор Слобожанщини, ширше — українського Лівобережжя, Запоріжжя — Степової України, що заселялася переважно з Півночі, а також з Слобожанщини, Полтавщини. Але — більшою мірою, — вона — життєвий досвід та пам'ять Поліни Андріївни Криничанської з с.Плоське, що поруч із Великим Бурлуком, Антоніни Федорівни Жирнової та Ганни Сергіївни Сухомлин з с.Бабенкове під Ізюмом та Валентини Євдокимовни Каширової з с.Новоселівка Оріхівського району Запорізької області, яка створила в с. Піски під Ізюмом чудовий колектив співачок — знавців традиції — «Ізюмчанка». Це ті «фольклорні родичі», яким я висловлюю глибоку вдячність за

наданий матеріал. Їх пам'ять певною мірою доповнить знання наших бабусів і матерів. І допоможе вчителю музики передати ці знання, — як свої власні спогади — дітям, учням.

Подані матеріали можуть слугувати для складання сценаріїв, ілюстрацій та репертуару для занять дитячого фольклорного колективу як в музичній школі, так і в загально-освітніх та позашкільних виховних установах, закладах культури, національних культурних центрах — і українських, і інших етносів України. Бо, як свідчить великий Кобзар, пізнання власної культури посилюється знанням інших.

СВЯТКОВІ ОПОВІДКИ

Зимові святки¹

Хлопці та дівчата готувалися до святка, робили наряд для рядження, домовлялися, хто на яку вулицю піде колядувати, щедрувати. У нас це називали «вертеп», може, тому, що обов'язково рядилися. Хлопці брали гарбуз великий, з середини вичіщали ті семечки всі, потім вирізали очі, ніс та рот. Всередину вставляли свічку, запалювали. Гарбуза поставе на голову, або тримає біля обличчя, а сам напнеться — рядна такі були, що його і не видно. Темно надворі, і тільки світиться та пика — страшно було! Гарбуз челядь водив за собою, з ним не боялися ввечері щедрувати. Бувало, гарбузом нарядиться, та як загарчить, всі аж тікають! *А він гарчить:*

«Чи живі, чи здорові
Всі родичі гарбузові?»

А дівчата відповідають:

«Живі, тільки ти нас не ганяй!»

Ми тоді йдемо з ним щедрувати, не боялися. Раз «Гарбуз» іде попереду — нічого не страшно. Бувало, хлопці жартували. Зима холодна, снігу багато, і такі доріжки протоптані. А хлопці повикопують в снігу такі колодязі, поперекладають чи соняшником, чи кукурудзинням, і снігом попритрушують. А потім як нагонять дівчат, вони і попадають в ті ями. *І хлопці гукають: «Дайте колядки!» А дівчата: «Не дамо!»*

А тут «Гарбуз» біжить, хлопці полякаються, повтікають. А дівчат «Гарбуз» повитягає з тої ями.

¹ Традиція с.Новоселівка Оріхівського району Запорізької області.
Записано від Каширової Валентини Євдокимівни, 1927 р.н.

«Козу» робили. «Коза» — це хлопець ряджений. Спеціально шили на «Козу» шапку з рогами: знаходили сухі роги, обшивали, робили шапочку. Надівали, як шапку, тільки позаду — як на оборку — тасьму нашивали, стягували, щоб добре трималося. Кожух вивертали, одягали. Позаду — снопок сіна або жита на бік зав'яжуть, «Коза» ж їсти хоче.

Ще робили домовика (чорта, тільки так рідко коли називали). Одягали чорні халати, копитки, як ріжки. «Чулка» (панчоха) така, туди вовни напихали, або з прядива, тирси, і одягали: поверх чобіт — на ноги, та на руки, — такі копити. З чорного рядна шили на себе «запинало», і ходе таке страшне, з копитами, і челядь за собою веде. «Гарбуза» боялися більше, ніж «домовика».

Ще рядилися в «Відьми»: дрантя всяке одягали, лапті — «опорки» по-нашому, теж шили з отходів. Коси в «Відьми» робили з прядива, сажею красили (фарбували). З рядна шили одягу, а наверх одягали прядиво — розчешуть, як волосся. На лице клали чулку — самотканні чулки були. Прорізали очі, брови, рот. Ніс свій, на нього наліпляли картоплину.

«Відьма» тільки лякала людей. Впіймає дівчину, біга кругом неї, б'є, лякає. Від «Відьми» бігли до «Гарбуза», кричали: «Ні, ми тебе не боїмось, ми біля «Гарбуза» станем!»

А «Гарбуз» як гляне, що відьма бродить за дітьми, як загарчить! І «Відьми» не боялися, як «Гарбуз» був. Це все вертеп називався.

Колядували більше хлопці, а щедрували — дівчата, хлопці тільки їх супроводжували.

Коляд, коляд, колядниця

Коляд, коляд, колядниця
Добра з медом паляниця,
А без меду не така,
Дайте, дядьку, п'ятака.
Не дасте п'ятака —
Возьму вола за рога,
А кобилку за чупринку
Та й поведу на могилку.
А з могилки на торжок
Куплю бабі пиріжок

Примовляють:

Сам надкусю
І до баби понесу!

Розповідь про Різдво²

Оце у колядці співається, що «На Рожество Христове сади розцвілись». Так ось чого воно. На Катерини, празник (7 грудня н.ст. — В.О.) в Пилипівку, дівчата йдуть до схід сонця в садок, ламають гілочки вишні — скільки душ в сім'ї — стільки гілочок. В хаті ставлять гілочки у кувшин, наливають водою, і воно через 4 тижні розцвітається, якраз на Рожество. На гілочки загадують на здоров'я кожного, перев'язують їх стрічкою або ниткою.

Розповідь про Щедрий вечір

На Щедрий вечір, (називали це свято — «Щедрівки»), ходять молоді дівчата і хлопці під вікнами, просяться до хати щедрувати. *Йдуть до дядька, чи до тітки:* «Дядьку, пустіть до хати щедрувати!» *А він каже:* «Ні. Щедруйте під вікном!»

То ж спочатку виставляли одну дівчину вперед себе, вона підходила під вікно і гукала:

² Традиція с. Бабенково Ізюмського району Харківської обл. Записано від Сухомлін Ганни Сергіївни, 1913 р.н.

Щедрівочка щедрувала,
 Хозяїна викликала
 Вийди, дядько, не барися,
 На кошари подивися!
 Всі коровки потелились,
 І ягнятка народились,
 Щедрий вечір, добрий вечір!
 Пустіть, дядьку, щедрувати!

А він подивиться — одна стоїть, — і пуста. А вона тоді
 інших гукає: «Йдіть!». *Щедрували в хаті:*

А в городі та в Єрусалимі
 Там стояла церква, в церкві престол.
 П-в: Щедрий вечір, добрий вечір
 Добрим людям на здоров'я

А в тій церкві та столи стоять
 А на тих столах та свічки горять

П-в:
 А на тих столах та свічки горять
 А кругом столу анголи стоять

П-в:
 А прийшла до їх та й Божая Мати
 Благословила щедрувати

П-в:
 Та й не бийтеся, та й не лайтеся
 Старих людей не цурайтеся

П-в:
 Приказують:
 Здрастуйте, з святом будьте здорові!

Ходили під Новий рік дівчата, співали меланочки:

Меланки ходили
Василька просили:
Василько, мій татку,
Пусту мене в хатку
Бо я ж тобі жито жала,
Золотий хрест держала,

Золоту кадильницю.
Кайтеся, люди,
Кайтеся, діти,
До вас Христос буде.
Богу свічу ставте,
А нам калач дайте.

Приказують: Не ламайте, а цілесеньким дайте!

*А вже на Василя, на Новий рік, ходять мужики утром рано,
посипають і співають:*

А в по-лі, по-лі сам Гос-подь ходив

А в полі, полі
Сам Господь ходив

Сам Господь ходив
Діва Марія

Діва Марія
Ризи носила

Ризи носила,
Бога просила.

Ой, Боже, Боже,
Уроди, Боже,

Жито, пшеницю,
Всяку пашницю.

Приказували:

Сіємо, віємо, посіваємо, вас з Новим Роком вітаємо! Хай
вам уродить жито, пшениця, всяка пашниця, часник як бик,
цибуля як дуля. Щоб у вас було в стіжку, в мішку, в ложці, в
мисці, десять душ в колисці! Будьте здоровенькі!

Масниця. Як в'яжуть колодки

Колодки в'язали так: на сьому неділю перед Паскою вже
відходять свадьби, вечорниці. Якщо до посту дівка не встигла
вийти заміж, або хлопець — оженитися, то їм в'яжуть колодки.

Колодки — це або колода невелика, або рубель. Прив'язували
чим попало — або мотузкою, або поясом до ноги. Ходив хлопець
або дівчина з цією колодкою, поки не одкуплялися. А до колодки
або сорочку прив'яжуть, або хустку хорошу, або на плаття, а
вони повинні одкуплятися.

*Іноді дівчина каже: «Я не винна, мене батьки не віддали!»
А їй відповідають: «Ні, ти не пішла, тебе сватали, ти загорди-
лася!»*

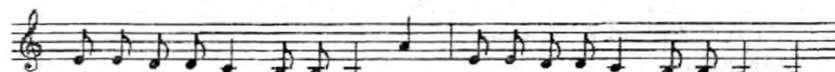
Як в'яжуть колодку, тоді не співають, а приказують:

«Оце тобі, дівка, щоб ти не гордилася,
Оце тобі, дівко, щоб ти звеселилася.
Ох, мають колодочку дорогеньку,
Та підбери пароньку вірненьку!»

Але, бувало, як жартують, то можуть і приспівати веселої:

Ой, у - па - ла ко-ло-донь-ка з пе - чі Та й за-би-ла Се-ме - но-ві пле-чі

Це то - бі, Се - ме - не, за ме - не, Не хо - ди по но - чі до ме - не.

Ой, упала колодонька з печі,
Та й забила Семенові плечі.
Це тобі, Семене, за мене
Не ходи по ночі до мене.

На масниці варили вареники з маслом, наряджали таке
гільце у вигляді «Масниці». Опудало робили — у вигляді ляль-
ки — з однієї сторони роблять дівчину, з другої — хлопця. І ось
зводять їх до кучі, до пари, тепер можна і заміж іти. Потім їх
топили.

На Купала нічка мала

На Купала у нас так було: вибирають вербу саму більшу, на ту вербу залазить хлопець. Дівчата гукають до нього: «Купайло, Купайло, де ти зимувало?» А він кричить: «На вербі!».

Цю пісню співали, як несуть топоти Купала. Гільце несуть до води, дівчата знімають з нього віночки, кидають на воду, співають:

гребе, слухає їхній розговор. Уже добалакались вони до того, сходитися чи розходитися вони будуть. Єслі ж будуть сходитися, молода йде, виносе платок на дерев'яній тарілці — були такі, зроблені, на тій тарілці рушник красивий, вишитий молодою, платок — в'язати свого ряженого. А якщо не домовилися, то вона несе на рушнику цьому гарбуза, що накритий цим платком. Приподносе гарбуза. Замотують той хліб знову в рушник, вони йдуть з своїм хлібом, носи повісили — невдача! А молодий гарбуза несе, з хвостом, і свічки («хвонарі») потушать.

А якщо домовилися, що вона буде заміж за нього йти, то розрізають цей хліб, присолюють, обов'язательно должні цього хліба з'їсти, хоч потрошку. Цими рушниками молода перев'язує сватів з лівого на праве плече, а молодому хустку в'яже на ліву руку. Сватів поки що перев'язують одним рушником, через ліве плече.

І усе село слідує: якщо йдуть відтіль з «хвонарями», і поперев'язувані, люди знають — засватали. А як йдуть темно і гарбуза несуть, не перев'язувані, кажуть: «Гарбуза вчепили, вчепили гарбуза!» Сватання закінчилось.

Коли сватають молоду, батьки договоряються, в який день іти до молодого на оглядини. Отдавали молоду, в прийми мало ходили. На оглядини йдуть дід та баба, рідня. Це було за тиждень до свадьби, щоб знати, скільки людей і хто прийде, яку їм хату робити, велику чи малу.

Доповнення розповіді про оглядини⁴

У молодого готують стіл, щоб пригостити сватів, чим було. Приходять свати(батько та мати молоді), дід та баба, хто з родичів, чужих не кликали на оглядини жениха. Подивитися — які вони є — чи бідні, що в них є, чим вони розполагають. Сідають вони за стіл вести розмову: як будуть проводити весілля. Чи каждая сторона собі, чи вмісті буде весілля. Єслі вмісті — що должні з одної сторони другій, або друга сторона — чи продуктами, чи

допомагати, скільки буде гуляючої з одної сторони, скільки буде з другої сторони. Це вони складаються, і домовляються до всього.

Про що раніш домовлялися? Ось, йдуть по придане. А в молоді брати, сестри. Кажен зна свій наряд — що йому робити на цій свадьбі. Сестра сіда на подушки, брат на сундук. Домовлялися на оглядинах, що кому дарити, і за що. Брат, старший чи менший, він сіда на сундук. Скільки б не домовилися йому давати за сундук, а то ж треба подратувати. Беруть жердину дліну, на неї чіпляють пучечок реп'яхів чи прядів, це брат тримає в руці, як на сундуку сидить. А молодий підійде, кошелем трусе, а дає копійки. *А брат каже: «Е, за копійки я сестри не віддам! Я горобців драв, сестру годував, а тобі дурно віддам? Не віддам!».* *А той щось добаве, брат знов не погоджується, кричить: «Відійди, відійди!»*, — а сам реп'яхами й молодому до чуба, до чуба! Молодий і відійде, ще добавляють, добавляють, поки не буде того, про що домовлялися.

Домовлялися, що кому дарувати. Ось у нас на селі був обичай такий: бабушці старій — платок теплий, такі кашемирові були шалі. Дідові — рукавиці кожушані, це як обично. Чи там і капелюху, або пояс — кушаки були такі. Ну, батькові — що там — сорочка, чи на сорочку, матері — платок чи на плаття, сестрі — тухлі, чи там косинку гарну, чи яку хустинку гарну, як є менші.

На оглядинах домовлялись, скільки давати за місце молодого, скільки откуплятися, скільки давати за квітку, яку пришивають молодому. Саме частіше було — червінець. Кладуть квітку на тарілку, молодий бере, а кладе червінець. Або за нього — шафер кладе.

Це тільки переговори. А заручини будуть другий раз, тоді вже там змова, на який день свадьба, як що будем робити, яких коней брати. Раніше були коні виїзні. На таких тільки до церкви поїхати, або свадьбу зіграти. Убор був, уздечки всі позолочені, та фурнітури, та дугу квічали цвітками, дуга на коні, клали красиві попони коню на спину, квіточки висять. Застеляють повозку такими ковдрами, сіряками, як йдуть до церкви вінчатися. І зараз — заручини, оце кажуть — дівчина красива, як заручена, бо вдягалася у весільне.

⁴ Традиція с. Бабенково Ізюмського району Харківської обл.
Записано від Сухомлін Г.С., 1913 р.н.

Як готувалися до свадьби. Весільне печиво

Якщо в суботу весілля, в неділю тещу ведуть, а в п'ятницю пекли коровай. Готовились дріжджі з хмелю. Заварювали хміль, туди трошки муки бросали, воно вистоювалось, хорошо вимішували, клали туди спиртові дріжджі і сходили дріжджі. Дріжджі ці цідили на сито, туди клали сметану, масло, сахарь, били яєчки і замішували тісто на коровай та шишки.

Співали боярам:

До бору, бояри, до бору
Рубайте сосну здорову
Та коліть її на тріски
Щоб було пекти нам хоровай та шишки.
Поспівали боярам — тісто зійшло.

Невеста з дружками їде по селу, по всіх сусідах. Низько кланяються і кажуть: «Сусіда моя дорогенька, прислали нас батько, прислали нас мати, і я вас прошу — приходьте до нас на шишки та на коровай! Будемо коровай ліпити та шишки дбати»

Сходяться сусіди, ліплять коровай. Піч горить, дрова наколоні, дружки накололи. Усе ще тісто висходжується. *Піч нагоріла, починають співати:*

А в нашої печі
Золотії плечі
Серебряні крила
Щоб коровай гнітила.

Внесуть коровай до печі, садовлять його, вигрібають жар з печі, готують коровай. Коровай спікся, підкидають ще трошки дров, бо на коровай здорово піч напікають. Великий коровай, а шишечка маненька. Підкидають ще трішки дровець, за тим зойшли шишки, ставлять печуть шишки. *А дружки і сусіди, що коровай та шишки ліпили, складають їх та співають:*

Казав же ти, мій батенько (двічі)
Що не віддам я тебе, донечко.

Не оддам я тебе, донечко, (двічі)
Та й в чужую та й стороночку.

Та в чужую стороночку
За чужую та й дитиночку.

А чи я ж тобі надокучила
По твоєму дворі ж ходючи.

Та по твоєму двору та ходючи,
Та двори замітаючи.

Твої ж двори замітаючи,
Твої столи застеляючи.

Потім коровайниці запрошують, пригощають. У молодого теж роблять коровай та шишки. А для роду, — діду, бабі, брату, сестрі, крьосному, крьосній роблять красиве печиво — «перепічці», щоб дарити (для обряду «дарування гостей молодим» — В.О.). Також і у молоді, і в молодого печуть калач — велику хлібину. З тою, що спекли в молоді, молоді ідуть до вінця, і дають батькові та матері молодого. Батьки молодого теж стрічають молодих з «хлібом-сіллю» — калачем, як ті їдуть від вінця. У батька житня хлібина повинна бути, щоб життя була.

Як закончиться це, починають готуватися до свадьби. Наїдки, напитки, готують столи, готують сідала.

Свадьби й зараз роблять за старим порядком, тільки раніше обов'язково в хаті гуляли, а тепер — як літо, то робиться на дворі, або у садку. Як в одній хаті весілля разом (або тільки в молодого, або в молоді), то заказують два короваї, один крають в суботу, а другий приховують на неділю. Ріже коровай дружка, коли дарять молодих. Дружка перев'яжуть рушником, він ріже. Приймають дари дружка і свашка.

Передвесільний день

У суботу вранці сходяться дружки і світилка — молода дівчинка, років 12. Їй роблять колосовщину. Скільки років тій дівчинці, стільки печуть різок. Різочка — це така палочка

тоненька, хворостинка, обстругана. До неї прив'язуються колоски житні, а потім обмотується тістом, тісто нарізається, і отак кругом обмотується. А потім беруть за колосочки, щоб ті колосочки не обгоріли, і тістом в піч — запікають. Потім ставлять у глечик. На весіллі ставлять на столі перед світилкою. Що це за ознака? Що молода чесна. А як хто знає, що ні — то обов'язково цю колосовщину вкрадуть. А невесту тоді на смітник виводять на свадьбі.

У суботу міряють весільне вбрання, пристосовують, цвітки заготовляють, щоб все було. Цвітки пришпилюють на груди дружкам і «шахверам» — хлопцям; «дружба» називається, це ознак молодості.

Колись у молодой було народне вбрання, тепер плаття біле, вінок і хвата довга, мітра півтора, світилка його несе. Щоб життя довга була, таке повір'я в народі було.

Віночок для невести робиться різного фасону — по нраву. Раніше з парохвіну робили, білосніжні. Красиві. Проволочка обматувалась, в'язалась у пучечки, потім вмочалась у парохвін, так, щоб крапелька була на кінці. Для цього, бувало, сто раз треба вмочити в парохвін. А потім із тих пучечків робили красиві вінки, з довгими краями, і хвата перебиралась вмілими руками, яка вміла людина припасовувати ці цвіти до хвати. На край робилась рюшечка мала перебиралась, буфа перебиралась, по тій буфі ложились цвітки. Якщо цвіти високі, то перебиралась одна рюшечка і одна буфа, а якщо цвітки маленькі у три рядочки робилися, у три чарисочки, а посередині вони сходилися. От буфів висіли великі краї, до самої поясниці молодой, красиві такі робилися завитушки, на завитушках же ці бубончики. То перебиралась хвата у три буфи, і так до половини голови, три рядочки. Хвата ж підкрохмалена, стоїть вона, як гребешочек у жайвороночка. В середині голови воно зходилося з обох боків, лежать цвіти до самої половини голови, а тут вже сходяться в один чересочок, тут теж цвіточки і краї.

У молодого теж готували столи, наряд молодому, все до свадьбы.

Раніше молода ходила з друзками у суботу. Дружки в українських костюмах у своїх ідуть, молода теж, але без вінка.

Вінок тільки під вінець надівався. Іде молода, косичка перев'язана ленточкою, і так же дружки перев'язані. Ідуть они від хати до хати — сусід, рідних. *Кажуть:* «Здрастуйте цьому дому, хто в дому сьому. Прислали нас батько, просили і батько, просили і мати, і я вас прошу, — низько кланяється сусідам, — приходьте до нас на хліб, на сіль — на весілля». І так із хати в хату. *Тії вклоняються, дякують за приглашеніє, кажуть, чи «Ми прийдемо!», або «Не прийдемо!».*

З цього рахують, скільки людей прийде на весілля, скільки не прийде, скільки чого куховарити, скільки чого на стіл ставити, скільки приборів, тарілок.

Після обід везли «скриню» — придане молодой. Наряжають від молодого хороших, бойких таких, сміливих людей. Запрягають коні, красиво наряжають, у цвіти, брички цвітами всі вкрашають, і сіда кучер. На одній бричці буде постіль, на другій — скриня, чи то стулки дають, чи стіл, якщо багата невеста. Ідуть до молодой — ще казали — «по постіль». Приїхали, откупають постіль (по договору — кому що треба дати). На скрині обов'язково сидить брат, нема брата — зять, а не зять — так молодший дядько, який нежонатий. Йому дають палку, на неї роблять такий комок реп'яхів, він сидить, підперся. Жених як приходить, то відплачує за скриню. За звичаєм, трошки пошелестить грошима, ніби задирається до брата молодой. Той відповідає: «Е, за ці гроші я тобі скриню не віддам. Моя сестра не спала та придане дбала, рушнички вишивала та в скриню складала, а я тобі за копійки віддам? Не віддам!»

То молодий подовбється ще ж в кишені, ще достане там трошки та додаве, підходе до брата: «А за ці віддаси?»

«Ні, не віддам! Ти думаєш, легко нам сестра досталася? Я горобців драв та сестру годував, а тобі за копійки віддам? Не віддам!». Та намагається влучити в чуба молодому цими реп'яхами. Бува так, що чуб так і влипнеться реп'яхами. Ну нарешті договоряються, він добавляє, віддають. Там дід та баба сидить.

Поки в хаті порядились, поки відкупилися, там і ворота перегородили, не пускають. Давай викуп за придане! Сусіди, перехожі завалять вулицю верьовками, і жардинами, всім, чим

попало, нема проходу. Треба викуп. Несуть водку чи там пиво, шишки дають. Як розгородили — поїхали до молодого. *І як виїжджають за ворота, ті, що забирають постіль, сидючи на возі, співають:*

Загібай мати жар, жар (двічі)
Коли тобі дочки жаль, жаль,
Кидай у піч дрова
Оставайся здорова.

А було таке, що хлопці шуткували. Як везуть постіль, так хлопці візьмуть, або з колеса притику ізнімуть, щоб перекинулося, щоб сміху наробити. Щоб таке не робили, рідні молодой відкупляються, дають півлітру. А їм мало, вони все одно шкоду зроблять.

Доїжджають до двору молодого, починають співати другу пісню (батькам молодого):

Одчиняй, батько, двір, двір
Та їде синок твій, твій
Везе собі жінку,
А тобі невістку.

А свекрусі співають:

Свекруха невістки бажала
Докупи пиріжки складала
Докупки,
Для своєї невістки-голубки.

Заносять постіль, скриню, становлять у кімнату, де визначили молодим, розстонавлюють, а там готовлять у другій кімнаті столи, і запрошують тих людей, що привезли їм придане, почастувати їх. Частують, поспівають якихось там пісень, не обрядових. А далі вже розходяться спати, а завтра буде неділя, будуть наряджати молоду до вінця.

Весільний день за сучасним обрядом

У неділю вранці дружки сходяться до молодой, їм пришивають цвітки. Наряджають молоду — вінок одягають, плаття продвенечноє надівають, тухлі. Дожидають молодого. Приїде молодий по молоду їхати до вінця. Молоду благословляють вже з молодим, як приїде везти її до вінця.

З молодого то ж — сходяться дружки, сходяться бояри, пришивають боярам вітки. (А молодому до картуза пришиють квітку у молодой). Наряджають підводи чи машини цвітами і їдуть. До того батько й мати благословляють молодого. Розстеляють поріг якоюсь доріжкою, щоб не з голого порога, в ситі або у хвартусі змішують обсіпання. Що туди мішають? Жито, хміль, конхвети, гроші. Також хтось мішає гарбузове насіння, але не знаю, для чого воно. *Коли молодий вже собирається їхати до молодой, він кланяється матері тричі:* «Благослови, мати, на законний брак!» (перший раз); «Благословіть, батьки!» (другий раз) і в третій раз: «Благословіть!» *Батьки його благословляють, хто іконою, хто просто перехрестить:* «Благословляю тебе, сину, на законний брак». Він обертається, мати і батько сзаді, і проходить по тій самій доріжці і вони починають оцим обсіпати, і обсіпають до самої машини, чи то підводи. Сіда молодий зі своїм дружком, і за їм же їдуть машини по молоду.

Приїжджають по молоду — а в їх все закрито. Одкупились вони — одчинили їм двері. Викупають вони молоду у дружки. Молодому пришивають квітку. Квітку цю кладуть на тарілку і приподносять молодому. Молодий бере з тарілки квітку, а на тарілку червонця кладе їм. Пришивають молодому квітку і дружкові і їдуть до вінця. До вінця в нас не співають.

Ну а від вінця їдуть вперед до жениха. Приїжджають вони до воріт, зустрічають їх батьки молодого і молодой, і крьосні, і челядь там стоїть же. Підходять вони до батьків, ті стоять з хлібом-сіллю, поздоровляють їх із законним браком. Молоді кланяються батькам тричі, тоді одципують трошки хліба, солять солічкою, по крапельці з'їдять, і цілують батьків. Жених цілує батьків невести, а молода цілує женихових батьків — нахрест цілують.

А тоді — міняються і цілують своїх батьків. Поцілували батьків, а тоді ж наляють їм по чарчиночки усім, закусять. Мати молодого зав'яже їм руки рушником і заведе їх у хату. Запрошують гостей, гуляють весілля.

Варіант розповіді про сучасний обряд у весільний день⁵

Од молодої їдуть до вінця, а від вінця опять приїжджають до молодої, сідають за стіл, пообідали, пограли, потанцювали люди, там уже до коли в них намічено, до якого врем'я, а тоді їдуть до молодого, у молодого вже кончають свадьбу. Танцюють до вечора.

Варіант розповіді про традиційний обряд у весільний день

Коли їдуть від вінця, заїзжають до молодої, виходять зустрічати батьки молодої із хлібом-сіллю, виносять вина. Як благословлять молодих, наливають їм по чарці, і тоді, як вони вип'ють, мати зв'яже їм руки рушником і веде у хату, заведе за стіл по сонцю.

Тоді вже засідають гості, хто де, а вже молоді сідають на покуті. Коло молодої сідає світилка, а молодий стоїть — йому міста нема. *Світилка каже*: «Я горобців драла, сестру годувала, а тобі я що — дурно дам? Плати мені!». І ширяє в нього реп'ярами на палиці. Молодий одкупує місце, сідає. Світилка поруч сидить, а мати виходе з-за столу по сонцю. Мати за столом не сидить.

Як заведуть дружок, вони вип'ють, пообідають та починають співати весільних пісень:

Ой темно-хмарно надворі

(цю пісню дружки починають співати, як посідають за стіл)

Ой, темно-хмарно надворі
Що бояри воріточки обняли.

⁵ Традиція с.Бабенково Ізюмського району Харківської обл.
Записано від Сухомлін Г.С., 1913 р.н.

Що бояри воріточки обняли,
А дружечки віконечка обсіли.

Торгують, купують Галочку,
А її батечко не дає.

А її батечко не отдає,
А він жи її за калачики отдає.

Дорожися, мій батенько, дорожися,
За білими калачами не гонись.

За білими калачами не гонися,
А за своєю донькою дорожись.

Смородина тай не ягода

(цю пісню дружки співають, як наряжають молоду до вінця)

Смородина та й не ягода
Наряжала мене дядина.

Прийшла ненька та й питається:
— Куди, донько, наряжаєшся?

Чи між турки, чи між ті татари,
Чи між тії прокляті жандари.

Ой там гора кременистая,
Там свекруха норовистая.

Вона ж тобі норови покаже,
Вона ж тобі правдоньки не скаже.

В печі горить, та й каже — не ясно,
Слово скажеш — скаже — не прекрасно.

Істи хочу — аж серденько в'яне,
Хліба вріжу — вона скося гляне.
Ой ти, дочко, ще в нас не робила,
Половину хліба одвалила.

Якби моя рідна ненька знала,
Вона б мені вечерю прислала.

Ой, думай, думай, та й Галочка

(співають дружки за столом)

Ой, думай, думай та й Галочка, та й думай та й гадай
Брести жи тобі жи дві річеньки, а третій Дунай.

А третій Дунай
Перебрела жи дві річеньки, а Дунаю ні.

А Дунаю жи ні
Та забудь, забудь дівування, а розкоші ні.

А розкоші ні
Та розкош твоя у батенька, а у свекорка ні.

А у свекорка ні
Як(и) піду я жи до батенька у неділю.

У неділю
Та сидять мої жи всі розкоші по застіллю.

Ой ходила ж та Галочка

(співають дружки за столом молодій — сироті)

Ой ходила ж та Галочка по крутій горі,
Забачила селезенька на бистрій(и) воді.

Та на бистрій воді,
Пливи, пливи же, селезенько, тихо й(и) по воді.

Та й тихо по воді.
Та прибудь, прибудь, мій батечко, прибудь же ко мене.

Та й прибудь же ко мене,
Та й(і) дай же мені порядочок, бідній сироті.

Епізоди традиційного весільного обряду⁶

У нас в селі ліпити коровай та шишки збиралися не тільки в п'ятницю, а і в четвер. і в середу ліплять, як багате весілля. Коровай був, шишки, в невести «плаксій» був, великий калач, він довгенький, а в середині велика шишка. В неї встромляються гроші, чи 10, чи 15 копійок, як починають різати його — дивляться, кому попаде — чи молодому, чи молодій? Хто щасливий? Розрізають плаксій у молоді в хаті, як погуляють. До того вона схиляється над ним — ніби плаче, коли співають весільних пісень.

Як виходе заміж дівчина — сирота, в якої немає батька, або неньки, їй співають:

Походила, походила та й Ганечка по крутої горі,
Забачила сіре вутя на тихій воді.

Пливи, пливи, сіре вутя, тихо по воді,
Прибудь, прилинь, мій батенько, тепера к мені.

Ще у молоді печуть сову і борону. Сажать у піч, випеклось, хранять пильно, на свадьбі дарять батькові — борону, а матері — сову. *Кажуть батькові та матері: «Оце даруємо тобі сову, що ти виховала хорошу дочку, а тобі — борону, щоб ти волочив і сіяв, і щоб хліб був хорош!»...*

Коли приїзжають по молоду в весільний день, заходять до

⁶ Традиція с.Іванівка Ізюмського району Харківської обл.

Записано від Найдено Антоніни Іванівни, 1910 р.н. та Ситник Ніни Яківни 1908 р.н.

двору, а їх там не відразу пускають — вимагають одкупляться.
То ж бояри і співають:

Ой, доки ж ми та стоятимем,
Сиру землю та й топтатимем
Червоними чобіточками,
Золотими підківочками.

Прибирайся, матінко, прибирайся,
До себе дружечок сподівайся,
До тебе дружечки молоденькі,
Як ягідки, червоненькі.

Коли гуляють за весільним столом, жартують. Боярин намагається вкрати в молоді тухоль, роззують її за столом і заховають, а молодий щоб шукав. Не відшукає — відкупляється. Ставлять «колосовщину» на стіл — дві однакові бутилки — одна з горілкою, друга з водою, встромляють туди цвіточки, в бутилку, і дивляться — яку дружку вкраде. То ж сміха скільки — ті ж п'ють всьду, а ті — воду. Жартували, сміялись, весело було на свадьбах.

А як погуляють на свадьбі, вже подарять у молоді в хаті, тоді дружки собираються виходити з хати. Пісеньку співають:

Ой, прощай, прощай, Галочко

варіант розгріву 3 строфи

3. Со - бі бе - ре - мо А ми ж(и) то - бі та й(и) Ва - неч(и) - ку

да - ру - є - мо.

Прощай, прощай, та й Галочко, уже ми йдемо,
Уже ми йдемо,
А ми ж твоє гуляннячко собі беремо.

Собі беремо
Та ми ж тобі та й Ванечку даруємо.

Розповідь про Різдво⁷

Різдво стрічали — вечерю носили, на Різдво гуляли у всю силу, і ходили рожествувати на другий день, із зіркою ходили. Багато колядників не усунеться в хату, а все одно всіх частують, що поздоровляють хазяїв із Різдвом, ну і колядки їм надають.

Кутю, узвар варили. Напередодень Різдва, 6 січня, ходили по непочату воду. Бабуся становить кутю, узвар на покутя, сіна підкладає, а дідусь — за цеберку та іде з усіх колодязів непочату воду збирає, щоб багатство було, щоб телятка були, і вівці щоб котилися, і свині поросилися. На другий день, на Різдво, її дають всій худобині, що держать у дворі. І дійсно, плодилося, і повно було всього.

Ми тоді були маленькі. Бабуся наварить куті, узвару, становить на покуті, а нас посилає під лавку, каже: «Лізьте, квокайте, квокайте!» Ми полізем туди, під стіл, лазим там, квокаєм. А як вилазим відтіля, то вона нас і за ніс подьорга, і за вуха, і за чуба, і

⁷ Традиція с.Плоске Великобурлуцького району Харківської області.
Записано від Криничанської Поліни Андріївни, 1916 р.н.

приказує: «Щоб чубатенькі були! Щоб вухатенькі, щоб носатенькі!» — щоб курчата були хороші. Хотіла бабуся багатою бути.

Увечері тільки сядуть вечеряти, насипали саме пісне: капусту, кутю, узвар, квасолію з часником, пиріжки їдять, по чарочці наливають.

На другий день ідуть рожествувати,носять зірку. Обичайка в неї така, як у сита, тоді один бік заставляється красною бумагою або зеленою, а другий — голубою. Роблять такі роги — і вони пообмотувані різнокольоровою бумагою. Набивали зірку на палку, в зірці свічка горить. І коли хлопці носили зірку, та свічечка не гасла. *Ходили рожествувать самі хлопці, співали:*

Рожество твоє, Христе Боже наш,
Воссія мирові світ разума.
Неба звезда служаще і звездою учахуся.
І тебе кланяємся, Сонцю правди.
І тебе відеті з висоти востока,
Господі, слава тебе!

Дева днесь присутственного сина рождає
Земля вертепом преступним приносить,
Ангели з пастирями славословлять,
Волхви же со звездою путешествують,
Наш Бог роділся, в отроче младом предвечний Бог.

Оце стільки співають, їм за це дають, вони біля порога стоять всією кучею. Ходили тільки хлопці здорові.

На щедрівку бігали всі, але дівчата щедрували собі (окремо — В.О.), а хлопці — собі.

Чи дома, дома пан-господар

(Щедрують хлопці)

Чи до - ма до - ма пангос - по - дар

Щед-рий ве-чір, доб-рий ве-чір,
Доб-рим лю - дям на весь ве-чір

Чи дома, дома пан—господар
 П-в: Щедрий вечір, добрий вечір
 Добрим людям на весь вечір
 А я знаю, що він дома
 П-в:
 Сидить же він в кінці столу
 П-в:
 А на йому — шуба люба
 П-в:

Та й прилетіли та й два соколоньки

(Щедрували дівчата)

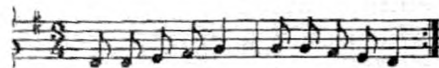
Та й прилетіли та й два соколоньки
 П-в: Щедрий вечір, добрий вечір
 Добрим людям на весь вечір
 Та й заглядає та й у світлоньку
 П-в:
 Та ще світлонька та й не метена
 П-в:
 А ще дівочка (називають на ім'я) та й не чесана
 П-в:
 Та розгнівалася та й на батеньку
 П-в:
 Що краяли свитку, та й укоротили
 П-в:
 Та й обрізочки та й до кісочки
 П-в:

Розповідь про посівання та обряд «На Йордань»

На Хрещення батюшка святив колодязь. Колись було — на Ордань їздили. Запрягають коней виїзних, дітвора сажають — і на Ордань! Хрест рубали з льоду, а тоді поливають його квасом красним, з буряків, тоді з того хреста беруть воду.

А в полі, в полі

(Рано на Новий рік кричать хлопці, запис варіанту поетичного тексту)

А в по-лі, по-лі сам Гос-подь ходив

А в полі, полі сам Господь ходе
 За ним матерь Божа Господа просе:
 — Зароди, Боже, жито, пшеницю і всяку пашницю,
 А в полі копами, а в дворі стогами.
 На щастя, на здоров'я та на Новий Рік,
 Щоб було краще, ніж торік
 Здрастуйте, с празником будьте здорові!

Святки закінчуються на Хрещення. *Кричать, як провожають святки:* «Геть, кутя, з покутя, а узвар на базар!» Кажуть, як гуляють: випроводжають святки, проганяють кутю.

Розповідь про Великдень та проводи

Під Великденьтиждень страстний, кожен день святкували, скоромного не їли. У чистий четвер милися до схід сонця, у страсну п'ятницю і великодню суботу не працювали — тільки по господарству. Пекли паски з сиру та куличі — печені з муки; крашанки були та дряпанки — на пофарбоване яйце голкою наносили малюнок або літери — «ХВ». Робили великодню горку — за два тижні до Паски на таріль велику клали добру землю і сіяли овес — до Великодня він сходив на кілька пальців. Туди викладали крашанки — красиво — на зеленій травичці!

Як розговіються всі, рано в Великодню неділю ходили старці, христославили. Самі ледь йдуть, і батоги тягають. Їх дарували, давали пасочки, яєчка-крашанки.

Гуляли добре. На площі ярмарок був, робили колиски — такі дерев'яні, здорові. Коло колисок грали з крашанками.

Молодежь і «в котка» грали, і «в битка». У котка грали так: дощечка жолобком, по ній котили яйце. Один хлопець стоновить яйце на кінці желобка, другий пускає зверху своє. Як стукнеться яйце об яйце — той, що клав — програв, а як не стукнеться — ні. «В битка» так грали: ти держи яйце і я буду держати, і стукають. Чиє розіб'ється — той програв, віддає своє. Красили яйця більше в цибулинні, в порошках. Були й писанки, малювали вздовж яйця різними смугами.

Після Великодня в понеділок на наступному тижні були Проводи. Їхали на кладовище, брали з собою паску, водку, і всіх наїдків, крашанки. Крашанки і паски кладуть на могили. Поминали, обідали разом на кладовищі, після служіння.

Розповідь про Трійцю

Трійця — то 50-й день після Паски, на кожний рік буває у свій день. У суботу — казали — клечальна субота, — запрягали тато волів, привозили із лісу і становили великі гілляки — кленок, в хаті виквітчують, і долівку зеленню вистеляють. І чабрецем пахне в хаті хорошо. Клечали і коло хати, і на дверіх, і на воротіх іскрізь. Коло худоби над дверьми гілку обов'язково устромлять — щоб відьма до худоби не заходила.

Розповідь про Купала

На Купала ізрізають гілку з вишнями, і робили куклу таку здорову — звали її Маринка. Робили куклу з лоскутків, на цю гілку сажали. Дівчата нарядяться і ходять з цією гілкою по селу, співають, йдуть до ставка. Там плигали через кропиву, жартували. Потім цю гілку з куклою топили. *Співали:*

Потонула Маринонька, потонула,
Тільки її руса кісонька зринула.

Ми були малі, дивилися, і собі гралися. Плигали через кропиву, через вогонь — ні, не дозволяли.

Гралися у глечика, у красної дівиці.

У ГЛЕЧИКА — вибирають, хто буде «Вовк» (вовк один був), та «Мати». Інші — «діти» — сідали у кружок. Посадовить їх мати, а як тільки одійде куди-небудь, «Вовк» прибіжить і перекидає дітей — «глечики». Дітвора лежать — і булькотять — «Буль, буль, буль», ніби молоко з глечиків повиливалось! А як тільки поперекидає — тікає. А мати прибігає — підійма «глечики», сажає, щоб не все молоко вилилось. А «Вовк» ізнов.

У КРАСНОЇ ДІВИЦІ. Усі за руки беруться і йдуть кругом. Двоє стають, підняли руки, як ворота. Всі проходять, всім дають цвет — ти — жовтий, а ти — зелений, і усіх оставляють, поки не дойдуть до последнего. Одна ведуча (що тримає руки «воротцями») оставляє цвета собі, друга — собі. Потім вони кланяються ігра починається спочатку.

Весільний обряд

Свадьби завжди грали восени, називалися «м'ясниці». Після 14 жовтня, після Покрова, заговін був, свадьбы вже не грали до Різдва. Пилипівка починається. Як колись було — у м'ясниці свадьбы грають, а в Пилипівку — ні, у Великий Піст — ні, як Піст кончиться — після Великодня — гуляють, в Петрівку теж не йшли.

Колись не договорялись із молодими — чи вони хочуть, чи ні, а так — старі схочуть — і сватають. Сватати кого коли возьмуть — то дядька, то батька, брат іще. Молодий був десь на вечорницях, а сватать не ходив. Або стояв у сінях, дослухався.

Ходили сватать в суботу вечором, хлібина в рушнику замотана. Якщо согласні — віддають хлібину. Якщо посидять і віддає хлібину — не буде весілля. Як договоряться, то тоді вже «на согласіє» кличуть обох. Починають рушники чіпляти старостам, молода виносить рушники і перев'язує — то вже засватали. А молодого нема. Сідають, гуляють, її рушники заберуть. Як рушники пов'язали — молодого кличуть. Він підходе до молодої, чіпляють йому хустку за пояс.

Як зап'ють — то вона вже засватана. Договляються, коли свадьба. На оглядини ходили до молодого не дуже багато. а рід іде. Домовлялись коли свадьбу будуть грати.

У п'ятницю запрошували жінок, збирались шишки ліпити. Утром збираються. Коровай був круглий, завітаний, шишка зверху, його прикрашали калиною. Лежить він все весілля, тоді на другий день розрізають його, дають всім по шматочку. Шишок пекли цілу торбу. Як їдуть до молодого, свашка везе оберемок шишок, роздає дружкам. У молоді в хаті те ж саме роблять. Коли коровай зліпили, діжу носили. Хто-небудь — якісь п'яндижки поносять діжу по хаті, їм за це по чарці-другій наллють.

В суботу вранці молоду рядять, стіл ладять. Дружки, дівчата приходять, вона йде кличе на весілля. Наряжають її як під вінець. Колись нарядження було — ленти, намиста повні груди, підперезають красним смугастим рушником, як фартух прив'язують. На косі завітчана, і лентів повна спина. Вінок робили з бумаги, були і воскові. Попереду молода зачесана. коса одна закручена, шпильками переколота. до неї чіплялись ленти, зверху — завітчана. Більше були вишиті сорочки, плахти, рушник «королевський» чіпляли замість хвартуха.

Ходила молода кликати на свадьбу, кланялася: «Просили батько, просили мати, прошу і я — приходьте до нас на весілля»

Ввечері в суботу ходє кланяється. Гільце було. Приходять дівчата зранку в суботу, наряджають ті, що в хаті, ті, що коровай рядили. Гільце — це йолка така, і її прикрашають, як ялинку, зараз — цвітами, конхветами, і ставлять на столі. Ставить хтось з рідні — може — батько, може — мати, може — брат. У суботу вечором стоїть вже наряджене.

За сундуком у нас приїзжають у суботу на ніч, їде брат молодого. Сундук викупають. Хтось — чи брат молоді, чи сестра — сидить на сундуку, ширяє у волосся палкою з реп'яхами, щоб брат молодого гроші давав. Сундук викупають і все, що дається у придане. До молодого ніхто не йде, тільки ті, що приїхали за сундуком. Як молода прийде, то вона вже сама порядкує.

В неділю вранці наряджали молоду до вінця. Приїде поїзд.

беруть молоду, старшу дружку. боярина, їдуть вінчатися. Тоді, як привозять від вінця, молоду лишають на вечорницях, там дівчат повно.

Як молодий їде забирати молоду, батько і мати його випроваджують і обсипають, і благословляють. Поїзд тричі обходе бричку молодого і мати тричі обйде (по сонцю), з хвартуха обсипає. Бояри обзиваються: «Обсипають молодого!» — і дивляться.

Як він приїде з поїздом, у двір не пускають, одчиняють ворота, тільки коли він дає викуп. Тоді молодого перед порогом становлять, а дружко іде «молоду заганяти», веде молоду і дружок з тих вечорниць, де вона його дожидає. Дружки співають, поки у двір її введуть.

Молода, як приходе у двір, кланяється. Свита молодого у порога стоїть.

Дружки їм співають.

Чого ви, бояри, наїхали

Що ви, бояри, наїхали,
У нас дружки не під ваші мислі.

Не під ваші мислі,
А в нас дружки не під ваші мислі
У нас дружки все чернявої.
Все чернявої,
У нас дружки все чернявої,
На личеньку все білявії.

Все білявії.
На личеньку все білявії
У нас столи все тесовії,

Все тесовії,
У нас столи все тесовії,
А скатерті все парчовії

Все парчовії,
А скатерті все парчовії.
У нас лави з тонкої соснини

З тонкої соснини
У нас лави з тонкої соснини
Як сядете, та й уломете
Нам шкодоньки та й наробете

Та й наробете
Нам шкодоньки та й наробете
Та й сядете, та й поїдете

Та й поїдете
Та й сядете, та й поїдете
Та й Марійку з собою возьмете.

За стіл молоду заведе старша дружка, бере за рушник, і тричі обведе кругом столу — по сонцю, за стіл сажає. *У молодой є менший брат — тиче в молодого шаром з реп'яхів, каже: «За сестру давай мені гроші!» Каже: «Я горобців драв, сестру годував, а даром не віддам!»* Як молодий викупає молоду у брата молодой, то й його сажають. Молодого заводять дружку, теж по сонцю. За столом тільки бояри, і дружок повно. Гуляють.

Світилці співають:

Світилка шпилька при стіні
На їй сорочка не її
Прийшла сусіда — торкає
Скидай сорочку — смеркає.

Поспівають — пришивають квітку молодому, пришиває свашка. Квітка — звичайна з бумаги, беруть її у молодой, десь понесуть, пришиють. Вимагають гроші за квітку. Дають гроші тому, хто пришиває, сестра молодой. Молодий передає картуза, як починають співати:

Із Києва швачка

Із Києва швачка
Із Києва кир'яночка
По торгам їжжала,

Шовки купувала
Вінок пришивала,
Зятя дарувала.

Зять дає гроші за те, що пришиють квітку. Як вже погуляють, свашка роздає дружкам шишки.

Співають:

Свашка-неліпашка

Свашка-неліпашка (двічі)
Шишок не ліпила
Дружок не дарила

Одну ізліпила,
Зеленого сіна,
Та й ту сама з'їла.

Свашка достає з сита шишки, дарить дружок. Як ще погуляють — покривають молоду. Покривають дві жінки (свашки), в них голови пусті. Вони становляться одна проти одної і держать, що покривать. Одна бере ленти на голову, а друга — картуз у молодого. *Як покривають, співають тільки ці дві жінки:*

Покриванка плаче

Покриванка плаче
Покриватись хоче
Не так покриватись,
Як поцілуватись.

Молоді цілуються. Тричі покривають молоду, другий раз як покривають — міняють — тій картуз, а тій — ленти.

А тоді хустку, що молодий перев'язаний (ще на сватанні — В.О.) у нього вдома знімають, і молоду напинають цією хусткою — тепер вона молодича. Напинають ті ж, що і в хаті молодой. Як покриють — це вже «напнули молоду».

Після цього дружки вже вилазять з-за столу, прощаються з молододу, співають:

Не сиди, Марійко, з бабами

Не сиди, Марійко, з бабами,
Ходімо, Марійко, із нами
Ми ж тебе до Дунаю доведемо.
Ми ж тобі кісоньку заплетемо.

І, як вилазять, молоду тягнуть до себе, а бояри — до себе.
не пускають. Молодий хватає її, а бояри пособляють. Дівчата
повилазять і пішли.

Після того — дарять. Молоду дарять, а молодого — у
молодого в хаті. Дарять всі, кого покличуть. Батько і мати за
столом наливають по чарці, а гості — рідні, хрїосні, сусіди
дарять.

Після того мати виражають молоду в дорогу. Виносять
ікони батько і мати, благословляють молодих. Ікони у рушниках
дають в руку молодому і молодій. Як виходять молоді з іконою,
так і всі гості йдуть з хати. Ворота на виїзді не перетинають,
тільки на вїзді.

Як доїзжають до двору молодого, на воротіх палять вогонь.
Первий боярин вже через вогонь коней погоня. Як дуже великий
вогонь — розкидали. *Кажуть:* «Уже молоду привезли! Реп'ях
паліть! Реп'ях паліть!»

Стрічають молодих батько з матір'ю, з хлібиною, сіллю.
Беруть молодого — батько за руку, молоду — мати за руку і
заводять. Молода у платку. І тоді вже гуляють цілу ніч.

Спати ідуть до сусід, боярин веде. Узнавали, чи чесна
молода. Будили молодих — дружко іде будить, і так рано іде,
щоб не було ніде нікого.

У понеділок їдуть «коровай дарити». Коровай ріжуть на
другий день. «Ходили снідати» — ті, що в молодого гуляли, до
молодої їдуть. Карагодом їдуть і співають — що хочеш — аби
не мовчки.

А цигани понаряджуються. У кого яка совість — ті по дворах
і курей ловлять, де хазяїн багатий — прикаже, щоб такого не
було: «Ідіть, ловіть, хто гуляє на весіллі!». Є такі, що через паркан
перескочуть і гоняють курей. Гуляли і більше, це у кого який
достаток.

ОБРЯДОВА ТА ПІСЕННА ТРАДИЦІЯ СЕЛА КИСЕЛІ

Упорядник В.М.Осадча,
кандидат мистецтвознавства,
зав. кафедрою українського
народного співу та музичного
фольклору ХДАК, пров. наук.
співробітник ХОЦНТ

Село Киселі Первомайського району належить до пісенних осередків центральної Харківщини, які зберегли архаїчні риси новопоселянської фольклорної традиції. На відміну від сусідніх українських сіл, наприклад, Дмитрівки, Ржавчика, Закутнівки, Веселого, тут в пісенній традиції кількість новітніх привнесень обмежена, старовинні обрядові пісні побутують в унісонно-гетерофонному викладі. Можна стверджувати, що традиція села Киселі має консервативний характер. В пам'яті виконавиць зберігається не дуже великий обсяг фольклорних творів, але у кожному з них відтворене для нас автентичне звучання, яким воно було на Слобожанщині, можливо, ще в кінці XVII — на початку XVIII сторіччя. З цього погляду найбільш близькою за рівнем збереженості і якості культурних, зокрема пісенних, пам'яток до фольклорної спадщини с.Киселі наближається традиція сусіднього селища Лиман Зміївського району¹. Сто-совно окремих прошарків архаїчного фольклору ці села ніби «доповнюють» одне одного. Наприклад, лиманські співачки зберегли обрядові пісні весняно-літнього періоду календарних народних свят — весняні ігри, купальські пісні і танки.

Але найбільш повно збереженим і розгорнутим серед обрядового циклу є музичний виклад традиційного сільського весілля. Музичний супровід весілля сіл Киселі та Лиман збігається між іншим, і за типами «групових» наспівів, або «наспівів-формул», на кожному з яких розспівується велика кількість весільних текстів. На музичному матеріалі можна підтвердити спільність витокових традицій для формування культури цих фольклорних осередків, можливо — єдність походження сіл Лиман і Киселі. Але для традиції с.Киселі при-

таманна відмінна варіантна розробка весільних наспівів, використання їх окремих комбінацій при розспіві поетичних текстів (наприклад, комбінація 1 та 2 формул у наспіві «Гадала матінка, гадала»).

У поданій роботі текст весільного обряду наближено до мови розповіді, збережено діалектні особливості, лексику, типові мовні звороти. Зокрема це використання в живій мові перероблених російських лексем. Пісенні тексти подані так, як вони розспівуються.

Робота уявляє собою публікацію матеріалів фольклорних експедицій в с.Киселі. Вона має на меті фіксацію сучасного стану побутування пісенного фольклору із урахуванням його обрядового або звичаєвого контексту. Виїзди до с.Киселі були тематичними і цільовими. Це виїзди фольклориста-методиста з метою підготовки фольклорного колективу до виступу на фольклорному святі або фестивалі, підготовки репертуару та сценарію для телебачення.

Для харківських фольклористів притаманно поєднувати процеси «забору інформації» із послідовним намаганням «віддати» належне місцевій пісенній культурі — вшановувати виконавську майстерність її носіїв. Для повноцінного пропагування фольклорної традиції окремих пісенних осередків відбираються найбільш самобутні і музично яскраві зразки. Друга мета — реставрувати пісенну культуру цього «утаємненого», заповідного куточка Слобожанщини. В якому можна почути народну пісню такою, як її чули Сковорода, пізніше — Срезневський, Метлинський, Костомаров та інші харківські мовознавці, історики — збирачі фольклору XIX ст. Тому в роботі з фольклорним матеріалом цього унікального села-заповідника основною метою є баланс між «активізацією» характеру його побутування та «реставруванням» напівзабутих наспівів. Відновлені наспіви реставрувалися і типізувалися подібно до вже зафіксованих, що мають тирадну будову (серед весільних — це наспіви-формули №№1-2 з варіантами) або строфічну структуру (частіше — триколінну однорядкову, як це у формулах №№3-5). Розрізнення пісенного обсягу весілля на наспіви-формули

¹ Див. публікацію Муравським шляхом. Частина 1. Етнографічний опис та фольклорні матеріали с. Лиман Зміївського району Харківської обл. Харків, 1996.

спирається в поетичних текстах на єдність будови вірша та типову відповідність загальноукраїнським зразкам. Так, формула №1 «Наша піч регоче» уявляє собою силабічний шести-складовик 6+6, №3 «Думай думай тай Марійко, думай та й гадай» — 4+4+5, розспівано у триколінній однорядковій строфі із межиспівом. Наспів-формула «Куди донько, собираєшся» в традиції села Киселі побутує із будовою вірша 4+5 тричі і типовим ритмом наспіву.

Унікальна для слобожанської традиції весільна пісня «Ой у лісі, в лісочку», яку зафіксовано тільки в с.Киселі та сел. Лиман, символізує перехід молодого від дівочого до жіночого стану. співається, коли у понеділок ідуть будити молодих. На відміну від соромицьких пісень та текстів весільних віршів із еротичними натяками, які притаманні цьому періоду весільного гуляння, поетичний текст цієї пісні обмежений колом символічних пісенних образів. Фривольність тексту — хіба тільки у рядкові «Да розсукин син човник». Це вказує на давність походження пісні, перевагу в семантиці її музично-поетичного образу ствердження події, що відбулася в житті молодого подружжя і характеристики емоційно проникливого, не глузливого ставлення до цієї події. Це ставлення батьків, що турбуються про емоційне співпереживання, «жаліють» свою, хоча і дорослу, дитину. На мою думку, цей зміст в даному випадку переважає над гедоністичним — тобто, традиційними веселощами, які мають прадавню магичну основу показу людської енергетичної переповненості, відображають прагнення до продовження роду.

Своєрідною є і музична фактура наспіву, архаїчна манера виконання весільних пісень. Це унісонна фактура з октавним подвоєнням основного голосу («басів») і нечастими гетерофонними розгалуженнями — підголосками. Доречі, вона є домінуючою стильовою ознакою, так як впливає на місцевий розспів календарно-обрядових пісень, а також ліричних та баладних сюжетів. Схильність кисільських співачок до «протягування» звуків наспіву, стриманий темп виконання характеризує навіть звучання весільних приспівків, жартівливих пісень. Характерним є також збереження манери «тягти» звук, співу «на весь голос»

із сильною грудною опорою і рівним (без вібрато) звучанням в нижньому регістрі, а також пронизливого співу «мікстом» у верхньому регістрі. Це складає контрастну «дворівневу» фактуру, розширює відчуття часопросторового буття наспіву. Прикладом звичайності такої фактури є запис посівальної пісні «На Василя заросився», яка взагалі виконується чоловіками. Жіночий гурт прилаштував і сюди «дворівневу» фактуру з мікстовим звучанням верхнього голосу.

Для вивчення культури слобожанського гуртового співу велике значення має врахування стародавнього стилю розспіву, основою якого є не розвинена мелодія, а ланцюжок інтонаційно виразних поспівків. В традиції села Киселі це унікальна пісня «Туман поле покриває», лірична за жанровим визначенням і «протяжна» за мелодійним розгортанням. Мелодійна виразність таких ліричних пісень ніби поділена між усіма голосами, «басами» і «горяком» (місцеве визначення верхнього сольного голосу — «брати верх», «тягти», нижнього — «баси», «басувати»). Цей стиль розспіву, який зберігся тільки у окремих пісенних зразках, притаманний слобожанській фольклорній традиції.

Приємно відзначити, що нині фольклорний колектив села Киселі активно виступає на сценах Харкова, Києва, пропагує саме старовинні пісні свого села, серед яких — мелодійні перлини Слобожанщини — пісні «Куди, донько, собираєшся», «Ой у лісі, в лісочку». Вони вперше публікуються у цій збірці поряд із іншими наспівами- формулами кисільського весілля.

Першу експедицію в с.Киселі було здійснено мною в серпні 1979 року. Серед 8 експедицій і більше десяти виїздів організаційно-методичного характеру слід відзначити спільну роботу із американською фольклористкою Сюзі Крейт (червень та листопад 1990 року), після якої залишилися технічно якісні аудіозаписи пісенного репертуару фольклорного колективу села, а також фахівський аудіозапис за допомогою київських фольклористів М.Хая та М.Семиного (червень 1991 року). Ці матеріали, а також відеозапис весільного обряду, інсценованого у старовинній кисільській хаті, зараз зберігаються у фондах

проблемної лабораторії музичної етнографії Національної музичної академії ім.П.І.Чайковського та чекають на видання (тиражування). Частково матеріали експедиції увійшли до аудіокасет київських фольклористів.

Записи різних років зроблені від кількох поколінь учасників народного самодіяльного фольклорного колективу української пісні села Киселі, співочій діяльності якого вже більше 30 років. Це:

1. Бутко Марія Тихонівна (1927 р.н.)
2. Ступка Віра Тихонівна (1934 р.н.)
3. Щербак Ганна Степанівна (1929 р.н.)
4. Сумцова Тетяна Григорівна (1927 р.н.)
5. Сидоренко Софія Гнатівна (1914 р.н.)
6. Попова Наталія Петрівна (1940 р.н.)
7. Гнида Ніна Іванівна (1936 р.н.)
8. Тимошева Ганна Спиридонівна (1940 р.н.)

Весільний обряд було реставровано за допомогою записів 1979 року від Москаленко Христини Максимівни (1904 р.н.) та Площанської Акуліни Герасимівни (1913 р.н.).

Запис обрядових та пісенних матеріалів весілля села Киселі стане у пригоді тим, хто візьметься за відновлення обрядово-звичаєвого кола свого краю, свого села. А можливо — і при формуванні відчуття власного життєвого обійстя, лагодженні щасливих весіль майбутнього на перехресті космічних і людських шляхів.

ВЕСІЛЬНИЙ ОБРЯД

Сватання

Грали свадьби у м'ясниці — після Різдва, після Петра, після Пасхи. А в Спасівку, у Пилипівку — ні. Більше грали восени, після Другої Пречистої.

Про весілля договоряються на сватанні. Раніше ходили батько й мати, і молодий, і староста є. Ішли увечорі, у пізнім, щоб ніхто не бачив, як гарбузи нестимуть. Ідуть собі тихенько. Приходять, тільки через поріг переступають — кажуть: «Прийміть від нас хлібину», — вони з хлібиною йдуть, — «а нас прийміть у родину». Якщо батьки згодні, вони забирають хлібину і запрошують до столу. Так у мене було. Молодого ставлять і молоду і питають її: «Ти його любиш?» — «Да!», — тоді його питають: «Ти її любиш?» — «Да!». Тоді вона в'яже молодого платком. Пригощають сватів, і стараються ту хлібину, що вони дали, розломить в той же вечір. Бо таке буває, що молодий переночує, а на ранок йому віддають назад хлібину, і сватання не відбулося. А як розлуплюють цю хлібину, то другої вони вже не возьмуть.

Договори

Через тиждень, десь у суботу, до молодого від молодії їдуть батьки, рідня — кого возьмуть. Там договоряються про весілля. На договори тоді багато не брали — батько та мати, або дядько: як нема батька, дядька беруть. Договоряються на весілля: на яке число, де буде — у молодого чи у молодії, або на два доми, — які дари будуть, кого треба дарити. Раніше дарили матерію, рушники; великому роду — ну як я, тітка — велика

рідня. — мені дають матерію, а як сусід пригласають — платок дають. менші подарки. Звичайно роду договоряються такі подарки: матері молодого — на плаття, чи платок гарний, отцю — на сорочку, тітці — платок. Договоряться, скільки грошей дарять, як відкупляють молоду. Раніше весілля було на два дома: молода собі грає, молодий — собі. Це називали весільна бесіда. П'ятдесят душ — то саме більше, а то — тридцять, сорок запрошували. Грали весілля у хатах.

П'ятниця-коровайниця

Мати у молодого і в молодій йде у четвер до жінок — кликати на шишки. «Пожалуста, приходьте до мене на шишки». А як матері ніколи, то пошле когось — чи тітку, чи сестру. То вона і каже: «Просили батько й мати: приходьте до нас на весілля готувиться, на шишки», або «Просили батько й мати: приходьте на шишки до нас».

Мати тісто не робе: хтось з шишкарьок прийде учиняти опару. Учinyла опару не вдова — заміжня жінка. Тісто готувлять із вечора, поки посходяться шишкарьки в п'ятницю — тісто вже готове. Сходяться після двох і ліплять до 10-11 години вечора. Готували коровай, борону, сову ліпили. Для молоді готували 2 хлібини: калач з діркою посередині і великий княжецький калач — круглий, птичечками манюнькими вкрашений, із грішми: гроші закладали в тряпичку і вкладали в тісто. Княжецький калач давали молодій, дружки й бояри його розривають — кому дістануться гроші: молодому чи молодій. Ліпили 50-60 шишок, сову і борону пекли матері молоді, співали: «Не ходіть, бояри, вночі — виїсть сова очі». Сову і борону пекли також і хрещеним, у молоді і в молодого. У молодого в хаті теж збираються жінки, ліплять коровай і шишки.

Жінки роблять і співають²

² Весільні наспіви подані в нотному додатку в тому порядку, як вони виконуються під час обряду. Наспіви-формули, на які розпівано певну кількість поетичних текстів, означено Ф1, Ф2 тощо.

Формула 1
Сеанс 2

Наша піч регоче,
Короваю хоче,
А припічок заливається,
Короваю сподівається.

Формула 1
Сеанс 3

Коровайниці з міста,
Не крадьте ви тіста,
Бо підете танцювати —
Буде тісто випадати.

*Перед тим, як ліпити, діжу із тістом носили кругом столу.
Беруть чотири молюдиці за чотири краї, йдуть і співають:*

Формула 1
Сеанс 1

Ми діжу місили
Та Бога просили:
Засвіти, Боже, з раю
Нашому короваю.

Як закінчать ліпити — підкидають діжу аж до сволюка, щоб вона стукнулася; тіста вже нема — спечене. Багато співають весільних пісень, коли ліплять шишки — наче тренуються. Те ж саме роблять і у молодого. Після цього шишкарюк частують, підносять по чарці, дають закуску.

Субота-починальниця.

Зранку приходе старша дружка до молоді, з нею молода йде гукати на весілля. Наряжають молоду по-весільному, йдуть кликати рідню. А молодий же із боярином теж ходє, своїх гукає.

Молода кланяється кожному. Запрошує: «Кликали батько і мати і я — приходьте до нас на весілля». І кого побаче на вулиці, теж низенько кланяється. Також і дружок гукає на вечір, «на після обід», гільце вити. Для гільця вирубають сосну або вишню, прикрашають цвітами. Дуже рясно гарно завішують. Гільце наряджають не в хаті молодої, а у якоїсь дружки або у сусідки. А ввечері несуть гільце до хати молодої. Ставлять на столі гільце — вже своє діло зробили.

Як несуть гільце і під час того, як його квітчають, співають:

Формула 2
Сеанс 10

До бору, бояри, до бору,
Зрубаємо сосну здорову.
Та й понесемо додому,
Та поставимо на столі,
На дрябчастім, на переборчастім скатерті.

Формула 1
Сеанс 2, 6

Не йдіть, молодичі,
До нас гільце вити,
Ми зів'ємо сами
По-під небесами,
По-під хмарочками
З чорними галочками.

Ця пісня співається у суботу, як несуть дружки гільце до молодої:

Формула 2а
Сеанс 10

А як ми Марусі гільце вили,
Усі доріжечки виходили,
Усі пісні виспівали,

Цвіток барвінок вищипали,
Та все Марусі гільце вили.
І гільце в'ють, і горілку п'ють,
Горілочка-вишневочка,
Нам не дають.

Цю пісню співали, як становили гільце на столі. Їм по чарці піднесуть, дають закусити.

У молодого теж роблять гільце, тільки жінки співають, рідня.

Неділя-вінчальниця.

У неділю ідуть усі на свадьбу, хто запрошений. А хто ні — збиралися у двір дивитися, стояли під вікнами. Раніше з хлібиною йшли на свадьбу, хлібина кругла, добре спечена, її у платочок зав'язували, у руці несли. Щоб же видно було, що це в гості.

Вранці старша дружка приходе до молодої, вони йдуть до тієї бабки, що буде зав'язувати — не кожна ж бабка убере молоду, зав'яже. Весільний вінок молодої складався з двох хусток, мережива, та двох квіток. Спочатку чипляють нижню хустку з мереживом, на рівні брів, а потім верхню, темно-коричневу або фіолетову, кітайського шовку. Так, що видно край нижньої хустки десь на палець. Нижня хустка зав'язується кінцями наверх, хустка з кітайського шовку складається по діагоналі кілька разів гармошкою і одягається на голову кінцями зверху, «волнами» до потилиці. Її кінці зверху зав'язують великим вузлом, і кінці підтикаються під вузол: один до потилиці, а один до лоба, ззаду наперед. Над вухами чипляють великі квітки з різнобарвних стрічок різного кольору. Вони схожі на повні мальви або на жоржину.

Тим часом до молодої вже зходяться дружки, ладяться співати. Співають журні пісні, щоб молода пожаліла за дівочтвом, за рідною домівкою.

Співають:

Формула 3
Сеанс 4

Та думай, думай, та й Маруся, думай-гадай,
Брести тобі дві річеньки, а третій — Дунай.

Та й і третій Дунай.
Та й перебрела тай дві річеньки, та й Дунаю жи ні.

Та й от Дунаю ні,
Та й забула жи дівування, а розкошів ні.

Та й а розкошів ні,
Як прийду я жи до батечка, неділю.

Та й у неділю.
Та й сидять мої всі розкоші, по застіллю.

Співають, якщо молода — сирота:

Ой ходила та й Маруся по новім дворі,
Набачила селезенька жи, тихо по воді.

Тихо по воді.
Пливи, пливи ж, селезеньку, тихо й по воді.

Тихо й по воді.
Прибуди, прибуди(і), мій батенько, тепер жи к мені.

Тепер жи к мені.
Тай дай мені жи порадоньку, бідній сироті.

Бідній сироті.
Ой і рад би я, дитя моє, побути жи к тобі.

Побути жи к тобі.
Насипали сироті землі, на груди мої.

На груди жи мої.
Скліпилися карі очі, не гляну к тобі.

Не гляну жи к тобі.
Тай розсипалися білі кістки, по сирій землі.

По сирій же землі.
Та й поки я з кістками, соберуся.

Тай і соберуся,
То я ж на твоє тай весіллячко, опізнюся.

Коли молода приходе наряджена до хати, ждуть молодого. Він приїжджає з боярином їхати вінчатися, а іноді з родичем, дядьком, або товаришем — по разньому. У молодого квітка на грудях — «віньочок» великий з паперових квіток, а у боярина — маненький. У коней у гривах пов'язані цвітки, дзвоночки торохтять. Як ще їдуть, далеко чути — воно там дзвенить. Як приїжджає молодий, вони їдуть до вінця. З молодим до вінця їде боярин і староста, від молодої їде старша дружка. Мати і батько молодої поблагословят їх обох: батько виходить з хлібом, мати з іконами. Молоді кланяються, їх перехрестять іконою, б'ячко кладе хліб на голову молодій і молодому. Каже тричі: «Бог благословить, і батько й мати благословить». Приказують: «Хай вам Бог помага».

Від вінця їдуть до молодого обідати, а потім молодий і боярин відведуть чи відвезуть молоду додому. Як вона приходе додому, зходяться дружки. В цей час приходять запрошені на свадьбу, «весільна бесіда». У молодого тим часом збирається своя весільна бесіда, і вони їдуть по молоду.

Коли їдуть, співають:

Ой, полем, полем, полечком
Там їхав Іванко конечком.
На йому шапочка бобровва,
При боку хустина шовкова.

Формула 2
Сеанс 10

Ой, хто ж її шив, шив — Маруся,
Темної ночі при свічі,
Ясного сонця в віконця,
За для Ванюші — молодця.

Молодий з бесідою приїзжає до двору молодої, молода з
дружками — в сусідки, захована. У дворі вони становляться
уряд — ті, що приїхали з бесідою: дві свашки, світилки, староста,
боярин, дружко з ломакою. Їм у дворі поставлено ослінчик,
рушничком застелений. На ньому положена хлібина, на хліби-
ні — соличка. Так у ряду і стоять, а дружко дізнається, де сидить
молода з дружками, і йде тоді викупати її. Поки викупає, довгенько
проходе врем'я. І ось уже ідуть дружки рядочком, попереду
молода, а дружко іде позаду з ломакою — гоне їх.

Вони тоді ж співають:

Формула 4
Сеанс 4

Та летять галочки у два рядочки,
Зозуля й попереду. (двічі)

Та йдуть дружечки та й у два ж рядочки,
Маруся й попереду. (двічі і т.д.)

Та й усі ж галоч(и)ки по лужкам(и) сіли,
Зозуля й на калині.

Та й усі ж дружечки по лавкам сіли,
Маруся й на посаді.

Та й усі ж галочки та й защебетали,
Зозуля й закувала.

Та й усі ж дружечки заспівали,
Маруся й заплакала.

Як приходять до двору, стоять же в ряду, навпроти бесіди
молодого. Молода підходить і кланяється тричі. Потім уже під-

ходе батько і мати, які стоять на дворі. Молоду ведуть, вона
помилилась і пішла в хату, а мати і батько частують всіх по
черзі. Першому дають молодому. Першу чарку він не п'є, а ви-
ливає через голову. Мати другу налива, другу він вже п'є. Мати
приглашає всіх в хату: «Милостине просю в хату».

Коли молодий і бесіда ідуть до хати, їм співають:

Формула 1
Сеанс 4

Ми думали, що ви їхали,
А ви пішком ішли,
Свашку в мішку несли,
Світилку в торбині,
Щоб не з'їли свині.

Світилка ходє з святильничком — це цвіточок такий, з
сухихи квітів — і ласкавиця там, і м'ята, і дві свічки, перев'язані
червоною стрічкою.

Світилки співають, як зайшла в хату, не здоровкається:

Формула 1
Сеанс 5

Що то за ворона (двічі)
Стоїть край порога
Руки розставила
Рота роззявил
Хоче того з'їсти,
Хто на її місті.

Формула 2а
Сеанс 7

Світилка — шпилька при стіні,
На їй сорочка не їй,
Прийшла — сусіда торкає,
Скидай сорочку, смеркає.

Світилка відспівує їм сама:

Брешете, дружечки, як свині,
В мене сорочок дві скрині,
Та мені матінка надбала,
Тай в світилоньки послала.

Молоду за стіл заведе хлопчик, молодший брат. Платочок дають хлопчику, і він кругом столу її обводить тричі по сонцю. Тоді уже на посад кладуть кожух, як молода сіда. Вони з молодим сидять на кожусі.

Молодій співають дружки:

Формула 5
Сеанс 2, 4, 7

Куди, донько, собираєшся (двічі)
Що так (и) рано й наряджаєшся.

Чи між турки, чи між ті татари, (двічі і т.д.)
Чи між(и) тії прокляті жандари.

Ой там гора кременистая,
там свекруха норовистая.

В печі топлю — та й каже: «не ясно»,
Діжу ж місю — каже: «не прекрасно».

Ложки мию — та й(і) перемиває жи,
Хату жи мету — та й перемітає.

Істи хочу — аж серденько в'яне,
За ніж(и) возьмусь — вона жи скося гляне:

— Ще ти, доню жи у нас не робила,
На всю жи руку кусок(и) відвалила.

Якби моя рідна ненька знала ж(и)
Вона би мені їстоньки прислала

Хоч орликом, хоч орлицею жи.
Хоч братіком, хоч сестрицею.

А братіка тай дома немає,
А сестричка доріжки не знає.

Той же поводитир, що завів, став попереду молодії. В нього булава з реп'яхів на палиці, він ширяє в очі молодого цією булавою, вимагає викуп за місце. Молодий дає гроші. Молодий не стане сам викупать — боярину дає.

Дружки співають:

Формула 1
Сеанс 10

Не дивися, зятю, косо,
Бо на печі просо,
Заглянь у кишеню.
Вийми грошей жменю,
Клади на тарілку,
Викупай собі квітку.

Квітка — це ж молода. У молодії на весільному платку дві квітки, одну з них сестра молодії пришиває молодому до шапки. Це називають «родня скаче», або «сестра скаче». Хоче вона горілочки і шишку. Староста молодого наллє рюмку, зверху покладе шишку, а зверху — платочок у подарок. Після того вона стає скакати, танцює на лавці з картузом молодого на голові.

Їй співають:

Формула 1
Сеанс 10

Старша сестра скаче
Чого вона хоче,
Хоче золотого
Від зятя молодого.

Тоді молодий кладе їй на тарілку гроші і бере з тарілки картуза з пришитою квіткою. Тепер гуляння — водку п'ють, гуляють. Тоді «горько» не кричали — сладка була.

Дружки співають на бояр, а бояри на дружок.

Формула 1
Сеанс 7

Старший боярин горбатий, (двічі) :
А на горбі — верба,
А на вербі — сова.
Не йдіть опівночі,
Виклює сова очі.

Формула 1
Сеанс 7

Дружко палахатий (двічі)
Біга кругом хати,
З великою ломакою
За сірою собакою.

Формула 1
Сеанс 10

Старша дружка — як стружка, (двічі)
Друга — як пампушка,
А третя — без носа.
Наїлася проса.
Четверта без вуха,
І та пісню слуха.

Формула 1
Сеанс 7

Од столу до порога (двічі)
Втоптана дорога.
Бояри втоптали —
Помії хльобали.

Старший не напився —
У помях втопився.

Молоді сидять на посаді — на чолі стола під віконами. Перед ними на столі гільце, під гільцем стоїть бутилка, обв'язана двома червоними стрічками, дві свічечки і дві ложки красним зв'язані. Дивляться, хто вкраде бутилку — дружки чи бояри. Бояри намагаються вкрасти, а дівчата передають бутилку одна одній.

Потім дружки співають свашці, що пора дарувати шишки:

Формула 1
Сеанс 7

Свашка-неліпашка,
Шишок не ліпила,
Дружок не дарила,
Одну ізліпила,
Зеленого сіна,
І ту сама з'їла.

Свашка відспівує:

Формула 1
Сеанс 10

Брешете, дружечки,
Ліпила шишечки,
Із рути, із м'яти,
Дружок дарувати.

Під вікном стоять молодичі, дивляться на весілля, чекають, щоб мати винісла їм по рюмці, пиріжки з квасолею та шишки.

Разів по три співають пісню, поки мати не винесе частування.

Формула 2
Сеанс 4

Їхали бояре горою,
Кликали Марусю з собою:

«Ідемо, Марусю, із нами,
Ми тобі квітоньку з перами.»
«Я тої квітоньки не зношу,
Полюбила Ванюшу, як душу.»

*Як погуляють, дружки вилазять з-за столу і прощаються.
Співають:*

Формула 3а
Сеанс 7

Прощай, прощай, та й Маруся,
Від тебе йдемо.
Та й усе твоє ж гуляннячко
Собі беремо.

Як тільки дружки підуть, гості вискочили з-за столу танцювати, бо поки дружки сидять, не танцюють — лише співають. Танцюють — аж пил іде! Потім дарять. Дари були і в молодії, і в молодого. Дарять у молодого до того, як їдуть до молодії, а в хаті молодії дарять, як приїде бесіда від молодого, щоб бесіда бачила дарунки. Дарять бесіду: тому рушник, тому на плаття. Мати виносе дари на підсипку, дружко з рогачем. Вперед подають молодого. Мати каже: «Молодому!» А дружко підніма ж на рогач і кричить: «Кому? Іди бери!» А коли забирають дарунок, кужуть: «Спасибі батькові, і матері, і молодій, що рано вставала і нам подарки дбала».

Такий порядок і в молодії, і в молодого. Часто дружко шуткує: як тільки потягнуться за дарунком, а він суне рогача назад, тільки стане брати, а він іще назад. Гість, попochіпляється, попостриба, поки ухвате. Свашка шишку дає за столом кожному гостю — це коли уже виряджають молоду. *Співають:*

Формула 5
Сеанс 7

Ненько моя, та й не гай мене
Докучила — так віддай мене.

Віддай мене молодесеньку,
Як ягідку червонесеньку.
Віддай мене молодесеньку,
Як вишеньку зеленесеньку.

Як виводять молоду з хати, співають і під вікном, і на дворі:

Формула 1
Сеанс 8

Загрібай мати жар, жар, (двічі)
Коли тобі дочки жаль. жаль,
Кидай у піч дрова,
Оставайсь здорова.
Кидай у піч тріски,
Покотилися слізки.

Готовляться їхати до молодого. Перед молодими несуть скриню з приданим. Брат молодії, або той хлопчик, що викупляв місце, сидить на скрині чи стоїть, каже молодому: «Давай гроші, не віддамо!» Дружко викупляє скриню, хлопчик торгується. А молодий дивиться, щоб в цей час молоду не вкрали — тоді теж викуплять. На возику із скринєю їде дружко — той, хто продавав, а також хтось із бесіди молодії сіда. Це називали «їхати по гарячому», або «на гаряче». А бояри коло молодого їдуть.

Їм співають:

Формула 1b
Сеанс 7

Наш коник як вуточка,
Не треба і пруточка,
Сам дорожку знає,
Бог йому помагає.

А також інші пісні: «Полям, полечком їхали бояри конечком», «їхали бояри горою».

Як доїзжають до хати молодого, на воротах розкладають вогонь. Треба, щоб вогонь розлетівся. Боярин іде уперед і вогонь розбиває ногами. Був випадок, що боярин не розбив вогонь, тоді його переїхали одним колесом; у молодой народилася дочка, а під боком красне — бо через вогонь їхали. Якщо молода важка (тобто вагітна — В.О.), на воротах перестрівають, вимагають викуп.

Як молоду ще везуть, свашки у молодого співають. Це називають «співати на вогонь»:

Формула 1+2
Сеанс 7

Вийди, мати, з хати,
Огледись дитяти,
Що тобі бояри привезли.
Чи подушки, чи скриню,
Чи тою Марусю—княгиню.

Як приїхали, молоді йдуть до хати, свашки співають:

Формула 2а
Сеанс 7

Гадала матінка, гадала,
До купки пиріжки складала,
До купки, до купки,
Задля невістки-голубки.

Батько і мати виходять стрічати молодих з хлібиною і з іконою, запрошують: «Просимо вас, діти, до хати». Старший боярин із боярами і старостами відкривають скриню, несуть в хату подушки, рядна, щоб всі бачили придане молодой. В хаті складають подушки на подушки, а вранці люди приходять і дивляться. Тих, що привезли скриню «по гарячому», запрошують за стіл, пригощають, і вони їдуть до молодой. А бесіда

молодого сидить, гуляє. Молоді їдять з усіма. Потім дружка їх веде спати у комору. Бесіда гуляє всю ніч. *Кричать:*

Ой, спасибі понеділку,
Що пробив молодий в молодій дирку.

Якщо молода чесна, красенькі стрічечки чіпляють всім гостям, а також тим, що приїхали «на гаряче». Над стріхою, на велику ломаку, чіпляють червоний прапор і півлитру. Її берегли всю ніч, щоб за ніч ніхто не вкрав, навіть билися за неї. Особливо берегли бутилку від тих, що «з гарячого» їдуть. Бувало й таке, що викрадали.

Понеділок — напиватися

Часа в три в понеділок ідуть будити молодих, співають:

А нас мати рано побудила,
В черепочку каші наварила.
Ой у лісі, в лісочку, та й на жовтім пісочку.
Там плаває мальований човник. (двічі)
А у тім же човночку молодая Маруся
З човночком же та й говорила. (двічі)
«Та розсукий син, човник, (двічі)
Трошки мене та й не вивернув. (двічі)
Та якби не весельце, та не Ваніне серце,
Пішла би я кременем на дно. (двічі)
Та шо батенько чує, та він мене поратує».
«Ой(і) гаразд же, моя донечко,
Ой(і) гаразд же, моє серденько».
Посилала мене мати
Зеленеє жито жати.
«Ой(і) гаразд же, моя донечко,
Ой(і) гаразд же, моє серденько».
А я жита не жала,
В борозеньці лежала.

«Ой(і) гаразд же, моя донечко,
Ой(і) гаразд же, моє серденько».

Вранці ходять і з бесіди молодого, і з бесіди молодої по рідні, крадуть курей, варять кашу, рядяться циганами. У дворі всіх, хто приходе, зустрічає «лікар» з великою дошкою-термометром, «перукар» з пилкою, від них треба відкуплятися. У цигана або велика кукурудза між ногами, або морквина. Ткачиха була: її сажали серед двору, ніби за кросна, підкладали вовну під юбку. *Кричали:*

Наше ремесло
Все чорним обросло,
Посередині красне,
Діло опасне.

В понеділок рано каші наварять з тих кур, що покрадуть «цигани». З хати молодого йдуть до інших у гості — хто пригласить; звичайно, до родичів, які були на весіллі, це називали «водити журавля». У молодої своя бесіда, у молодого своя. Гості з бесіди молодого — циган, циганка, — можуть зайти до хати кожного з весільних гостей. Цигани беруть курей або м'ясо самі: десь там циганка забавляє хазяйку, а друга дивиться по курятнику; буває, що і з борщу м'ясо витягають — що не попадя вкрадуть і приносять вже на свадьбу. Молода на другий день уже помагала, їй зав'язують жіночу хустку. За сніданком батька і мати молодого садовлять на кожух, де вчора молоді сиділи, а молода порас. (Звичая покривати молоду виконавиця не пам'ятає — В.О.)¹

Батьків молодого та молодої в ночвах возили, могли перевернути, утоптати у сніг, скупати в річці. Це називали «катати

¹ У сусідніх селах зафіксований обряд покривання. Згадує Гнида Н.І.: «У нас покривали молоду. Як її везуть до молодого, якась біла чи розова матерія вісипі на шії, тільки її доводять до двору молодого, зразу покривають їй голову. А тоді, як заводять за стіл у молодого, свашка розплітає їй коси і покриває платком. Я родом з хутора Новотроїцьке, коло Шебелинки в Балаклеївському районі.

У нас було: свашка їй заплітає уже в дві коси, складає так або калачом скручує, і накривають білою хусткою. І вона сидить ввечері у молодого вже молодиця. Це в нас таке було: тут такого я не бачила».

батьків». А як із річки витягають, то везуть додому. Сміялися: батька й мати покатали. Як молода не дуже чесна — по комині писали, драли чим угодно, і ложками, і всім. Комин у сажу замазували, і людей замазували. Набирали в драну цеберку попіл і били по неї палкою — для сміху. Ще були такі розваги: як уже віддає батько й мати останню дочку чи женить сина, то батька й матір садовлять на ковдру і заносять на горище, хвіртку закривають і відсувають драбину. Як потрібні батько й мати молодому чи молодій — значить, викупай.

У вівторок — їсти та й пити,
В середу — славу зробити.

Гуляли до середи, у вівторок ходили «чавуни мити», в середу — «рогачі мити». Казали:

І завтра середа,
До середи — хоч на призьбі сиди.

КАЛЕНДАРНА ОБРЯДОВІСТЬ І ПІСЕННА ТРАДИЦІЯ СЕЛА КИСЕЛІ

На Святий вечір

На Рожество зранку господиня варє кутю, узвар, печє пироги з квасолею, капустою. Тричі кликали Мороза вечеряти. З куті зберуть вершечок і давали корові, щоб, можливо, скотина не хворіла.

Діти (хлопчики) колядували зранку 7 січня (на Різдво):

Я маленький хлопчик
Зліз на стовпчик,
В дудочку граю
Христа возглавляю.

Після обіду можна було колядувати і дівчатам. Вони носили паперову зізду, до неї співали:

Сеанс 12

Звізда ясна вощіяла

Звізда ясна вощіяла
І трьом царям путь вказала —
Отвержітеся три царі
Несіть Христу три дарі.

Та й несуть з миром ще й з кадилом
Христу дарі приносили
Во храм, душі, во храм Божий
На колених підійшов

Та когда Ісус Христос народився,

То цар Ірод засмутився.
Посилає свої слуги
Христа вбити желяє.

Малих діток сказав Ірод
Малих діток всіх побити

Ангол возвіщає, на путь наставляє.
Іде звізда чудно з восток на полудню.
Над вертепом вощіяла
І трьом царям вказала.

Ішла Марія та й з монастиря

(Колядка)

Ішла Марія та й з монастиря,
Алилуйя, алилуйя, та й з монастиря.

Зустріли її троє жидов'ят.
Алилуйя, алилуйя, троє жидов'ят.

А це ті жиди Христа мучили,
Алилуйя, алилуйя, Христа мучили.

Ми не мучили, ми не бачили.
Алилуйя, алилуйя, ми не бачили.

Мучили Христа старії жиди,
Алилуйя, алилуйя, старії жиди.

Старії жиди, наші прадіди.
Алилуйя, алилуйя, наші прадіди.

Дай Боже вечір добрий.

Після Нового року господар ходив в садок лякати дерева.
Брав з собою сокиру, підходив до деревини і говорив, стукаючи по неї сокирою: «Ти будеш родити? Як будеш родити — не буду рубити. А не будеш родити — буду рубити!» А хтось із сім'ї сидить поруч і відповідає: «Буду, буду, буду!»

Від Різдва до Нового року не можна було сміття виносити з хати. Його мели в Святий вугол, а після закінчення святок збирали і палили коло дерев у садку. Ця дія виконувалась разом із ляканням дерев.

Як би мені Бог дав

Як би мені Бог дав та сонечко зайшло
Може б моє серденько тай до мене прийшло.

Може б моє серденько та й до мене прийшло,
Може — не до мене — до моєї хати.

Ой хоч не до мене — до моєї хати,
До того віконця, де я ляжу спати.

А мати почує — скаже: «Хай ночує!»
А батько й узнає — скаже: «Хай гуляє!»

А я , молоденька, двері й одкривала.
Двері й одкривала — правдоньки питала:

— Чи ти мене вірно любиш, чи з мене смієшся.
Що ти надо мною жи як(и) голуб(и)чик в'єшся?

А я не сміявся. сміяться ж не буду
Та по правді признаться — сватать я не буду.

Мала мати одну дочку

Мала мати одну дочку жи
Та й купала в барвіночку.

Та й купала — сповивала
Щастя-долі не вгадала.

Щастя-долі не вгадала
За п'яницю ж(и) заміж дала.

А п'яниця п'є — гуляє
Йде додому ж(и) жінку лає.

Іди, жінко, утопись
Ти для мене ж(и) не годишся.

Пішла жінка жи до Дунаю
Із Дунаєм (и) розмовляє:

— Ти Дунаю, Дунайочку
Возьми ж(и) мене на зимочку,

Бо ж(и) п'ятеро ж(и) діток маю.
А шостеє ж(и) сповиваю.

Пішли діти до Дунаю
Із Дунаєм ж(и) розмовляють:

— Ой Дунаю. Дунайочку
Пусти маму жи хозяйочку.

Що й у полі ж дві тополі

Що й у полі ж дві тополі
Ой, одна же одну хитає.

Одна одну хитає.
Ой, у козака дві дівчини
Ой, одна же одну питає.

Она одну питає,
Ой ти же подружка же дорогая,
Ой чи не бачила та й мого.

Чи не бачила мого.
Я й не бачила й нічого не відела
Ой тільки зрання провела

Тільки зрання провела.
Ой ти ж подружка ж дорогая,
До чого ж ти довела.

Ой з-за гори сонце сяє

Ой з-за гори сонце сяє
Козак коника сідлає,
А дівчина горько й плаче. (двічі)

А дівчина гірко плаче
Не бросай мене, козаче,
Бо я й умру й за тобою. (двічі)

Бо я й умру за тобою.
За твоєю красою.
Молоденький козаченьку. (двічі)

Чогось мені тяжко-важко

Чогось мені тяжко-важко.
Мабуть я умру.

Ой пойдіте, приведіте,
Кого вірно я люблю.

Ой, в Єрусалимі рано задзвонили

(Щедрівка)

Ой, в Єрусалимі рано задзвонили.

П-в: Ой щедрий вечір, та й добрий вечір,
Та добрим же людям та на весь вечір.

Рано задзвонили, святіх побудили

П-в:

Ой, Божая Мати сина породила.

П-в:

Та й стала гадати, яке ім'я дати.

П-в:

Дали йому ймення святого Рожества.

П-в:

А Божая мати його ізлюбила.

П-в:

Його ізлюбила, святих звеселила.

П-в:

Примовляють:

Дай Боже вечір добрий, пиріг довгий,
З руками, з ногами, щоб бігав за нами!

Меланія пребагата

(Щедрівка)

Меланія пребагата
Дала на церкву срібла-злата.

Дала на церкву срібла-злата
Вона церкву зукрашала.

Вона церкву зукрашала,
Нищих, убогих наділяла.

Наділяла, примовляла:
«Прибав, Боже, много віку.

Прибав, Боже, много віку
Цьому пану-чоловіку.

Цьому пану-чоловіку,
Його жені, ще й діточкам.

Його жені, ще й діточкам:
Малим синочкам та ще й дочкам.

Примовляють:

Дай Боже вечір добрий!

На Василя заросився

(Ходили посівати хлопці)

На Василя заросився,
Бог його знає, де волочився.

Бог його знає, де волочився,
В чистім полі плужок ходить.

В чистім полі плужок ходить,
За тим плужком сам Бог ходить.

За тим плужком сам Бог ходить,
Божая Мати їсти виносить.

Божая Мати їсти носе,
Їсти носе, Бога просе.

Їсти носе, Бога просе:
«Ори, синку, довгую нивку.

Ори, синку, довгую нивку,
Та й посієм жито-пшеницю.

Та й посієм жито-пшеницю,
Без куколю, без мітлиці,

Без куколю, без мітлиці.»
«Дай мені, матко, шмат паляниці.

Хоч не цілу, половину,
А я її не закину.

А я її не закину,
А я її в торбу вкину».

Примовляють:

Дай Боже вечір добрий, пиріг довгий,
З руками, з ногами, щоб бігав за нами.

На вербну неділю перед Паскою дівчата співали веснянку

Сеанс 13

Та й вербице

Та й, вербице
Пора ж і тобі, вербице, розвисься.

Та й Іванко
Пора ж тобі уже й жениться.

Та й розвисься мені не пора
Бо й холодна вода.

Та й жениться мені не пора —
Дівчинонька молода.

Та й молода
Й рушничків вона не напряла.

Та й не напряла
Й сорочічок не надбала.

На Івана Купала вирубували вишню, дівчата ходили навколо неї, взявшись за руки, і співали:

Та й купався Іван
Та й у воду впав
Вода полинула,
А Іван за водою.

Деревце квічали вінками, а потім ці вінки несли додому, засушували і у відварі купали маленьких діток: трава і квіти на Купала вважалися цілющими, як і на Зелену неділю. Коли дитинку клали спати, її хрестили і приказували: Господи! Спаси, Господи, сохрани і помилуй! Господь милосердний! Спаси, сохрани і помилуй!

На Сіянській горі

(Молитва (замовляння), проказували, щоб був спокійний сон)

На Сіянській горі Божа мати спочивала, в голови ризи клала. І приснився їй сон: Будто її сина взято, на хресту розп'ято. Розпинали, ножки й ручки гвоздями прибивали, на головку терновий вінець надівали.

А хтось каже: «Мати, мати, це не сон, а істинна правда!»

Ішов Ісус Христос

(Молитва (замовляння) перед сном)

Ішов Ісус Христос по ангельській горі
Ніс золотий хрест впереді
Од звіра злого, од чоловіка лихого, амінь!

Ішов Ісус Христос з небес,
Подарив людям золотий хрест
Од пожарю. од води, од всякої біди. Амінь!

Ой бочечка

(Лірична)

Ой бочечка, бочечка ой, дубовая,
Що в тобі бражечка ой, медовая.

З ким же тебе, бражечка, ой, буду пити
Без милого дружечка, ой, горе жити.

Та й поїхав миленький ой в городочок,
А я за ним миленька та й у слідочок.

По-над нашим яром

(Лірична)

По-над нашим яром(и) та й пшениченька ланом
Ей, горою овес.

Ей, горою овес
Не по правді, козаче ж(и), не по правді, соколе
Гей, зі мною живеш.

Гей, зі мною й живеш
Та як вечір настане, та й вечір-вечерочек
До другої йдеш.

Гей до другої йдеш.
А мені, молоденькій (двічі)
Жалю завдаєш.

Гей жалю завдаєш.
Та й посади, дівчина, та посади, кохана,
Гей, в воротах вербу.

Гей, в воротах вербу
Та як я вже садила же, та вже я й поливала же
Гей, не приймається.

Гей, не приймається
Та й любов наша щедра, та й любов молода ж
Гей, не вертається.

Туман поле покриває

(Лірична)

Туман поле покриває
Ой да поміж тим(и) туманом же
Сиз голубонько та й літає.

Сиз голубонько літає
Ой да он літає жи та й гуркотає
Крилуш(и)ками же часто блуде.

Крилечками часто блуде
Ой да тяжко жи важко жи ой на сер(и)деньку жи
Ой, хто жи кого жи вірно любить.

Ой хто кого вірно любить.

Ой да як же ж(и) тяжче ой на серденьку жи,
Ой хто ж кого спокидає.

Ой хто кого спокидає
Ой да умри я сьодні же, та й умри сьодні же,
А я же умру же завтра вранці.

Ой умру же завтра вранці
Ой да поховають нас з тобою же
В одній трунці, в одній ямці.

В одній трунці, в одній ямці.
Ой же там по горах ж(и) по долинах же
Бистра річка протікає.

Бистра річка протікає
Ой да по той речці, по той бистрої
Щука риба з лином грає.

Щука риба з лином грає.
Ой да то ж не риба жи, та й то не щука.
Ой то нам з милень(и)ким роз(и)лука.

НОТНИЙ ДОДАТОК

Наша піч регоче

(Співають, як ліплять коровай та шишки)

Музична партитура для пісні «Наша піч регоче». Вона складається з чотирьох систем. Перші дві системи мають дві ноти (сопрано та альт), а останні дві — три ноти (сопрано, альт та тенор). Лірика розташована під нотою.

Лірика:
 На-ша піч ре-го-че на-ша піч ре-го-че ко-ро-ва-ю хо-че
 а при-пі-чок за-ли-ва-єть-ся ко-ро-ва-ю спо-ді-ва-єть-ся

Формула 1. Не йдіть, молодичі

(Співають, як в'ють гільце)

Музична партитура для пісні «Формула 1. Не йдіть, молодичі». Вона складається з чотирьох систем. Лірика розташована під нотою.

Лірика:
 Не й(и)д(и)ть(и), мо-ло-ди-ці Не йд(и)ть, мо-ло-ди-ці
 До нас гіль-ця ви-ти Ми зі-в'є-мо са-ми
 По-під не-бе-са-ми По-під хма-роч-ка-ми
 З чор-ни-ми га-лоч-ка-ми (ми).

Формула 1б. Наш коник як вуточка

Музична партитура для пісні «Формула 1б. Наш коник як вуточка». Вона складається з двох систем. Лірика розташована під нотою.

Лірика:
 Наш ко-ник як ву-точ-ка Наш ко-ник як ву-точ-ка Не тре-ба і пру-точ-ка
 Сам до-ріж-ку зна-є Бог йо-му по-ма-га... (є)

Формула 1+2. Вийди, мати, з хати

(Співають, як молоді йдуть до хати молодого. «Співають на вогонь»)

$\text{♩} = 72$

Вий - ди, ма - ти, з ха - ти Вий - ди, ма - ти, з ха - ти

О - гле - дись ди - тя - ти Що то - бі бо - я - ри

при - вез - ли А чи по - душ - ки

чи скри - ню Чи тво - ю Ма - ру - сь кня - ги - ню.

Detailed description: This is a musical score for a song. It consists of four staves of music. The first staff has a tempo marking of quarter note = 72. The melody is written on a treble clef staff. The lyrics are written below the notes. The music is in a 2/4 time signature. The key signature has one flat (B-flat). The score ends with a double bar line.

Формула 2. Свекруха невістки бажала

(Співають, як молоді йдуть до хати молодого. «Співають на вогонь»)

$\text{♩} = 72$

Свек-ру-ха не-віст-ку ба-жа-ла до-куп-ки пе-ри-н(и)-ки

ска-да-ла До куп-ки до куп-ки до куп-ки

Для не-віст-ки го-луб-ки

Detailed description: This is a musical score for a song. It consists of three staves of music. The first staff has a tempo marking of quarter note = 72. The melody is written on a treble clef staff. The lyrics are written below the notes. The music is in a 2/4 time signature. The key signature has one flat (B-flat). The score ends with a double bar line.

Формула 2. До бору, бояри, до бору

(Співають, як несуть гільце у хату молоді)

$\text{♩} = 64$

До бо-ру, бо-я-ри, до бо-ру зру-ба-є-мо сбе-ну

здо-ро-ву Тай і по-не-се-мо до до-му
Тай пос-та-ви-мо на сто-лі

на квіт-час-тм на пе-ре-бер-час-тм ска-тер-п

Detailed description: This is a musical score for a song. It consists of three staves of music. The first staff has a tempo marking of quarter note = 64. The melody is written on a treble clef staff. The lyrics are written below the notes. The music is in a 2/4 time signature. The key signature has one flat (B-flat). The score ends with a double bar line.

Формула 2а. Та як ми Танюші гільце вили

(Співають, як в'ють гільце)

Та як ми ж(и)Та - ню ці гіль(и)це вили тай у - сі же стежеч(и)-ки ви-ходили

Хрещ-тий бар(и)-ві-нок вищу-пали тай усей Танюш-ці гіль-це ви-ли.

Detailed description: This is a musical score for a song. It consists of two staves of music. The melody is written on a treble clef staff. The lyrics are written below the notes. The music is in a 2/4 time signature. The key signature has two sharps (F# and C#). The score ends with a double bar line.

Формула 2а. Їхали бояри горою

(Весільний поїзд іде до молодого)

Ї-ха-ли бо-я-ри го-ро-ю Кили-ка-ли Ма-ру-сю
з со-бо-ю По-ч-д-ь-м, Ма-ру-ся, із на-ми
На то-бі кві-точ-ку з пе-ра-ми
Я щ-і кві-точ-ки не зно-шу По-лю-би-ла Ва-ню-шу як ду-шу

Формула 3. Та й думай, думай, та й Маруся

(Співають молодій на посаді)

Та й ду-май ду-май тай (і) Ма-ру-ся
ду-(гу) май тай га-дай Та й брес-ти ж(и) то-бі жи

дві рі-(гі) чень-ки А тре-пий Ду-най
Тай от Ду-на ю ж ні тай за-бу-ла жи
щ-ву-ван-ня а роз ко-шів ж(и) ні

Формула 3. Та прощай, прощай та й Маруся

(Співають дружки, як збираються виходити з хати)

Та й про-щай про-щай та й(і) Ма-ру-ся
від та-бе йде-мо Та від те-бе йде-мо
ми жи тво-є жи гу-ляч-неч-ко
со-бі бе-ра-мо.

Формула 4. Та летять галочки та й у два рядочки

(Співають, як дружко веде молоду із дружками до хати в неділю)

Та й ле-тять(и) га - ло - ч(и) - ки та й у два ря - до-ч(и)-ки

зо - зу - ля й(и) по - пе - ре - ду зо - зу - ля й(и) по - пе - ре (ду)

Та і - дуть(и) дру - жец(и) - ки й у два жи ря - до - ч(и) - ки

Ма - ру - ся й(и) по - пе - ре - ду Ма - ру - ся й(и) по - пе - ре (ду)

Та й у - сі ж(и) га - лоч - ки та по луж - кам (и) сі - ли

Зо(го)-зу(гу)-ля жина ка - ли - ні Зо зу - ля жина ка - ли (ні)

Формула 5. Куди, донько собираєшся

(Співають молодій на посаді)

Ку - ди, донь(и)-ко со - би - ра - єш - ся же Ку - ди, донь - ко

со - би - ра - єш - ся що та(и) бі - ло й у-мй - вє - єш... (ся)

Чи між тур(и)-ки, ч(и) між ті та - та - ри ж(и) Чи між тур - ки

ч(и) між(и) п та - та - ри ж(и) Чи між(и) п і прок - ля - т жав(и)-да(ри)

Ой там го - ра кре - ме - нис - та - я ж(и) Ой(и) там(и) го - ра

кре - ме - нис - та - я там(и) свек(и)-ру - ха но(го)-ро-вис - та... (я)

Весільна пісня 6. А нас мати рано побудила

(Співають коли йдуть будити молодих у понеділок)

А нас ма - ти ра - но по - бу - ди - ла

В че - ре - поч - ку ка - ши на - ва - ри - ла

Оя у л - сі, в л - соч - ку та на жовтм ш - соч - ку

там (і) пла - ває ма - льо - ва - ний чо - вник, там пла - ває ма - льо - ва - ний чо - вник

На Василя заросився

(Посівальна)

На Ва - си - ля за - ро - сив - ся Бог йо - го зна - є, де во - ло - чи - в(и) - ся

Бог йо - го зна - є де во - ло - чив - ся в чис - ті - м(и) по - лі плу - жо - к(и) хо - дить

В чис - ті - м(и) по - лі плу - жо - к(и) хо - дить за ти - м(и) плу - ж - ком сам Бо - г(и) хо - дить

Ішла Марія із монастиря

(Колядка)

Іш - ла Ма - рі - я та й з мо - нас - ти - ря А - лі - лу їя

А - лі - лу - їя та й з мо - нас - ти - ря

Понад нашим яром

(Лірична)

3. Го - ро - ю о - вес та й не по прав - ді ми лой - (у)

не по прав - ді, со - ро - ле (ге) мій зо ми (но го) - ю і жи (ги) - веш

варіант заспіву 6 строфи

гей, не прий - ма - сь - ся а - твій го - лос - (и)

І = 64

1. Та й по - над на - шим я - ро - м(и) та й пше - ни - чей (и) - ка ла - ном

гей, го - ро - ю о(го) - вес

Ой бочечка, бочечка

(Лірична)

Музична партитура для пісні «Ой бочечка, бочечка». Темп 84 уд./хв. Ключовий знак: один діз. Ритм: 4/4. Текст пісні: Ой бо-чеч-ка, бо-чеч-ка ой ду-бо-ва я Ой тай(и) у (гу) то-бі бра-(га) - жеч-ка ме-до(го)-ва- я у то-бі бра-жеч-ка ой ме-до-ва- я 2. Ой Ой з ким я (га) те-бе бра-жеч-ка буду пи-ти варіант розграву, 6 строфи в го-ро- до (го) - чок

Туман поле покриває

(Лірична)

Музична партитура для пісні «Туман поле покриває». Темп 72 уд./хв. Ключовий знак: один діз. Ритм: 4/4. Текст пісні: Ту-ман поле по-кри-ва-є ой да поміж(и) ти-м(и) же Тай гу-ма (га)-ном ж(и) сиз го(го)-лу-бо-(и) ко-лд(и) та є

ДОДАТОК

Опис сеансів запису в с.Киселі
Первомайського району

№ сеансу	Дата запису, записувач	Прізвище, ім'я, по батькові інформанта, рік народження
1.	10.09.1978 р. Осадча Віра Миколаївна	Бутко Марія Тихонівна, 1929 р.н. Мирошниченко Олександра Григорівна, 1913 р.н. Площанська Акуліна Герасимівна, 1913 р.н. Сидоренко Софія Гнатівна, 1914 р.н. Ступка Віра Тихонівна, 1934 р.н.
2.	26.07.1979 р. Осадча Віра Миколаївна	Москаленко Христина Максимівна, 1904 р.н. Площанська Акуліна Герасимівна, 1913 р.н.
3.	27.07.1979 р. Осадча Віра Миколаївна	Бутко Марія Тихонівна, 1929 р.н. Попова Наталя Петрівна, 1940 р.н. Сидоренко Софія Гнатівна, 1914 р.н. Ступка Віра Тихонівна, 1934 р.н. Христовова Марія Іванівна, 1937 р.н. Щербак Ганна Степанівна, 1929 р.н.
4.	13.06.1990 р. Осадча Віра Миколаївна, Крейт Сьюзі (Університет штату Північна Кароліна, США).	Бутко Марія Тихонівна, 1929 р.н. Гнида Ніна Іванівна, 1936 р.н. Микитчук Галина Яківна, 1940 р.н. Попова Наталя Петрівна, 1940 р.н. Сидоренко Софія Гнатівна, 1914 р.н. Ступка Віра Тихонівна, 1934 р.н. Сумцова Тетяна Григорівна, 1927 р.н. Тімошева Ганна Свиридівна, 1940 р.н. Христовова Марія Іванівна, 1937 р.н. Щербак Ганна Степанівна, 1929 р.н.
5.	13.06.1990 р. Осадча Віра Миколаївна, Крейт Сьюзі	Бутко Марія Тихонівна, 1929 р.н. Гнида Ніна Іванівна, 1936 р.н. Ступка Віра Тихонівна, 1934 р.н. Сумцова Тетяна Григорівна, 1927 р.н. Щербак Ганна Степанівна, 1929 р.н.
6.	14.06.1990 р. Осадча В.М., Крейт Сьюзі	Чертова Євгенія Яківна, 1929 р.н. Щербак Ганна Степанівна, 1929 р.н.

№ сеансу	Дата запису, записувач	Прізвище, ім'я, по батькові інформанта, рік народження
7.	14.06.1990 р. Осадча В.М., Крейт Сьюзі	Бутко Марія Тихонівна, 1929 р.н. Гнида Ніна Іванівна, 1936 р.н. Микитчук Галина Яківна, 1940 р.н. Попова Наталя Петрівна, 1949 р.н. Сидоренко Софія Гнатівна, 1914 р.н. Ступка Віра Тихонівна, 1934 р.н. Сумцова Тетяна Григорівна, 1927 р.н. Тимошева Ганна Свиридівна, 1940 р.н. Христосова Марія Іванівна, 1937 р.н. Щербак Ганна Степанівна, 1929 р.н.
8.	14.06.1990 р. Осадча В.М., Крейт Сьюзі	Сумцова Тетяна Григорівна, 1927 р.н. Щербак Ганна Степанівна, 1929 р.н.
9.	14.06.1990 р. Осадча В.М., Божко Катерина Степанівна (Українське радіо, запис до фольклорного радіоконкурсу «Золоті ключі»); Мокрицький Андрій Миколай- ович (Український дім звуко- запису, м.Київ)	Бутко Марія Тихонівна, 1929 р.н. Гнида Ніна Іванівна, 1936 р.н. Микитчук Галина Яківна, 1940 р.н. Попова Наталя Петрівна, 1949 р.н. Сидоренко Софія Гнатівна, 1914 р.н. Ступка Віра Тихонівна, 1934 р.н. Сумцова Тетяна Григорівна, 1927 р.н. Тимошева Ганна Свиридівна, 1940 р.н. Христосова Марія Іванівна, 1937 р.н. Щербак Ганна Степанівна, 1929 р.н.
10.	2.11.1990-3.11.1990 р. Осадча В.М., Крейт Сьюзі	Бутко Марія Тихонівна, 1929 р.н. Мірошниченко Олександра Григорівна, 1913 р.н. Сидоренко Софія Гнатівна, 1914 р.н. Ступка Віра Тихонівна, 1934 р.н. Сумцова Тетяна Григорівна, 1927 р.н.
11.	25.06.1991 р. Осадча В.М., Хай Михайло Йосипович, Семиног Миколай Іванович (проблемна лабораторія музичної етнографії НМА, м.Київ)	Бутко Марія Тихонівна, 1929 р.н. Гнида Ніна Іванівна, 1936 р.н. Попова Наталя Петрівна, 1949 р.н. Сидоренко Софія Гнатівна, 1914 р.н. Ступка Віра Тихонівна, 1934 р.н. Сумцова Тетяна Григорівна, 1927 р.н. Христосова Марія Іванівна, 1937 р.н. Щербак Ганна Степанівна, 1929 р.н.
12.	21.03.1993 р. Осадча В.М. (керівник практики) фольклорно-етнографічна практи- ка ХДАК, 6 гр.	Мірошниченко Олександра Григорівна, 1913 р.н.
13.	22.03.1993 р. Осадча В.М. (керівник практики) фольклорно-етнографічна практи- ка ХДАК, 6 гр.	Мірошниченко Олександра Григорівна, 1913 р.н.

ПІСЕННА СПАДЩИНА СЕЛА НОВИЙ МЕРЧИК

Минуле й сучасність

Упорядник: Н.А.Плотнік,
художній керівник ХОЦНТ

У нашому швидкісному сторіччі, яке заповнено комп'ютерами, сучасними віртуальними забавами, кожна людина може дізнатися про будь-яку інформацію не тільки за допомогою теле- і радіомовлення, періодики, але й користуючися послугами Internet.

На жаль, наші далекі пращури не мали такої можливості, тому все, що вони знали та вміли, бачили навкруги та відчували — все це переказувалося у казках, легендах, прислів'ях та у народних піснях. Не маючи сучасного телефонного зв'язку люди знали, який кум до своєї куми залицяється, чий чоловік до сусідки з подарунками учащає, яка дівка свого коханого отруїла, який хлопець до вдовиці ходє та інше.

Історія народу завжди конкретна. Вона поділяється на періоди, важливість яких визначається силою їх впливу на соціальне і економічне життя. Для народу пісня була своєрідним часописом громадських та історичних подій. Зміст цих пісень включає до себе інформацію про боротьбу українського народу з татарськими та польськими завойовниками, про патріотичні настрої українців, про окремі моменти з життя Максима Залізняка, Кармелюка, Нечая, Богуна та ін. Але не слід забувати, що народна пісня не може розцінюватися як історичний документ, тому що в фольклорі художні явища переважають над історичними. Історики, за думкою М.Гоголя, не можуть шукати у піснях вказівок «дня і числа битви або точного пояснення місця, вірної реляції». В цьому відношенні небагато пісень допоможуть їм.»

Сьогодні за допомогою пісні ми можемо дізнатися, як наш народ працював, як проводили наші предки дозвілля за старих часів, що було в пошані та що засуджувалося. Відомий письменник М.Гоголь, наприклад, писав: «Завдяки народної пісні можна пізнати справжній побут українців, стихії характеру, всі найтонші відтінки почуттів, хвилювань, страждань, радощів народу, випитати дух минулих віків, загальний характер всього цілого і окремо кожного частково».

Пісня завжди була поруч з людиною, починаючи з колискової у дитинстві та закінчуючи голосінням наприкінці людського життя. Характерною рисою народної пісні є її належність до традиції певного

регіону, яка виявляється у мелодичній будові пісні, ладоінтонаційних особливостях, діапазоні наспіву, тощо.

У даній роботі зібрані пісенні та етнографічні матеріали, які записувалися мною у селі Новий Мерчик Валківського району Харківської області на протязі 1993-2001 рр. та декілька пісень записаних В.М.Осадчою у липні 1989 року.

Основними інформантами були:

1. Партола Марія Федорівна (1936 р.н.)
2. Макаренко Надія Семенівна (1936 р.н.)
3. Чухно Надія Андріївна (1941 р.н.)
4. Повар Антоніна Степанівна (1958 р.н.)
5. Жидецька Олена Дмитрівна (1963 р.н.)
6. Комірна Олександра Федорівна (1933 р.н.)
7. Неділько Олена Миколаївна (1932 р.н.)

Здійснено також запис від гурту з хутору Підгірнівський у складі Колесник Віри Федорівни (1927 р.н.), Підгірної Катерини Олексіївни (1934 р.н.), Шевченко Ганни Йосипівни (1938 р.н.), Маршалової Зінаїди Костянтинівни (1940 р.н.) та Петренко Анастасії Петрівни (1914-2001), а також учасників народного фольклорного ансамблю «Мерчаночка» Новомерчицького сільського клубу. Список учасниць колективу надається в описі сеансів наприкінці роботи.

Більша кількість ліричних пісень починається від «мі» та «фа» малої октави, тому для зручності виконання в нотаціях пісенного матеріалу всі ліричні пісні зведені до тону «ля» малої октави, а календарно-обрядові — до «ре» та «соль» першої октави.

У роботі можна знайти деяку інформацію про заснування с. Новий Мерчик, традиційне народне вбрання, сучасне життя мешканців села, мапу села та мапу Валківського району.

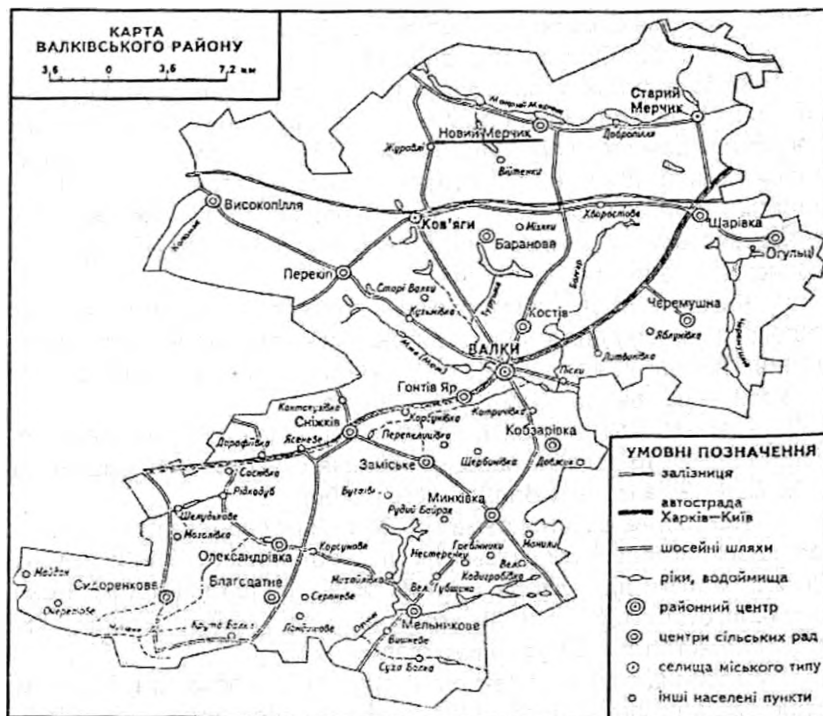
Пісенний матеріал систематизовано у жанрово-тематичні групи — календарні, козацькі, солдатські, ліричні, жартівливі та сатиричні пісні, балади, частівки, пізня лірика, дитячий фольклор та танці. Щодо пісень весільного обряду, то вони згруповані за типами наспівів, які представлені чотирма музичними формулами.

Наприкінці кожного пісенного тексту в дужках приводиться номер сеансу, ініціали інформанта та літеру «N» якщо до тексту є нотація. В описі сеансів надані прізвища, дата народження інформантів.

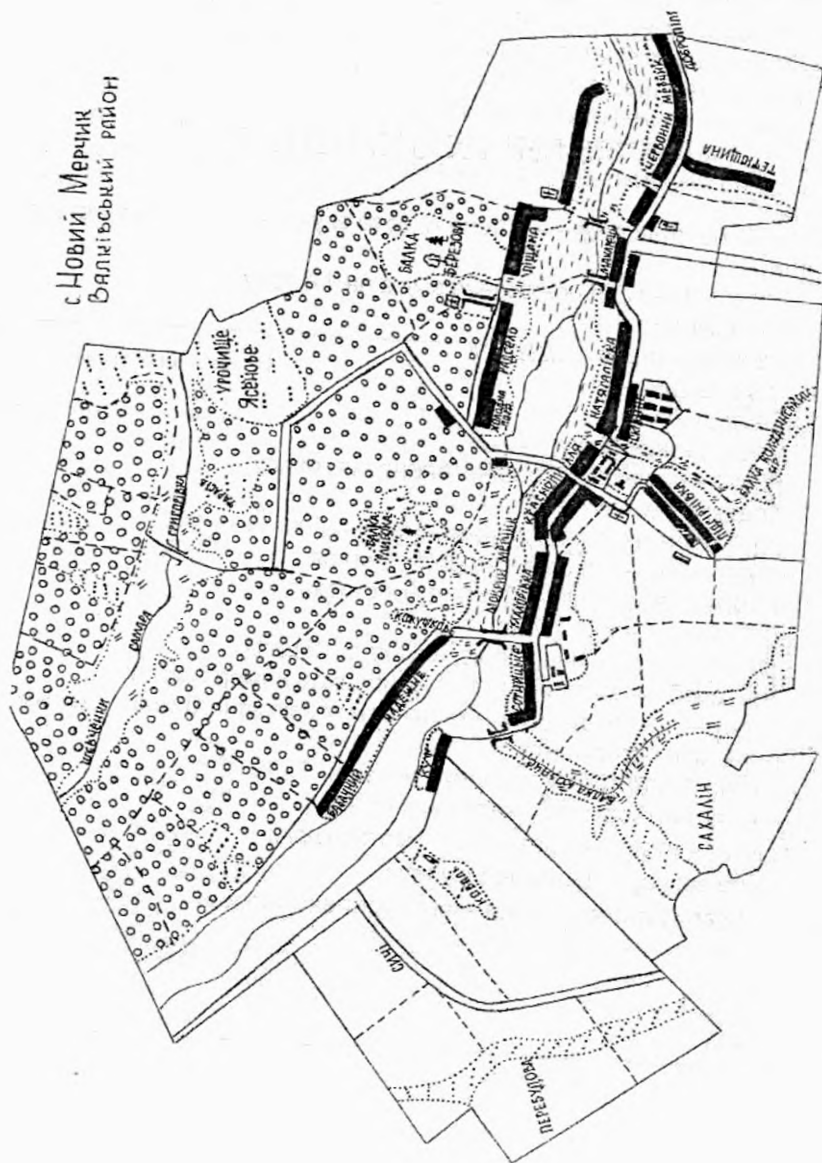
Я вдячна всім їм за те, що вони не тільки зберігають у пам'яті пісні, обряди та звичаї, але й за те, що вони із задоволенням діляться цим скарбом з молодим поколінням мешканців села. Від щирого серця

зичу їм міцного здоров'я, довгих років життя, щастя їх родинам. Також висловлюю подяку директорів Новомерчицької загальноосвітньої школи I-III ступенів Вовку Володимирі Федоровичу та секретарю Новомерчицької селищної ради Буленко Катерині Олександрівні за надану інформацію про географічне розташування села та демографічні зміни.

Як зразки пісенного фольклору матеріали роботи можуть бути використані у творчій роботі вокальних та фольклорних колективів області.

- (◊) — на початку ряду — дійсна висота звука, з якого починається твір
- ↑↓ — підвищення або пониження звука на 1/4 тону
- || — гліссандо
- || — звук береться з «підїздом»
- , — коротке дихання
- v — повне дихання
- z — акцентування звуку
- z — коротке суміжнощабельне коливання голосу
- z — подовження звуку
- приблизна висота звуку (мовні інтонації)
- po-bi-[la] — кінцевий склад не доспівається
- sha-[ga]-bly — надлишковий склад — вставка
- =120 — темп рівний, стійкий
- ≈120 — темп приблизно дорівнює вказаній цифрі
- (С. 12) — арабські цифри у дужках означають номер сеансу
- (с.3. Н.Ш.) — літери, що ідуть за номером колективного сеансу, позначають ініціали інформанта
- N — до пісенного тексту зроблена нотація
- Ф1 — музична формула у весільних піснях
- /2/, /двічі/ — музична фраза повторюється двічі
- ® — дата запису, ініціали записувача
- і — ініціали інформанта від якого зроблено запис

Село Новий Мерчик розташовано на обох берегах річки Мокрий Мерчик, яка бере свій початок на східній окраїні Старого Мерчика, тече через Добропілля, Новий Мерчик, Кирасирське, перетинає межу району, де впадає в Мерчик. Площа населеного пункту — 399 га, площа господарської території — 4974 га, відстань від Валок — 20 км, до залізничної станції Ков'яги — 13 км. У 2001 році тут було: дворів — 620 (з них сільського населення — 332, міського населення — 274). Кількість вулиць у селі — 10. Кількість населення — 899. Велика кількість людей прибула з інших районів, областей України та стран СНГ. Згідно статистики протягом 1996-2000 рр. у село прибуло з області — 80, з України — 13, з-за кордону — 1, народилося — 34, померло — 117, вибуло з села в інші регіони — 173 мешканців.

Село утворилося з ряду хуторів, назви яких збереглися й сьогодні: Бабачний, Краснопілля, Кут, Макарець, Махорівка, Надежне, Натягалівка, Підгірнівка, Піщана, Скїбіне, Сотницьке, Радсело. Деякі села були ліквідовані у 1960 році як неперспективні, але залишили свої назви. Наприклад, Григорівка, Ковалі, Козаче, Копанки, Самара, Сичі, Тарасів, Шевченки.

Хутір Козаче було розташовано між Новим Мерчиком і Журавлями. Засновано у 18 ст. українськими козаками. У 1930 р. це була одна із бригад колгоспу «Новий шлях», пізніше ім. Димитрова. У селі був чудовий ставок.

Хутір Сичі засновано у 19 ст. Назва села походить від перших поселенців — Сичів. Тут жили заможні селяни, які в 1930-х рр. були вислані з України, а на базі їх господарства утворено колгосп, який пізніше став бригадою Новомерчицького колгоспу ім. Димитрова. Це було надзвичайно мальовниче село.

Назва річки, на березі якої розташовано село, дала йому назву — Мерчик. Щоб відрізнити від Старого Мерчика село дістало назву Новий Мерчик. «Перша згадка про село відноситься до 1709 р. Спочатку це було козацьке село, а з 1740 р. харківський полковник Роман Шидлов-

ський захопив його і поселив тут своїх кріпаків. Потім до цієї слободи він приєднав козацькі землі від «первого Мерчика до Второго Сухого Мерчика» на 5 верств (520 дес). З 1765 р. належало до алківського комісарства. У 1773 р. належав майорші Шидловській. Спочатку центр села містився на правому березі річки, там були церква, церковно-парафіальна школа та інші адміністративні споруди. А в 20-му ст. центр поступово перемістився на лівий берег. Працювало два заводи — селітряний і цегельний. Село належало до Старомерчицької волості. У 1872 р. Новий Мерчик придбав залізничний інженер, дійсний колезький радник Є.М.Духовський. Він збудував земську школу і відкрив бібліотеку, яку утримував за свої кошти. Радянська влада у селі була встановлена у 1919 р. У середині 30-х рр. церква була перероблена на колбуд. Було збудовано пекарню, меддільницю, поштове відділення, лікарню, три крамниці. Працювали одна семирічна школа та дві початкових¹.

Зараз на території села розташовані Новомерчицька загальноосвітня школа I-III ступенів (138 учнів), дитячий садок, лікарня, гуртожиток, колгоспна їдальня, поштове відділення, будинок механізаторів (180 місць), аптека, бібліотека, джемово-переробний цех, знову відкрита церква (2000 р.)

Місцевість села має яро-валочний рельєф. На півночі села проходить Муравський шлях, яким кримські та нагайські татари користувалися під час нападів на Слобідську Україну та південні кордони Російської держави.

Природні багатства населеного пункту невеликі. Є сировина для виготовлення будівельних матеріалів (пісок, глина), сосновий та березовий ліси.

У серпні 1975 року експедицією Харківського університету було виявлене поселення бронзового і ранньозалізного віків, яке сьогодні має назву Козачобалківське селище. «Це поселення (3-4 ст. до н.е.) було розташоване біля урочища Козача Балка. Були виявлені залишки наземного житла, знаряддя праці (ножі, серпи, уламки посуду, скляні прикраси). Жителі займалися землеробством і скотарством, знали ткацьке, гончарне та ковальське ремесло. Мешканці поселення підтримували торгівельні зв'язки з причорноморськими провінціями Римської імперії²».

На сьогодні мешканці села займаються тваринництвом, вирощуванням зернових та плодово-ягідних культур.

¹ Лисенко М. Валківська енциклопедія. — К., 2000. — с.255-256

² Лисенко М. Валківська енциклопедія. — К., 2000. — с.200-201

Учасниці гурту "Мерчаночка" (кер. Плотнік Н.А.)

Зліва на право: Орябинська М.Я. (1938 р.н.), Чухно Н.А. (1941 р.н.), Шеремет Н.Ф. (1936 р.н.), Макаренко Н.С. (1935 р.н.)

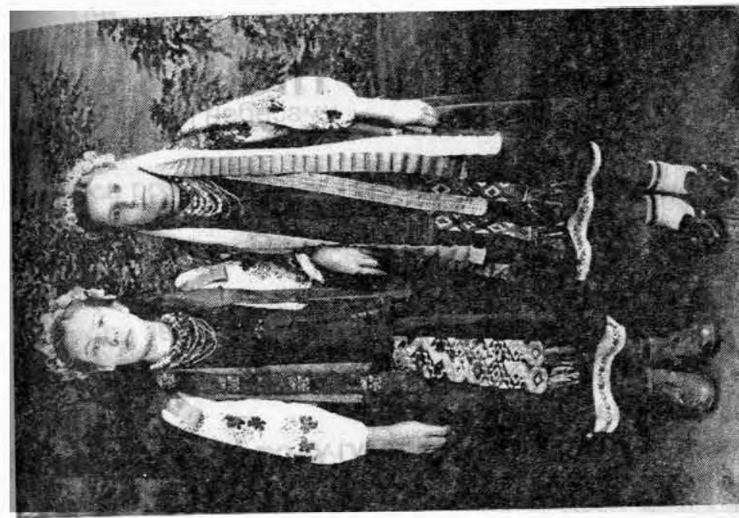
Народний одяг:
Полях І.Я. (1927 р.н.)

Народний одяг

Народний одяг:
старша дружка, молода, дружка

Народний одяг

КАЛЕНДАРНІ ПІСНІ

1. ***

Рождество твоє. Христі, Боже наш,
Восія мирові світ разума.
Наш Бог, роде, родився
Отрочим ладом предвечний Бог.
Анголи с пастерма «Слава!» славят
І з звездою путешествуют.
Господі, Слава тебе!

(с.1)

2. ***

Ой на річці на Йордані

П-в: Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на весь вечір

Там Причиста ризи прала

П-в:

І попраля, повішала

П-в:

На калині, на малині

П-в:

На червоній горобині

П-в:

Налетіли анголята

П-в:

Взяли ризи на крилята
П-в:
Полетіли по парами
П-в:
По-під самими небесами
П-в:
А небеса розступились
П-в:
Всьому світу поклонились
П-в:
І всі люди звеселились

(с.12. Ч.Н.)

3. Пішла мати по роду гуляти

© 03.1996 р. Плотнік Н.А.
Сеанс 2

Пішла мати по роду гуляти /2/

П-в: Сюди, туди, льон, льон / двічі
по роду гуляти

А свекрина дитину колише /2/

П-в:

А свекруха вечеряти варе /2/

П-в:

А мій милий дубиньку паре /2/

П-в:

Ой дубину та й на мою спину /2/

4. Пливе доле за водою

(купальська)

Пливе доле, пливе доле ой за водою,
А я слідом за тобою.

Та й допливемо, ой допливемо до кусточка
Та й до зеленого дубочка.

Та й вирвемо по листочку,
Та й напишем по пісьмочку,

Та й пошлемо до батька, до неньки

Нехай ненька не журкує
Мені віночок не купує.

Загубила свій віночок
Через дурний розумочок.

(с.11. М.П.)

ВЕСІЛЬНІ ПІСНІ

Формула 1

5. ***

А я в неньки та й на відході
А я в неньки та й на відході
Посадила оріх на город[і].

Посадила оріх на городі.
Рости, рости та й ти, орішенько,
Рости, рости та й укоренися.

Рости, рости та й ти, орішенько,
Рости, рости та й укоренися,
А ти, ненько, за мной не журися.

А ти, ненько, за мной не журися
Та викохай іншу таку
забудь, забудь мене молодую.

(с.1 Ш.Н.)

6. ***

Ой там гора крем'янистая
Ой там гора крем'янистая
В свекра сім'я норовиста[я].

Діло робиш та й переробляєш
Діло робиш та й переробляєш
Сядеш їсти, кажуть не робил[а].

Сядеш їсти, кажуть не робила
Сяжеш їсти, кажуть не робила
На всю скібу хліба одвалил[а].

Як би знала моя рідна ненька
Як би знала моя рідна ненька
Вона б мені вечерю прислал[а]

Хоч місяцем, хоч зірницею,
Хоч місяцем, хоч зірницею,
Хоч братиком, хоч сестрице[ю]

А братика та й вдома немає
А братика та й вдома немає,
А сестриця доріжки не зна[є].

(с.2. М.Н.)

7. ***

Поки ми та й стоятимо /2/
Сиру землю та й топтатим[о]
Чужа земля крем'янистая /2/
Свекра сім'я норовиста[я].

(с.1. Ш.Н.)

8. ***

Ой з дороги, вороги, з дороги /2/
Не переходьте, ви, та й дорог[и]
Нехай перейде та й родина /2/
Щоб була доля щаслив[а].

(с.1. П.М.)

9. ***

Оженила [ва]новна сина /2/
Прибавилась у неї родин[а]
Та є кому у печі топити /2/
Та є кому все діло робит[и].

(с.1. М.Н.)

10. ***

А в батечка теліпається
Горілочка у бочоночк[у]
Давай, мати, ключі від комори
Давай горілочки нам довол[і],

А ми звідси та й не підемо
Доки всю її та й не вип'єм[о].

(с.1. П.М.)

11. ***

Посадила оріх на городі
Посадила оріх на городі
Рости, рости, та й ти, оріше[нько],

Рости, рости та й ти, орішенько, /2/
Рости, рости, та й укоренися,

Рости, рости та й укоренися, /2/
А ти, ньенько, за мной не жури[ся].

(с.7. П.К. N)

12. ***

Ой де ж наша весільная мати, /2/
Обіцяла по чарочці дати.
Хоч маленьку черепушечку
Промочити нашу душечку
Обіцяла по-повнесенькій
Хоч би дала по-малесеньк[ій].

(с.1. Ш.Н.)

13. ***

Ой де ж наша весільная мати /2/
Треба її пам'ятної дати.
Щоби вміла гостей шанувати.
Щоби вміла по чарочці дат[и].

(с.1. П.М.)

14. * * *

Відчиняй, батеньку, новий двір
Іде сінок твій
Не сам з собою
З молодою женою /2/
Буде вік тобі слуго[ю].

(с.1. Ш.Н. N)

15. * * *

Свекруха невістку бажала /2/
Пиріжки до купки складала.
До купки, до купки
Для невістки-голубк[и].

(с.1. Ш.Н. N)

16. * * *

Тобі, дружко, не дружкувати /2/
Тобі свиней пасти,
Молодого загоняти,
Що не вміє цілуват[и].

(с.1. П.М.)

17. * * *

Тобі, дружко, не дружкувати /2/
Тобі свиней пасти
З великою ломакою
Та сірою собако[ю].

(с.1. М.Н.)

18. * * *

Дружко коровай крає /2/
Семеро діток має
Та всі з кошелями
Весь коровай забрал[и].

(с.1. М.Н.)

19. * * *

Ми думали, ви приїхали,
А ви пішки прийшли
Молодого в мішку несли,
А свашку в корзині
Щоб не зїли свині,
Світільку в коробці
Щоб не вкрали хлопці.

(с.1. О.М.)

20. * * *

Од столу до порога
Топтана дорога.
Бояри топтали,
Помиї хлібали.
Старший біжить,
Меньший кричить:
— Залиште мені
Хоч гуці на дні.

(с.1. М.Н.)

21. * * *

Наш дружко чепурко
Раненько вставав, збирався,

До короваю прибирався.
Обручем голова збита,
Мачулою борода вміта,
Личком переперязався
До короваю прибрався.

(с.1. П.М.)

22. * * *

А в нашого свата
З очерету хата,
А дров ні поліна
Тільки штани по коліна.

(с.1. О.М.)

23. * * *

Ой, свату, наш свату,
Скинь штані, полатай хату
Ширінкою на село
Щоб нам весело було.

(с.1. Ш.Н.)

24. * * *

Чого свати не співаєте
Чи із тіста губи маєте,
А зуби із соломи,
Посідали як ворони.

(с.1. Ш.Н.)

25. * * *

На камені кружка стояла /2/
Туди кицька сцяла.

Дайте мені кружку
Напоїти старшу дружк[у].

(с.1. М.Н.)

26. * * *

Свашка-неліпашка /2/
Шишок не ліпила
Дружок не дарила.
Одну ізліпила
Та й ту сама з'їл[а].

(с.1. М.Н.)

27. * * *

Здвинулися лави /2/
Як сілі бояри.
Ще дужче здвинуться
Як пива нап'ють[ся].

(с.14. К.О.)

28. * * *

Світилочка-паня /2/
Поздоровайся з нами.
Світилочка пишна
Як у саду вишня.

(с.14. К.О.)

29. * * *

Світилка-воро́на /2/
Стоїть край порога
Не жаль її дати
Вінка пришивати.

(с.14. К.О.)

30. * * *

Горілка не п'ється
Гіркою здається.
Хвате милуватись
Треба цілуватись.

(с.1. Ш.Н.)

31. * * *

Горілочка п'ється
Солодка здається
Ніби маловато
Треба наливати.

(с.1. Ш.Н.)

32. * * *

Послала нас мати
Дочку навідати
Чи жива, здорова,
Дівка чорноброва.

(c.1. M.H.)

Весільна формула № 1

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.

Музыкальная запись песни "Садина" в нотном формате. Запись включает три системы нот с соответствующими текстами на украинском языке. В начале первой системы указано "♩ = 120 Садина". В начале второй системы указано "Ритм".

1. ПО-СА-ДИ-НА О-РІ-НА РО-РО-ДІ, ПО-СА-ДИ-НА О-РІ-НА РО-РО-ДІ, РО-СТІ, РО-СТІ ТАЙ-ТИ О-РІ-ШЕ-НЬКО

2. РО-СТІ, РО-СТІ ТАЙ-ТИ О-РІ-ШЕ-НЬКО, РО-СТІ РО-СТІ ТАЙ-ТИ О-РІ-ШЕ-НЬКО, РО-СТІ РО-СТІ ТА-Ч-КО-РЕ-НИ-СЯ

3. РО-СТІ, РО-СТІ, ТА-Ч-КО-РЕ-НИ-СЯ, РО-СТІ, РО-СТІ ТА-Ч-КО-РЕ-НИ-СЯ, А-ТИ-НЕ-НЬКО ЗА-МІ-НЕ-ЖИ-РИ-ЦЯ

Весільна формула № 2

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.

♩ = 96
одна гит

ВЫЧУМЫЛЪЯ ПЬЕЛЪЮЮ ВЪНЪ ДАВЪ-ЧЕ СЪНДЪЛЪИ, НЕ СМЪЩЕКОЮЮ СЪМОДОЮЮ ЖЕ-НО-НО, СЪМОДО-НО ЖЕ-НО-НО, ВЪСЕ СЪРЪЮ СЪ, СЪН-РЪЮ]

Весільна формула № 3

© 1993 р. Плотнік Н.А.

♩ = 46 *одна* ♩ = 128 *чуть*

СДЕЛАН НЕ БЫ СТРУ БАНЬКА, СДЕЛАН НЕ БЫ СТРУ БАНЬКА, ТЫ ПЬЕШЬ ДО КРАЙНЕГО СЕКАЛА, ДО КРАЙНЕ, ДО КРАЙНЕ, ДО НЕВИСТАТО-МУ БИ

Весільна формула № 4

© 1993 р. Плотнік Н.А.

♩ = 140

ГО-РІ-КА НЕ ПІСТЬЯ, РІ-КО-Ю ЗА-Г-ТЯ, ХВАТЕ МИ-ЛУВАТИСЬ ТРЕБІ ЦІ-ЛУ-ВА-ТИСЬ

БАЛАДИ

33. ***

© 1989 р. Осадча В.М.

Плотнік Н.А.

Засп. Білинська А.І. (1921 р.н.). Сеанс 15

Катерина вечерю варила,
Катери(ги)на вечерю вари(ги)ла.

До вечері стиха говорила,
До вече(ге)рі стиха говори(ги)ла.

Кипи-кипи вечеронька стиха,
Кипи-ки(ги)пи вечеронька стиха.

Щоб не було від милого лиха /2/

Вже й вечеря стиха докіпає, /2/

А мій милий на поріг ступає: /2/

— «Здрастуй, мила, здрастуй, чорнобрива /2/

Чия в тебе на руках дитина?» /2/

— «А у мене циганочка була /2/

Вона в мене це дитя забула» /2/

— «Брешеш, мила, брешеш, чорнобрива, /2/

Бо циганська дитина чорненька, /2/

А у тебе на руках біленька». /2/

Із вечора свічечка горіла,
А з вечора свічечка горіла,

А до ранку мила задубіла. /2/

34. Ой ковалю, коваль-коваленку

(І варіант)

Ой ковалю, коваль-коваленку
Чом не куєш рано-пораненьку.

Чом не куєш рано-пораненьку
Чом не куєш залізо тоненько.

«Є у мене жінка Катерина
Вона ж мені слави наробила.

Вона ж мені слави наробила —
До півночі дитя спородила.

Вона ж мені дитя спородила
До схід сонця в криниці втопила».

«Ой, дай, Боже, снігу та морозу,
Щоб не знали сусіди й ворожки.

Щоб не знали куди я ходила
Що до сонця дитя я втопила.

Ой, дай, Боже, снігу та морозу,
Щоб занесло стежки та дорожки.

Щоб криниця до дна замерзала.
Щоб та слава повік не зринала».

(с.11. П.М.)

35. (II варіант)

Ой ковалю, коваль-коваленку
Чом не куєш рано-пораненьку? /2/

Чи у тебе заліза не має,
Чи у тебе сталі не хватає? /2/

«Є у мене заліза доволі,
Є у мене сталі дві комори. /2/

Є у мене дочка Катерина
Вона мені неславу зробила. /2/

Вона мені неславу зробила
До півночі сина породила. /2/

До півночі сина породила,
До схід сонця в криниці втопила. /2/

До схід сонця в криниці втопила,
Йшла до дому – Господа просила». /2/

«Ой, дай Боже, сніги та морози,
Щоб замело сліди по дорозі. /2/

Щоб не знали куди я ходила,
Щоб не знали кого я любила. /2/

Я ж любила вдовиного сина,
Я ж думала що буду щаслива. /2/

Я ж думала що буду щаслива,
Своє щастя в криниці втопила». /2/

(с.10. П.А.)

36. Ой там хлопці-риболовці рибу ловили

(I варіант)

© 7.07.2000 р. Плотнік Н.А.

Засп. Підгірна К.О. (1934 р.н.). Сеанс 7

Ой там хлопці-риболовці рибу ловили
Не піймали риби-щуки, спіймали лина.

Не піймали риби-щуки, спіймали лина
Розгорнули, подивились, а воно дитя.

А в неділю рано-вранці всі дзвони ревуть
Молодую дівчиноньку к розстрілу ведуть.

37. (II варіант)

Ой там хлопці-риболовці рибу ловили
Не піймали риби-щуки, спіймали лина.

Не піймали риби-щуки, спіймали лина
Розгорнули, подивились, а воно дитя.

Ляжеш ти, молодиця, на дубовий стол
А в неділю ранком вранці вдарив колокол.

А в неділю ранком вранці вдарив колокол,
Собирайтесь, красавиці, з усіх городів.

Собирайтесь, красавиці, з усіх гордов
Одна з них красавиця та й призналася.

Молодую дівчиноньку к розстрелу ведуть
А за нею батько й мати дрібні сльози ллють.

«Не плач, батько, не плач, мати, в саду дочок п'ять
Не пускай їх на вулицю, нехай вони сплять.

Не плач, батько, не плач, мати, в саду їх ще сім,
Не пускай же на вулицю, бо буде те всім».

(с.11. П.М.)

38. Їхав козак із Дону додому

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.
Засп. Петренко А.П. (1914 р.н.) Сеанс 7

Музична партитура для пісні «Їхав козак із Дону додому». Включає основний текст та варіант заспіву.

Основний текст:

І. 96 Одна
У-хав ко-зак із до-му до до-го-го-му ти не тик би до-го-го-му ой як до-дя-дин.

Варіант заспіву:

II. Не так до ро-ди-ни, ой як до дівчи-ни-ни

Їхав козак із Дону до дому
Та не так він до дому, ой як до дядин.

Не так до родини, ой як до дівчини.
Дівчинина неня, вечерять готує,

Молодий козак дівчину торгує
Дає за дівчину двадцять п'ять червонців.

За русу косу — коня вороного
За біле личко — всю зброю на ньому.

Узяв дівчину за білу ручину
Повів дівчину у Московщину.

Повів дівчину у Московщину,
У Московщину, в самую Турівщину.

Заставляє дівчину білу постіль слати
Білу постіль слати

Дівчина стеле та й перестілає
Перестілає та й важко вздыхає.

«Чого ти, дівчино, так важко вздыхаєш
Чи ти, дівчино, тут роду не маєш?»

«Є у мене роду два братики зроду,
А третього маю й сама не знаю».

«Тоді ти, дівчино, та й малая була
Як мене матуся на службу дала.

Старша сестра коня виводила
Середня сестра зброю виносила.

А ти на призбі стояла, плакала, ридала,
А невже ж ти, сестро, мене не знала?»

39. За горами гори повиті

© 1993 р. Плотнік Н.А.
Сеанс 1

Музична партитура для пісні «За горами гори повиті». Включає основний текст та варіант заспіву.

Основний текст:

I. 64 Одна
За го-ра-ми го-ри по-ви-та-ти ті, ба хма-ра-ми со-го-ни-це то-р-ить по-
у-хав мій ми-ний да-ле-ге-ко за ним аює се-ге-ни-це бо-лить.

Варіант заспіву:

II. Бі-ли-ни-пи-сав

За горами гори повиті,
За хмарами сонце горить.
Поїхав мій милий далеко
За ним моє серце болить.

Уходить невістка й у хату,
А свекор листа зачитав.
«Послухай /2/, невістко,
Що милий тобі написав».

Він пише, що: «Я й оженився,
Про тебе давно я й забув». /2/

Невістка ні слова не сказала,
Тихесенько з хати пішла.
Взяла свого сина на руки,
Гіркими сльозами облила. /2/

«Ой, люлі /2/, синочок,
Ой, люлі, мале дитя. /2/

Я більше до вас не вернуся
На ваше гірке життя». /2/

КОЗАЦЬКІ ПІСНІ

40. Їхав козак із війноньки

Їхав козак із війноньки /2/
Добирався до домоньки.

Пустив коня на лужочок /2/
Сам ліг спати на часочок.

Наступила чорна хмара /2/
Деся узялась дівка брова.

Та й вирвала травиченьку /2/
Та вдарила по личеньку.

«Вставай, козак, годі спати, /2/
Твого коня не відати.

Ішли турки з татарами /2/
Взяли коня з поводами»

«Нехай беруть, так і буде, - /2/
Дівку візьмуть – жалко буде»

(с.15. Б.А.)

41. Та за лесом сонце сяє

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.
Засп. Партола М.Ф. (1936 р.н.). Сеанс 11

Музична партитура для голосу та фортепіано. Темп: J = 92. Ритм: 2/4. Ключ: G-dur. Партитура складається з трьох систем. Перша система містить нотування для голосу (соло) та фортепіано. Друга та третя системи містять нотування для ансамблю (дует). Лірика українською мовою розташована під нотуванням.

Та за лесом сонце сяє.
Та й козак коника сідлас.
А дівчина горько плаче /2/

Та й дівчина горько плаче:
«Та й не видай мене, козаче.
Ой я же умру же за тобою.
Бо я й умру же за тобою».

Та я умру за тобою,
Та й за твоєю красою же
Молодая дівчинонька /2/

Та й питалась дівчинонька
Та й молодого козаченька:
«Ой де будем, будем ночувати» /2/

«Ой там в полі скирда сіна
Ой тож наша постіль біла,
Молодая дівчинонька. /2/

Ой питалася дівчинонька
Молодого козаченька:
«Ой чим будем укриватися». /2/

«Мене вкриє чорна хмара,
А тебе вкриє людська слава,
Молодая дівчинонька» /2/

Ой питалася дівчинонька
Молодого козаченька:
«Ой чим будем умиватися?» /2/

«Та я вмиюся росю,
А ти вмиєшся сльозюю,
Молодая дівчинонька» /2/

42. Стоїть явір над водою

© 1993 р. Плотнік Н.А.
Засп. Шеремет Н.Ф. (1936 р.н.). Сеанс 1

Музична партитура для голосу та фортепіано. Темп: J = 92. Ритм: 2/4. Ключ: G-dur. Партитура складається з трьох систем. Перша система містить нотування для голосу (соло) та фортепіано. Друга та третя системи містять нотування для ансамблю (дует). Лірика українською мовою розташована під нотуванням.

Стоїть явір над водою
В воду похилився
Та й на козака пригдонька,
Козак зажурився.

«Не хилися, яворонько,
Ти ще зелененький
Не журися, козаченько,
Ти ще молоденький».

«Ой як мені не хилитись
Вода корінь миє.
Ой як мені не журитись
Само серце ниє».

43. За Сибіром сонце сходить

За Сибіром сонце сходить
Хлопці, не зівайте
Ви на мене, Кармелюка,
Всю надію майте.

Повернувся я з Сибіру
Та й не маю долі.

Маю жінку, маю діток
Та я їх не бачу,
Як згадаю про їх долю
Сам гірко заплачу.

СОЛДАТСЬКІ ПІСНІ

44. Ой там за горою там бої ідуть

Ой там за горою там бої ідуть
Санітари спешно раняних несуть. /2/

Ой там старий батько окопи копав.
Він здалека бачив як боєць упав. /2/

Він здалека бачив як боєць упав,
Підійшов він ближче — син його лежав. /2/

«Чи ти, сину, раняний чи вбитий лежиш.
Чом до мене, сину, ти не говориш?» /2/

«Я, батьку, не раняний, я вбитий лежу,
Візьми чотири доски, збий дубовину». /2/

Оце ж тобі слава, оце ж тобі честь,
Висока могила, дерев'яний хрест. /2/

(с.15. Б.А.)

45. Їхали солдати со служби домој

© 10.07.2000 р. Плотнік Н.А.
Засп. Партола М.Ф. (1936 р.н.). Сеанс 11

Іхали солдати со служби домой
На плечах — погони, на грудях — хрести.

Навстречу солдату родітель ідьот
– Розкажи, папаша, как дома сім'я?

– Сім'я, слава богу, прибавилася.
Жена молодая дитя зродила.

Син батьку ні слова, вскочив на коня, о-хи
Доїзжя до дому — стоїть мати, жена.

Мати сина просить: «Прости й син жену»
– Тебя, мать, прощаю, жену — нікогда.

Заблестела шабля з-под лівой руки, і-же,
Злетіла головка з невірної жени.

– Ой, боже ж, мій боже, що я й наробив,
Жену я й зарізав, дитя й осиротив.

Жену похоронять, дитя в приют здадуть,
Мене молодого в кандали закують!

ЛІРИЧНІ ПІСНІ

46. Ой у лузі калина стояла

© 24.01.1994 р. Плотнік Н.А.
Засп. Чухно Н.А. (1941 р.н.). Сеанс 5

♩ = 90

ОДНА

1. Ой у лузі ка-ли-на сто-я-ла, ту ка-ли-ну дівчи-на ла-ма-ла.

ДУ-У ЛУ-БІ КА-ЛИ-НА СТО-Я-ЛА, ТУ КА-ЛИ-НУ ДІВЧИ-НА ЛА-МА-ЛА

Ой у лузі калина стояла
Ту калину дівчина ламала. / 12/

Ту калину дівчина ламала
Вона всіх парубків чарувала. / 12/

«Ой, дівчина, лица рум'яного,
Покохай ти мене молодого» / 12/

«Ой рада б я усіх вас кохати
Та й боюсь я козацької зради». / 12/

47. Чорнявая моя

© 1993 р. Плотнік Н.А.
Сеанс 1

♩ = 132

Є у мене не-нька на вроду ща-слива

ЧОРНО-КА, ДЛ. РО-ЗКУ-ДРЯ-ВА, МО-ЛО-ДА РО-ЗКУ-ДРЯ, ДРЯ-КУ-ДРЯ-ВА ДЛ. РО-ЗКУ-ДРЯ-ВА МО-ЛО-ДА

Є у мене донька на вроду щаслива

П-в: Чорнявая моя, чернобровая моя
Чорноброва, черноока,
Да раскудрява, молода
Роскудрява, кудря, кудрява
Да раскудрява, молода.

Є у мене донька на вроду щаслива

П-в:
Як надіне плаття, ще й причепуриться
П-в:

П-В:

♩ = 56

Пол-бе хал-у-рең. Не би-пай-ба-е. Не би-пай-ба-е. По-ры не ма-е. Не би-пай-ба-е. Пары не ма-е.

[illegible]

Handwritten musical score for the song "Славься, Отечество наше родное" (Glory to the Fatherland, our native land). The score is written on two staves with Russian lyrics. It includes a tempo marking "♩ = 120" and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are: "ЯК СЛАВЬ Я КТО БЫ КО-ЦА ПРАДЬЯ-ОНОГО СО-НЦА ЕК, ПРОПЬЯ-ОНОГО ПО-УС, ВЫСЯ БЛАЖИ КО-МО-МО-ТАР. ВО-ДО-МОЩИ НЕСАМ? - АЕ, АЕ-АЕ-ТО-ТО КО-МО-БЕ-АЕ ЕК, НА ДЕС-ТО-ТО ЗА-ПЕ-МУ-МУ УМЯ-ПА-НИ ТЫ-М, ГО-РА-М".

Я думала він до дому,
А він верне до Дунаю.
Стала хмарка набігати
Чорноморець потопати.

Чорноморець потопає
Та й на милу гукає:
«Рятуй, рятуй, моя мила,
Коли вірно любила».

«Ой рада б я рятувати
Та й не вмію я плавати.
Коли б мала я весельце
Рятувала б тебе, серце».

51. Туман ярм

© 16.04..2001 р. Плотнік Н.А.

Засп. Макаренко Н.С. (1935 р.н.). Сеанс 12

♩ = 90 ОДНА

ТУ-МАН Я-РОМ, ПШЕНИЧЕНЬКА ЛА-НОМ, ГО-РО-НО О-ВЕС.

ТУ-МАН Я-РОМ, ПШЕНИЧЕНЬКА ЛА-НОМ, ГО-РО-НО О-ВЕС.

НЕ ПО ПРАВДІ, МО-ЛО-ДИЙ КО-ЗА-ЧЕ, З ДІВКОЮ ЖИ-ВЕШ.

Туман ярм.
Туман ярм, пшениченька ланом,
Горою овес.

Горою овес.
Не по правді, молодий козаче,
З дівкою живеш.

З дівкою живеш
А як прийде вечір-вечерочек
До другої йдеш.

До другої йдеш
А до мене, мене молодії
Голос подаєш.

52. Ой орюл, ти, орюл

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.

Засп. Партола М.Ф. (1938 р.н.). Сеанс 8

♩ = 102

ОЙ О РЮЛ, ТИ, О РЮЛ, ТИ ТОВА(ГА)РИЩУ МОЙ, ТИ ЛІТАЄШ ВИСОКО, ТИ БУВАЄШ ДАЛЕКО.

ЧИ НЕ БУВ(И) ТИ, ОРЮЛ, НАД МОЄЮ СТОРОНОЮ? ЧИ НЕ ЖУ(ГУ)РИ(ГИ)ТЬСЯ МОЯ ДІТОЧКА ЗА МНОЮ?

БО-НА ЖУРЯ(Г)ИТЬСЯ, ЦЕЙ ПЕЧА(Г)А(Г)ИТЬСЯ ЗА ТО-БОЮ! КО-ЗА-ЧЕ ПО-БІВ ВІН Є-ЩЕ ТИСЯ.

Ой орюл, ти, орюл,
Ти това(га)рищу мой.
Ти літаєш високо,
Ти буваєш далеко.

Чи не був(и) ти, орюл,
Над моєю стороною?
Чи не жу(гу)ри(ги)ться
Моя(ї) дєточка за мной?

Вона жури(ги)ться
 Ще й печа(га)ли(ги)ться.
 За тобою козаком(и)
 Побива(га)є(е)ться.

Ти возьми гострой нож
 Та й розреж(и) мою грудь.
 Грудь моя кров'яна
 Запеча(га)ленна.

Запечаленная,
 Ще й зару(гу)чина,
 За тобою(ї) козаком(ги)
 Ще й засмученая.

53. Ой піду я на долину

© 1997 р. Плотнік Н.А.
 Засп. Макаренко Н.С. (1935 р.н.). Сеанс 4

Музична партитура для пісні «Ой піду я на долину». Вона складається з двох систем. Перша система містить мелодію та акорди, з позначками «Пісня» та «Гурт». Друга система містить лише акорди. Під мелодією наведено українські лірики: «Ой пі-ду я на до-ли-ну, по-ди-влю-ся на ка-ли-ну, до-ли-на ши-ро-ка, ка-ли-на ви-со-ка. Аж до-до-лу гіл-ля гне-ть-ся, до-ли-на ши-ро-ка, ка-ли-на ви-со-ка, аж до-до-лу гіл-ля гне-ть-ся».

Ой піду я на долину
 Подивлюся на калину.
 Долина широка,
 Калина висока,
 Аж додолу гілля гнеться.

Ой під тою калиною
 Стояв козак з дівчиною.
 Дівчинонька плаче,
 А козак не чує,
 Коня в дорогу лаштує.

«Ой як би я була знала,
 Не йшла заміж, а гуляла.
 У рідного батька,
 У рідної неньки
 Як маків цвіт розцвітала.

Заміж іти треба знати
 Пізно лягти, рано встати.
 Свекрусі годити.
 Зовицю любити,
 Тоді краще буде жити».

54. По над нашим яром

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.
 Сеанс 1

Музична партитура для пісні «По над нашим яром». Вона складається з двох систем. Перша система містить мелодію та акорди, з позначками «Пісня» та «Гурт». Друга система містить лише акорди. Під мелодією наведено українські лірики: «По на-шим я-ро-ро-ро, по на-шим я-ро-ро-ро, по на-шим я-ро-ро-ро, по на-шим я-ро-ро-ро, по на-шим я-ро-ро-ро, по на-шим я-ро-ро-ро».

Понад нашим яром
 Пшениченька ланом,
 А по-під горою
 Комиші трава.

Ой там козак ходить
 Коня в руках водить.
 Комиш прогортає,
 Водицю шука.

Комиш прогортає.
Водицю шукає.
Водиця світленька,
Дівка красивенька.

Дівка красивенька,
Козаку миленька.
Коня напуває
Дівка молоденька.

55. Ой у лесу я бил

© 05.2000 р. Плотнік Н.А.
Засп. Макаренко Н.С. (1935 р.н.)
Дубль 16.04.2001 р. Сеанс 12

Музична партитура для пісні «Ой у лесу я бил». Темп 120. Ключовий знак: один діз (F#). Партитура складається з двох систем. Перша система містить нотування для голосу (верхня частина) та фортепіано (нижня частина). Друга система також містить нотування для голосу та фортепіано. Під нотуванням наведено українські лірики пісні.

Ой у лесу я бил
Та й берьозку рубил.
Рубил я, рубил я.
Ой берьозку рубил.

Я берьозку рубил
Та в пучечки складав.
Складав я, складав я,
Складав я, складав я.
Ой в пучечки складав.

Ой в пучечки складав
Та й в Москву відправляв.
Відправляв, відправляв я.
Ой в Москву відправляв.

Ой в Москву відправляв
На торгу торгував.
Торгував, торгував я,
Торгував, торгував я.
На торгу торгував.

56. Ой верба-верба

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.
Засп. Підгірна К.О. (1934 р.н.). Сеанс 8

Музична партитура для пісні «Ой верба-верба». Темп 60. Ключовий знак: один діз (F#). Партитура складається з двох систем. Перша система містить нотування для голосу (верхня частина) та фортепіано (нижня частина). Друга система також містить нотування для голосу та фортепіано. Під нотуванням наведено українські лірики пісні.

Ой верба, верба
Де ти зросла,
Що твоє листячко вода знесла. /2/

Ой знесла вода,
Тиха й вода,
А я й молода, як ягода. /2/

Не піду ж я заміж
За рік, за два,
А піду заміж я аж п'ятого. /2/

А піду заміж
Аж п'ятого
За того п'яницю проклятого /2/

57. Вітер з поля

© 1998 р. Плотнік Н.А.
Засп. Макаренко Н.С. (1935 р.н.). Сеанс 5

Ві- (у)-тер з по- (го) ля, хви- (гу) ля з мо- (го) ря. Вой-да й до-ве-ла (та) лю-бо-ві до го-ро-ди-ря.
сві- (т) го-ло-во-чк-и на- (х) (у) кру-жи- (ть) ся. Вой-да й на пле-чо (той) о-р-ля са-ди- (ть) ся.
о- (й) ти о-р-ля. Ой- (ти) во-кра-ди- (ть) ми-лий. Вой-да ска-же (ти) ми-лий де мій ми-лий.

Вітер з поля, хвиля з моря
Войда й довела любов до горя. /2/

Світ головочка кружиться
Войда й на плечо орлол садиться. /2/

— Ой ти орле, сизокрилий
Войда й скажи правдоньку, де мой милий? /2/

— А твій милий на роботі
Войда й на літейному заводі. /2/

— Що він робе, виробляє?
Войда й мідні трубоньки виливає. /2/

58. Ой у полі та й сухий дуб

© 10.07.2000 р. Плотнік Н.А.
Засп. Партола М.Ф. (1936 р.н.)
Сеанс 11

Ой у по-лі та й су-хий дуб, ще й бі-ла бе-ре-за. Пі-ти-е-ю та й бе-ре-зу, пі-ти-е-ю та й бе-ре-зу. Во-да про-ті-ка-є, во-да про-ті-ка-є. О-й там ко-зак та й мо-ло-де-нь-кий, ко-ня на-пу-ва-є. Ой пий, ко-ню, та й цю-ю во-ду, ця во-да й хо-ло-дна.

Ой у полі та й сухий дуб /2/
Ще й біла береза. /2/

Під тією та й березою /2/
Вода протікає. /2/

Ой там козак та й молоденький /2/
Коня напуває. /2/

Ой пий, коню, та й цюю воду /2/
Ця вода й холодна. /2/

Сватай, козак, та й цюю дівку — /2/
Ця дівка не горда. /2/

59. Із-за моря вітер сповіває

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.

Засп. Колесник В.Ф. (1927 р.н.). Сеанс 7

Муз. 64

Одніа Пурт

Із-за мо(р)я ой ві-тер спо(в)і-ває. Мати до-че(ку) ой про жи-ття пи-тає. (Е)

спитай ма(т)и ой сі-ро-во(го) у(т)я. Сі-ре у(т)я ой на мо-рі но-чує. (Е)

сі-ре у(т)я ой на мо-рі но-чує. Во-но моє усе го-ренько чує. (Е)

во-но мо(го)є усе го-ре(сь) ой, дити-на ма-ла-я. (Я)

пер-ше го-ре(сь) ой, дити-на ма-ла-я. Дуже го-ре(сь) ой, мій ми-лий. (Я)

дру-ге го-ре(сь) ой, мій ми-лий. Сам він іде у по-ле орати. (Т)

сам він іде у по-ле орати. А мене бере та й воли поганяти. (Т)

ой, гей, воли, та й сірі половії. Та й пройшли же мої, ой, літа молодії. (Т)

Із-за моря вітер сповіває,
Мати дочку, ой, про життя питає.

Спитай мати сірово утяти
Сіре утя, ой, на морі ночує.

Сіре утя на морі ночує
Воно моє усе горенько чує.

Воно моє усе горенько чує.
Первоє горе, ой, дитина малая.

Первоє горе, ой, дитина малая
Друге горе, ой, мій милий ревнивий.

Друге горе, ой, мій милий ревнивий
Сам він іде у поле орати.

Сам він іде у поле орати,
А мене бере та й воли поганяти.

Ой, гей, воли, та й сірі половії
Та й пройшли же мої, ой, літа молодії.

60. Чиї воли по горі ходили

© 11.06.2000 р. Плотнік Н.А.

Засп. Комірна О.Ф. (1933 р.н.).

Муз. 102

Чи-ї во-ли по го-рі хо-ди-ли, ой то ж то-го чо-рня-во-го, що ми втрюх лю-би-ли.

Од-на же по-лю-би-ла, дру-га по-ко-ха-ла, а тре-тє-я чо-рня-ва- (я) чя-ри го-ту-ва-ла.

Чя-ри го-ту-ва-ла, чя-ри го-ту-ва-ла, а го-сті при-гла-ша-ла.

За-йди, за-йди, мій ми-ле- (я) який до мене же- (я) чи го-сті. "

Чиї воли по горі ходили,
То ж того чорняво...ого
Що ми втрюх любили.

Одна полюбила, друга покохала,
А третя чорнява...ая
Чари готувала.

Чари готувала /2/
В гості пригласала.

Зайди, зайди мій миле...енький
Та й до мене в(и) гості.

Як зайшов же він до ме...ене
Та й сів на по(го)розі.

А я ж йому на тарі...ілку
Цілу ж пере(ге)пілку.

Як із'їв же він ребе...ерце,
А потом головку,
Заболіла голово...онька,
Запекло у серці.

Ой що ж тобі мій миле...енький, /12/
Врача визи(ги)вати.

ЖАРТІВЛИВІ ТА САТИРИЧНІ ПІСНІ

61. А я вчора на ярмарку була

© 1998 р. Плотнік Н.А.
Сеанс 5

А я вчора на ярмарку була /2/
А я вчора, а я вчора на ярмарку була. /2/

А що чула я на ярмарку. /4/

Чужі жінки чоловіків продають. /4/

А я свого та й забула на біду. /4/

А я його завтра вранці приведу. /4/

Продам його за червінчика. /4/

За червінця червонесенького /4/

Знайду хлопця молодесенького. /4/

62. Семене, Семене

© 12.1996 р. Плотнік Н.А.
Засп. Акулова К.П. (1950 р.н.). Сеанс 3

Семене, Семене, білесенька в мене...
Білесенька хустиночка
На голові в мене.

Семене, Семене, тугесенька в мене...
Тугесенька капустиночка
На городі в мене.

Семене, Семене, кучерява в мене...
Кучерява петрушечка
На городі в мене.

Семене, Семене, вузесенька в мене...
Вузесенька стежиночка
На городі в мене.

Семене, Семене, глибокая в мене...
Глибокая криниченька
У садочку в мене.

Семене, Семене, почалося в мене...
Почалося весіллячко
На подвір'ї в мене.

63. Моя мати на базарі була.

© 1993 р. Плотнік Н.А.
Сеанс 1

Моя мати на базарі була /2/
Ой льон, бузина, на базарі була. /2/

Вона собі кавалера привела /2/
Ой льон, бузина, кавалера привела. /2/

Та до нього прибиралася /2/
Ой льон, бузина, прибиралася вона /2/

Помями умивалася /2/
Ой льон, бузина, умивалася вона /2/

Пеленою утиралася /2/
Ой льон, бузина, утиралася вона /2/

у затулку видивлялася /2/
Ой льон, бузина, видивлялася вона /2/

Бороною розчесалася /2/
Ой льон, бузина, розчесалася вона /2/

Та й на хлопців задивлялася /2/
Ой льон, бузина, задивлялася вона /2/

64. Суха груша

© 1993 р. Плотнік Н.А.
Сеанс 1

Ой на горі суха груша гуде, /2/
Ой гуде, ой гуде, ой гуде, гуде. /2/

Ой там козак пару коней веде, /2/
Ой веде, ой веде, ой веде, веде. /2/

На коника він схиляється, /2/
Він схиля, він схиля, він схиляється. /2/

До дівчини придивляється, /2/
Придивля, придивля, придивляється. /2/

«Ой дівчино ти моя, ти моя, /2/
Ой моя, ой моя, ой моя, моя». /2/

65. Як пішла я жито жати

© 1998 р. Плотнік Н.А.
Сеанс 5

Музична партитура для органу (X) та голосу (I, II, III, IV, V). Темп: 1/2. Ключ: одна нота (одна). Ритм: 4/4. Текст: Як пішла я жито жати, та й забула серпа взяти. Варіанти заспіву: II, III, IV, V.

Як пішла я жито жати /3/
Та й забула серпа взяти.

А я жито не жала /3/
В борозенці лежала.

Борозенька вузенька /3/
Не уляжемося.

А я її підкопаю /3/
Та й уляжемося.

Ой нічка маленька /3/
Не налащимося.

А я дня укорочу /3/
Та й до ночі доточу.

Ночував ночувака /3/
Ні цілує, ні балака.

Я ж до нього шепочу /3/
А він каже: «Я втечу»

Я ж до нього притулюся /3/
А він каже: «Я боюся»

Ой пропала моя ніч /3/
Як укинула у піч.

66. Там, як виорав нивочку

© 03.1996 р. Плотнік Н.А.
Засп. Партола М.І. (1931 р.н.). Сеанс 6

Музична партитура для органу (I, II) та голосу (I, II). Темп: 1/2. Ключ: одна нота (одна). Ритм: 4/4. Текст: Там, як виорав нивочку, ой да нивочку. Нивочку, чку, чку /4/. Нивочку, ой да нивочку.

Там, як виорав /4/
Нивочку, ой да нивочку.
Нивочку, чку, чку /4/
Нивочку, ой да нивочку.

Там, як посіяв /4/
Конопель, ой да конопель.
Конопель, пель, пель /4/
Конопель, ой да конопель.

Там, як унадивсь /4/
Журавель, ой да журавель.
Журавель, вель, вель /4/
Журавель, ой да журавель.

Там, як засяду /4/
Журавля, ой да журавля.
Журавля, вля, вля /4/
Журавля, ой да журавля.

Я ж йому ножку /4/
Переб'ю, ой да переб'ю
Переб'ю, б'ю, б'ю /4/
Переб'ю, ой да переб'ю.

Щоб не толочив /4/
Конопель, ой да конопель.
Конопель, пель, пель /4/
Конопель, ой да конопель.

ЛІРИЧНІ ПІСНІ ХХ СТОЛІТТЯ

67. Ой у полі на горбочку

© 1997 р. Плотнік Н.А.
Сеанс 4

Ой у полі на горбочку
Де не скошена трава.
Там стояли дві тополі
Похилилася одна.

Ой у полі на горбочку
Де не скошена трава
Там стояли дві дівчини
Гірко плакала одна.

«Ой, подружко, дорога
Що я тебе попрошу.
Помири ти мене з милим.
А я тобі заплачу».

«Ой, подружко, дорога,
Як я буду вас мирить.
Як погляну я на нього
В мене серденько болить».

Ой у полі на горбочку
Де вже скошена трава
Там стояли аж дві пари
Розлучалася одна.

68. Ой чого ти, чайко

© 1997 р. Плотнік Н.А.
Засп. Говор М.Я. (1928 р.н.). Сеанс 4

Ой, чого ти, чайко,
Пташко сизокрила
Із плачем кружляєш
Падаєш до ніг?
Ти ж не бійся, чайко,
Не бентежся, мила
Я ж не заберу їх —
Діточок твоїх.

В мене є синочок,
Пташеня кохане.
І не раз в тривозі
Я не сплю сама.
Щоб не пали громи,
Чорні урагани.
Щоб очей не вкрила
Чорнокрила тьма.

69. Вишла на крилечко

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.
Засп. Шевченко П.О. (1938 р.н.). Сеанс 7

Вишла на крилечко
Стукнула в вікно
«Откривай, мамаша,
Я вже тут давно».

Мамаша відкрила,
Виговор дала:
«Ой де ж ти так, доню,
Довго гуляла?»

Я в саду гуляла
Косу розплела,
З миленьким прощалась
Та й заплакала.

Подружечки милі,
Що я вам скажу
Повісився милий
В зеленім саду.

70. Ой у полі, у полі

© 16.04.2001 р. Плотнік Н.А.
Засп. Макаренко Н.С. (1935 р.н.). Сеанс 12

Ой у полі, у полі
Стелиться в полі туман.
А серед того туману
Козак з дівчиною гуляв.

Вони гуляли, гуляли
До них циганка прийшла:
- Дай-но, дівчино, рученьку
Правду скажу тобі я.

А я циганам не вірю.
А я циган не люблю.
Вийди, циганко, із гаю
Дуже тебе я прошу.

Циганка із гаю не вийшла
Відразу гадать почала:
- Милий тебе вже не любить
Ось тобі правда моя.

Ой ти, козаче, гулятяю,
Зрадив дівчину, біда.
Бідна вона сиротина,
Матері, батька й нема.

— А я дівчину не зрадив,
А я дівчину люблю
Я пригорну, поцілую
Вірну кохану свою.

Ой у полі, у полі
Стелиться в полі туман.
А серед того туману
Стоїть дівчина одна.

71. Говорила ж мнє мать

© 11.06.2001 р. Плотнік Н.А.
Засп. Комірна О.Ф. (1933 р.н.). Сеанс 14

♩ = 102

По-бо-ри - па мнє ма-тіть у-ва-жа... (а) - ла що я їй не-на-гля-дя-ла дочь,
Я з ми-лим дру-жком у-бі-жа... (а) - ла в о-сен-ню-ю тем-ни-ну-ю ночь.
Бі-жа-ла, бі-жа-ла, бі-жа... (а) - ла, по-там пе-ре-ста-ла ж бі-жать,
Взя-ла на не-бож го-лу-бо... (о) - е і вспо-ми-ни-ла ро-ди-ну-ю ма-ть.
Каж вспо-ми-ну я ро-щу зе-ле-ну (о) - ну, каж вспо-ми-ну я цве-то-ро-пу-бой,
Як вспо-ми-ну я ми-ло-го ре... (е) - чи за-лю-сь я го-ря-чей сльо-зою.

Сльо-зо-ю, сльо-зо-ю, сльо-зо-ю (о) - ну, мої ми-лої гу-ля-ла-є з дру-гої,
З дру-го-ю, з дру-го-ю, з дру-го-ю (о) - ну, з подруж-кою мо-єю до-ро-гої.

Говорила ж мнє мать, уважа...ала
Що я їй ненаглядная дочь.
Я з милим дружком убежа...ала
В осеннюю тем(и)ную ночь.

Біжала, біжала, біжа...ала,
Потом перестала ж біжать,
Взглянула ж на небо голубо...ое
І вспом(и)нила род(и)ную мать.

Як вспомню я рощу зелью...ону,
Як вспомню я цвет голубой,
Як вспомню ж я милого ре...ечі,
Заллюсь я горя(а)чей сльозой.

Сльозою, сльозою, сльозо...ою
Ж мой милой гуляє з другою,
З другою, з другою, з друго...ою
Подруж(и)кой моєю дорогою.

Подружка подруж(и)ку люби...ила
Подруга їй чари дала:
Чотири коробочки спи...ичок
В холодной воде(і) розвела.

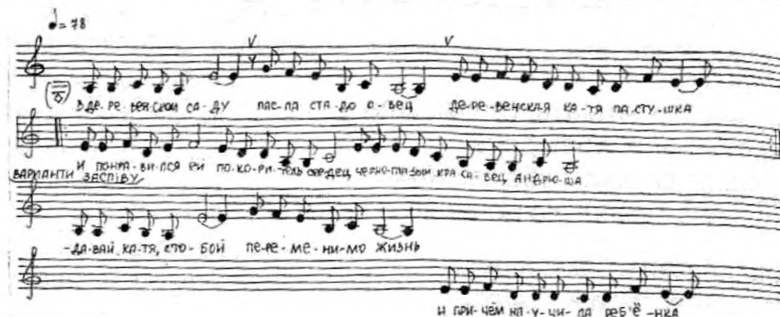
Чотири коробочки спи...чок /2
Всього ж вони стоять п'ятка

А жизнь моя же молода...ая,
Пропала в мо(го)ло(го)дих літах.
А жизнь моя же дорога...ая
Пропала в мо(го)ло(го)дих літах.

72. В деревенском саду

© 11.06.2001 р. Плотнік Н.А.

① Комірна О.Ф. (1933 р.н.). Сеанс 14

В деревенском саду пасла стадо овец
Деревенская Катя-пастушка
И понравился ей покоритель сердец
Черноглазый красавец Андрияша.

– Давай, Катя, с тобой переменимо жизнь
Деревенскую на городскую.
Разодену тебя в шелк и бархат, атлас
И куплю тебе шаль голубую.

Научилась она водку горькую пить
И причем, научила ребенка.
Научилась она в рестораны ходить
Где ж нечаянно встретила мужа.

– Здравствуй, муж-муженек, мой хороший такой,
Как я долго тебя не видала.
Посмотри ж, на руках твой красавец сынок,
Для тебя ж я Андреем назвала.

– Уходи, уходи, не тревожь мою грудь,
Ведь не знал я тебя и не знаю.
Про ребенка того, что ты мне говоришь,
Я за сына его не считаю.

Катя вынула нож, повела по груди
– Ведь за все ж я тебя отомщаю.
За любовь за мою, за измену твою.
И за сына тебе отомщаю.

В деревенском саду не пасет больше(о)вец
Деревенская Катя пастушка.
И не нравится ей покоритель сердец
Черноглазый красавец Андрияша.

73. А в нашей деревне

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.

Засп. Шевченко Г.Й. (1938 р.н.). Сеанс 7

А в на-шей де-рев-не но-ва но-вина
Молодая Оля в Колю влюблена. /2/

При тол-пе на-ро-да Ко-ля подо-шёл,
«Выйди, выйди, Оля, хоть на пару слов. /2/

О-ля не стер-пе-ла, под-руж-ку взя-ла,
Верную подружку с собою взяла. /2/

«Пой-дем, пой-дем, под-руж-ка, пой-дем же со мной
Что-то хочет сделать Коля надо мной». /2/

Ко-ля вы-нул ша-б-лю, ще й го-стрый ки-н-жал,
Он зарезал Олю, а сам убежал. /2/

Под-руж-ка вскри-ча-ла «Да-йте ло-ша-дей,
Отвезти в больницу Олю поскорей». /2/

От-вез-ли в боль-ни-цу, по-кла-ли на сто-л,
Завязали рану, дали ей покой. /2/

Через полчасочка Оля умерла,
Олина мамаша тронулась умом. /2/

Молодую Олю хоронить везут,
Молодого Колю в кандалы куют. /2/

Опускали Олю, сдвинулась труна,
А молодой Коля тронулся ума. /2/

74. Несе теща воду

(на мотив укр. нар. пісні «Несе Галя воду»)

Несе теща воду
Коромисло гнеться,
А зять на порозі стоїть та сміється.

«Неси скоріш воду
Бо нічим умиться,
Плутаєш ногами аж гидко дивиться.

Та візьми півлітру
Бо вижену з хати
Будеш як зозуля у саду кувати».

«Зятю, ти мій, зятю,
Зятю мій хороший
Чом ти не вигоняв, як давала гроші?

А тепер не нужна,
А ні на хвилину,
Бо за тії гроші ти купив машину».

«Тещу, моя, тещу,
Вродилось би щастя.
Поший собі торбу вона тобі здасться.

Поший собі торбу
Да візьми ломаку
Як прийдеш просити не порвуть собаки.

Як прийдеш просити
Не сядь коло хати
Щоб не знали люди, що ти наша мати».

«Діти, мої, діти,
Діти та внучата
Я ж вас пригортала, як квочка курчаток.

Я ж вас пригортала
По двоє, по троє
Ви ж мене не можете пригорнуть одної.

Дайте хоч куточок
Прилягти, присісти,
Я у вас не буду не пити, не їсти».

Матері старенькі
Як єсть у вас гроші
Не давайте зяттям — вони не хороші.

(с.11. П.М.)

75. Сини мої, сини мої

«Сини мої, сини мої,
А я ваша мати.
Чи будете, сини мої,
Хлібом годувати?»

Один сказав:
«Ой не буду».
Другий сказав: «Поший торбу,
Вона тобі здасться».

Та й пішла наша матуся,
Та й хліба прохати.
Та й напали на нашу матір,
Та й злі собаки.

А почула дочка та й вийшла рятувати:
«Іди ж ти, нене, до мене,
Та й будеш жити у мене».

А прийшов син та й каже:
«Нене, іди ж ти до мене,
Бо умерла жінка в мене».

«Бодай тобі сину,
Й хозяйство згоріло,
Як ти боявся щоби я
Твій хліб не переїла».

(с.11. П.М.)

ЧАСТІВКИ

76.***

Як надіну біле плаття
Кругом моря обйду.
Хоть сама я некрасива
Та красивого найду.

(с.14. К.О.)

77.***

Грай, гармошечка, резуха
Дощ іде — дорога суха.
Поналита вода
Мене милий покида.

(с.14. К.О.)

78.***

— Гармоніст, гармоніст,
Що у тебе довгий ніс?
— А у мене довгий ніс
Що я гарний гармоніст.

(с.14. К.О.)

79.***

А мой милий тракторист,
В полі він волоче.
Найдуть хмари, піде дощ,
Кучері помоче.

(с.14. К.О.)

80.***

Радселянські парубки,
Поросли як верби.
Як обніме, поцілує —
Аж ригати верне.

(с.14. К.О.)

81.***

Ох, мать, перемать,
З таким хлопцем гулять.
Одна нога косолапа,
Пальці вибрика летять.

(с.14. К.О.)

82.***

Рябий був, рябу взяв,
Рябий піп повінчав.
Рябі музики грали,
Рябі люди танцювали.

(с.14. М.Н.)

83.***

Ой на річці, на Ордані,
Чорти бабу розірвали,
І сорочку зняли
Прочесанки дали.

(с.14. М.Н.)

84. ***

Ой гоп, три косиці,
Просив заяць у лисиці
А лисиця не дала
Каже: «Дірочка мала»
Тільки влазе рукавиця
Та піп, та попиця,
Та попова мельниця
Сім раз перевернеться.

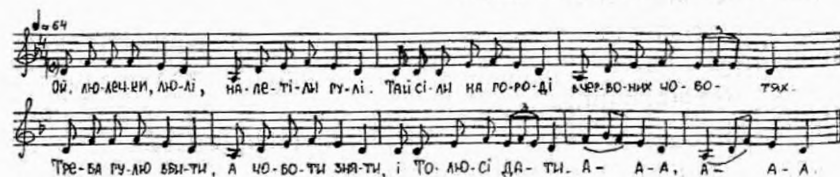
(с.14. М.Н.)

ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР

КОЛИСКОВІ ПІСНІ

85. ***

© 2.07.2000 р. Плотнік Н.А.
Підгірна К.О., 1934 р.н. Сеанс 8

Ой люлечки, люлі,
Налетіли гулі.
Та й сіли на городі
В червоних чоботях.
Треба гулю вбити,

А чоботи зняти
І Толюсі дати.

(с.8. П.К. N)

№ 86, 87

© 6.07.2000 р. Плотнік Н.А.
① Жидецька О.Д. (1963 р.н.). Сеанс 9

86. ***

Кицю, кицю, кицю,
Не йди по водицю.
Пішла киця по водицю
Та й упала у криницю.
Пішов котик витягати,
Нашу кицю рятувати.
Поки прутика знайшов —
Та вже киці не знайшов.

87. ***

Гойда, гойда, гойда.
Чужа мати хвойда.
А в Ірини — пані,
Ходить у жупані.
Калачи купує
Іринку годує.

ПЕСТУШКИ, ЗАБАВЛЯНКИ

№ 88 * * *

Кую, кую чобіток.
Подай, бабо, молоток.
Не подаси молотка —
Не підкую чобітка.
Кую, кую ніжку,
Поїдем в доріжку.

(с.9. Ж.О.)

89. * * *

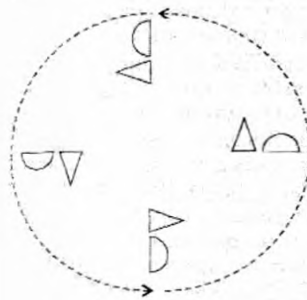
Ішла коза рогата
З великого базару
Ірочку ріжками
Забодала, забодала, забодала.

(с.9. Ж.О.)

ТАНЦІ

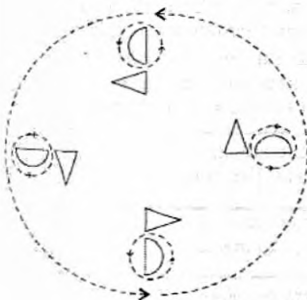
Полька

△ — чоловік; ◐ — жінка

Перша фігура

Всі учасники стоять у парах по колу. Ліва рука ◐ знаходиться у лівій руці △. Правою рукою △ обіймає ◐ і тримає її зігнуту праву руку. Пари рухаються по колу приставним кроком з легким підскоком.

Друга фігура

△ та ◐ держаться за праві руки. Руки підняти угору. Рух по колу тим же кроком. ◐ обертається під правою рукою (чотири повних оберти до △). Ліви руки опущені вниз.

P.S. Виконуючи танець деяки учасники супроводжують співом жартівливих куплетів, наприклад:

Ой ти, полька, краков'як,
Не танцюйте на дурняк.
А танцюйте ви за гроші,
Та купите калоші.

(с.14. М.Н. Н)

Опис сеансів

№ сеансу	Село, назва частини села	Дата запису, записувач	Прізвище, ім'я, по батькові інформанта, рік народження
1.	Н. Мерчик Махорівка	1993 р. Плотнік Н.А.	Від учасниць гурту «Садівниця». Худ. керівник М.М. Губський, 1941 р.н. Говор Марія Яківна, 1928 р.н. Ковтун Ольга Сергіївна, 1926 р.н. Макаренко Надія Семенівна, 1931 р.н. Орябинська Марія Яківна, 1938 р.н. Партола Марія Іванівна, 1931 р.н. Чухно Надія Андріївна, 1941 р.н. Шеремет Ніна Федорівна, 1936 р.н.
2.	Н. Мерчик	03.1996 р. Плотнік Н.А.	Від учасниць гурту «Мерчаночка» Худ. керівник Н.А. Плотнік, 1971 р.н. Акулова Катерина Павлівна, 1950 р.н. Більська Жанна Миронівна, 1974 р.н. Макаренко Надія Семенівна, 1935 р.н. Мельник Олена Володимирівна, 1971 р.н. Овчаренко Наталія Вадимівна, 1963 р.н. Орябинська Марія Яківна, 1938 р.н. Партола Марія Іванівна, 1931 р.н. Пешкова Анелія Антонівна, 1947 р.н. Піддуданська Наталія Іванівна, 1966 р.н. Повар Антоніна Степанівна, 1958 р.н. Плотнік Анастасія Онікіївна, 1949 р.н. Усачова Людмила Костянтинівна, 1946 р.н. Флячук Оксана Іванівна, 1969 р.н. Чухно Надія Андріївна, 1941 р.н. Шеремет Ніна Федорівна, 1936 р.н.
3.		12.1996 р. Плотнік Н.А.	
4.	Н. Мерчик	05.1997 р. Плотнік Н.А.	Від гурту «Мерчаночка». Худ. керівник Н.А. Плотнік
5.	Н. Мерчик	01.1998 р. Плотнік Н.А.	Від гурту «Мерчаночка». Худ. керівник Н.А. Плотнік
6.	Н. Мерчик	02.1998 р. Плотнік Н.А.	Від гурту «Мерчаночка». Худ. керівник Н.А. Плотнік
7.	Н. Мерчик, Підгірнівка	2.07.2000 р. Плотнік Н.А.	Колесник Віра Федорівна, 1927 р.н. Маршалова Зінаїда Костянтинівна, 1949 р.н. Петренко Анастасія Петрівна, 1914 р.н. Підгірна Катерина Олексіївна, 1934 р.н. Шевченко Ганна Йосипівна, 1938 р.н.
8.	Н. Мерчик, Натягалівка	5.07.2000 р. Плотнік Н.А.	Підгірна Катерина Олексіївна, 1934 р.н.

№ сеансу	Село, назва частини села	Дата запису, записувач	Прізвище, ім'я, по батькові інформанта, рік народження
9.	Н. Мерчик Підгірнівка	6.07.2000 р. Плотнік Н.А.	Жидецька Олена Дмитрівна, 1963 р.н.
10.	Н. Мерчик Підгірнівка	8.07.2000 р. Плотнік Н.А.	Повар Антоніна Степанівна, 1958 р.н.
11.	Н. Мерчик Пісчане	10.07.2000 р. Плотнік Н.А.	Партола Марія Федорівна, 1936 р.н.
12.	Н. Мерчик Радсело	16.04.2001 р. Плотнік Н.А.	Макаренко Надія Семенівна, 1935 р.н. Чухно Надія Андріївна, 1941 р.н.
13.	Н. Мерчик Натягалівка	9.07.2001 р. Плотнік Н.А.	Неділько Олена Миколаївна, 1932 р.н.
14.	Н. Мерчик Радсело	11.06.2001 р. Плотнік Н.А.	Комірна Олександра Федорівна, 1933 р.н. Макаренко Надія Семенівна, 1935 р.н.
15.	Н. Мерчик	12.07.1989 р. Осадча В.М.	Білинська Антоніна Іванівна, 1921 р.н.

ПЕСНИ СЕЛА ЗАВГОРОДНЕЕ

Запись, нотация, предисловие
и комментарии Е.А. Дороховой

Настоящий выпуск серии «Местные стили русской народной песни» посвящен музыкальному искусству села Завгороднее Балаклейского района Харьковской области. Село расположено в 200 км юго-восточнее Харькова, на берегу Северского Донца.

Это, монографическое по своему типу издание, адресовано, в первую очередь, любителям народной песни и музыкантам-профессионалам; оно знакомит с одной из наименее исследованных южнорусских локальных традиций — песенной культурой русских, проживающих на территории Слободской (Восточной) Украины.

Часть земель Слободской Украины, ныне входящая в состав Харьковской области, начала осваиваться лишь со второй половины XVII века. Сюда с 1648 года началось массовое переселение украинцев («черкас») с Правобережья Днепра, а двумя десятилетиями позже — русских. «Менее значительна была другая колонизационная волна, севернорусская (имеются в виду центральные районы России, северные по отношению к Украине — Е.Д.). Центральное правительство организовало черкас-переселенцев для борьбы с крымскими и астраханскими татарами, а на помощь им присылало отряды русских служивых людей (одиндворцев); так образовались нынешние великорусские селения в Харьковской губернии¹».

Русские села Балаклейского района Харьковской области возникли еще позднее — в начале XVIII века, в связи со строительством последней из многочисленных оборонительных линий — Украинской — расположенной вдоль Северского

Донца. Самым южным пунктом линии была слобода Петровская (ныне село Петровское), в 1,5 км от которого находится село Завгороднее (до 1930-х годов — Веревкино). Таким образом, первые жители этих мест были одновременно земледельцами и воинами, и начинать свою жизнь на новом месте им пришлось в трудное время. В 1688 году «жители Балаклеи в ожидании татар на поля не выходили и хлеба не жали. Восемь лет спустя балаклевский протоиерей писал: на той Украине жить нельзя, прокормиться нечем, ради прихода татар пахать нельзя¹».

Русские села в этой части Слободской Украины расположены «гнездами» по 3-4, встречаются и одиночные села в украинском окружении. Поэтому выбор одного из них, представляющего местную песенную культуру, оправдан. Так, песенный репертуар, содержащийся в настоящем издании — общий для группы сел, в которую, кроме села Завгороднее, входят также села Петровское, Протопоповка и Волвенково.

Следствием исторической судьбы многих русских сел Слободской Украины стала их этническая изоляция. Это явление привлекает к себе пристальное внимание этнографов и фольклористов. «Давно замечено, что иноэтническое окружение... способствует консервации традиционных форм и духовной, и материальной культуры. Именно это обстоятельство делает так называемые этнические острова предметом особенно увлекательным для этнографического исследования²».

Жители таких сел не смешивались с украинским населением, сохранили свой язык и его диалектные особенности³, старинные обряды и сопровождающие их песни, элементы традиционного костюма. Поначалу музыкальная культура русских сел Слободской Украины складывалась из песенного репертуара различных регионов (его приносили отдельные

¹ Багалей Д. И. Очерки из русской истории. Т. 2. Харьков. 1913, с. 3.

¹ Там же, с. 5.

² Чистов К. В. Этническая общность, этническое сознание и некоторые проблемы духовной культуры. СЭ. 1972, № 3, с. 78.

³ Хотя за два с половиной столетия существования сёл на Украине в их диалект проникли отдельные украинские слова и речевые обороты.

группы переселенцев), из фрагментов различных локальных традиций. В настоящее время эта культура предстает как целостное явление, особенности которого проявляются прежде всего в системе песенных жанров.

Первую жанровую группу в данной системе, наиболее представительную по количеству напевов, составляют свадебные («свадьбишные») песни. Уже само обилие напевов местной свадьбы (27, из них 14 политекстовых) — признак поздней традиции. Структура свадебного обряда, в котором венчание предшествует «посаду» (эпизоду прощания невесты с родными и подругами) и выкупу невесты, свидетельствует о близости его к западнорусскому типу свадьбы. Такими же «западными» чертами местного свадебного ритуала может считаться большое количество медленных песен, комментирующих обряд, при почти полном отсутствии скорых песен с приплясом, а также ямбическая и хореическая «трехдольность» в слоговых музыкально-ритмических формах некоторых свадебных напевов (№№ 1, 8, 9, 13).

Почти все песни, относящиеся к земледельческому календарю, записанные в русских селах Балаклейского района, приурочены к зимнему периоду — святкам и масленице. Ни по музыкально-стилевым признакам, ни по своей функции они не образуют целостного пласта в местной традиции. Это типичные для Южной России и Восточной Украины щедровки (№ 28), медленные «ходовые» масленичные песни, распетые в стиле протяжных (№ 31) или близкие «таночным» песням (№ 30). Мелодическое сходство объединяет в особую группу весенние «благовещенские» песни (№№ 32, 32-а), святочную (№ 29) и песню «Да не лучшему деревцу бог листу не дал» (№ 74), которую обычно пели «в осени, когда прядево терли».

Плясовые песни, записанные в селе Завгороднее, можно разделить на две группы: весенние хороводно-плясовые песни («танки»), связанные с особым типом движения — «стенка на стенку» (№№ 34, 37, 38, 42-а) и собственно плясовые, называемые также «скакальными», с приплясом на месте. Лишь

одна из песен этой группы — «На дворе дождь» — сопровождается круговой пляской. Часть плясовых песен также приурочена к весеннему и зимнему периодам народного календаря (соответственно №№ 43, 45 и №№ 36, 46, 48).

Протяжные песни составляют особый пласт песенной культуры этого региона — удивительно цельный в стилевом отношении и, в то же время, наиболее своеобразный, специфически местный. Возможно это связано с тем, что протяжные песни — жанр более поздний, по сравнению с другими, сформировавшийся уже в условиях этнической изоляции, в то время как свадебные и календарные песни принадлежат еще к «осколкам» иных песенных систем, привезенным переселенцами — первыми жителями села Завгороднее.

Развитие местной песенной культуры в иноэтническом окружении, видимо, привело к сближению различных по стилю первичных элементов традиции и к созданию ее музыкально-стилевого «стержня», своеобразного отличительного знака. Таким знаком, а точнее, определяющим принципом взаимосвязи элементов системы, явились устойчивые мелодические межжанровые типы, координирующиеся с определенным складом многоголосной фактуры.

Критериями в выявлении мелодических типов выступают ладовая структура напевов, их звукозаряды и определенный набор мелодических ячеек¹. Последние особенно заметны в напевах протяжных песен, что обусловило их расположение по мелодическим типам в четвертом разделе данного издания².

Большинство песен села Завгороднее объединено общим типом многоголосной фактуры — бурдонной диафонией³. В фактуре выделяется группа «басов», тянущих или повторяющих бурдонный звук на нижнем тоне напева (нередок терцовый

¹ так, например, общим мелодическим типом объединены напевы №№ 9, 13, 18, 24, 25, 27, 34, 35, 41, 44, 47, 48, 50-59.

² первый тип — №№ 50-59; второй — №№ 60-70; третий — №№ 71-75.

³ термин Е. В. Гиппиуса.

бурдон или даже трезвучие-бурдон), а также «дискант» — солирующий мелодический голос с развитой орнаментикой, охватывающий весь диапазон напева. Наряду с термином «дискант» для обозначения этого голоса в исполнительской терминологии присутствуют и другие — «брать первым» или просто «брать».

Структура многоголосия тесно взаимосвязана с местной исполнительской традицией и не может исследоваться вне изучения структуры певческих ансамблей. Все песни, вошедшие в настоящее издание, записаны от традиционного коллектива, в его постоянном составе — десять исполнительниц, поющих вместе с детства. Все они — выдающиеся, признанные в своем селе знатоки местной песенной культуры, представители одного поколения мастеров (1908–1916 года рождения, пять из них — 1913 года рождения).

При исполнении песен выделяются две солистки, запевала и «берущая первым». Иногда обе функции берет на себя одна певича, причем в процессе звучания песни солисты могут заменяться. В ансамбле села Завгороднее пять певич, каждая из которых может солировать — запевать или «брать»: Федора Андреевна Мачулина, старейшая участница ансамбля (1908 г.р.), Евдокия Григорьевна Рагулина, Софья Карповна Белёвцева, Елизавета Даниловна Потенбенко и Евдокия Яковлевна Толмачева.

Отдельного рассмотрения заслуживает вопрос соотношения женской и мужской исполнительских традиций. В настоящее время традиция мужского пения (плясовых и протяжных песен) почти исчезла. Немногочисленные певцы-мужчины еще поют вместе с женщинами, входя в группу «басов». Однако раньше, по словам жителей села Завгороднее, протяжные песни исполнялись преимущественно мужчинами. Это подтверждается и исполнительской терминологией: протяжные песни здесь называют «бурлацкими» (от местного «бурлак» — молодой неженатый парень). Сейчас в селе остался лишь один певец-мастер сольного запева — Демьян Григорьевич Мачулин (1896 года рождения).

Сборник содержит лишь часть песен, записанных нами в 1979–1984 годах в селе Завгороднее. В частности, в него не вошли записи протяжных песен позднего происхождения, составляющих обширный пласт современной песенной культуры села. Причина этого в том, что в музыкально-стилевом отношении они «выпадают» из традиции и не являются специфически местными. В сборник включена лишь одна подобная песня — «Соловей, соловейка» (№ 73).

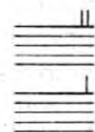
В заключение составитель выражает глубокую благодарность участникам экспедиций, сотрудникам Харьковского института искусств им. Котляревского С.А. Никитину, Л.А. Новиковой, звукоинженеру фонограммархива ИРЛИ (Пушкинский Дом) АН СССР А.В. Осипову; сотруднику Харьковского ОНМЦ В.Н. Осадчей за содействие в организации экспедиционной работы, а также профессору Е.В. Гиппиусу и сотрудникам Комиссии музыковедения и фольклора Союза композиторов РСФСР за помощь в подготовке настоящего издания.

Е.Дорохова

Все песни, содержащиеся в публикации, нотированы аналитическим методом, разработанным профессором Е.В. Гиппиусом. Смысл данного метода в том, что он позволяет раскрыть в нотной графике музыкально-ритмическую форму песенных мелостроф. Взаимосвязи периодов внутри мелостроф координированы в строгом ранжире; тактовые черты использованы не в общепринятом значении указателей метра, его сильных и слабых долей, а в качестве условных разделительных знаков, отмечающих границы периодов как компонентов слоговой музыкально-ритмической формы. Такое изложение дает наглядное пространственное представление о временной периодичности структуры песни, которая при обычном нотировании напевов (особенно протяжных песен) остается нераскрытой.

В соответствии с нормами нотной транскрипции звукозаписей народной музыки, ключевые знаки проставлены во всех нотациях в порядке, в котором они появляются в каждой данной нотации.

УСЛОВНЫЕ ОБОЗНАЧЕНИЯ В НОТАЦИЯХ ЗВУКОЗАПИСЕЙ

— знак окончания мелострофы

— знак окончания музыкально-ритмического периода

— знак смены дыхания: мгновенной и более длительной, связанной с паузой, над которой он ставится в последнем случае (если такая пауза превышает устойчиво повторяемое число музыкальных времен в ритмических периодах напева — она заключена в простые скобки).

— вымеренная фермата; цифра дроби над ней обозначает реальную ее длительность

— вымеренная перевернутая фермата, обозначающая укорочение длительности ноты; цифра дроби над ней обозначает реальную ее длительность

— глиссандо между двумя мелодическими звуками

— нисходящее глиссандо от звука определенной высоты до слышимого звукового предела

— нисходящее глиссандо от звука определенной высоты до слышимого звукового предела

— восходящее глиссандо от слышимого звукового предела до звука определенной высоты

— фальцетный призыв

I. СВАДЕБНЫЕ ПЕСНИ

1. Ох, да ты, полюшко-поляна

(на «своденках»)

1. Ох да ты полюшко да поляна
Сильную ягоду уродило,
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
2. Сильную дробную клубнику,
Кто те да ягоды рвать будя?
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
3. Кто те да ягодки рвать будя,
Кто те да сильные сорывать?
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
4. Рвала да ягодки да Марья,
Сорывала Ивановна.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
5. Рвала 'на ягодки да приуснула,
Да никто ж ее не сбудя.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
6. Вот подъезжае да Хвѣдорушка,
Он на вороном да на коню.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.

7. Он да на вороном на коню,
Он да на кованом на седле.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
8. Встань, проснись, Марьюшка,
Пробудися, Ивановна.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
9. Ох, пробудись, Ивановна (да),
Подыми свою голову.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
10. Тебе много, много надобно:
Сорок сороков рушников.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
11. Да сорок сороков рушников,
Пятьдесят локот всё хварбот¹.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.
12. Да пятьдесят локот всё хварбот,
Шестьдесят шитых ширинок.
Ой лѐли, ой лѐли лѐли,
Ох ли лѐ лѐли, ой лѐли.

2. Как по сням, по сениюшкам

(у невесты на «караване»)

$\text{♩} = 88$

1. Как по се-ням, по се-нюшкам, по но-вым пе-ре-хо-ду-шкам,
 о-х(а) лё-ли о-х(а) ля-ли ля-ли, да ли-лём лё-ли, о-х(а) ля-ли

2. Та-н(а) хо-ди-ла, по-ха-жи-ва-ла мо-ло-да-я бо-я-ры-ня,
 о-х(а) лё-ли, о-х(а) лё-ли лё-ли, да ли-лём лё-ли, о-х(а) ля-ли

3. Мо-ло-да-я бо-я-ры-ня, о-х(а), Ма-рья И-ва-но-в-на,
 о-х(а) лё-ли, о-х(а) ля-ли лё-ли, да ли-лём лё-ли, о-х(а) ля-ли

1. Как по сням, по сениюшкам,
 По новым переходушкам,
 Ох лёли, ох ляли ляли
 Да лилём лёли, ох ляли.
2. Там ходила, похаживала
 Молодая барыня,
 Ох лёли, ох лёли лёли
 Да лилём лёли, ох ляли.
3. Молодая барыня,
 Ох, Марья Ивановна,
 Ох лёли, ох ляли лёли
 Да лилём лёли, ох ляли.
4. 'На ходила, похаживала,
 Свою батюшку побуживала,
 Ох лёли, ох ляли ляли
 Да лилём лёли, ох ляли.
5. Ты устань, проснись, батюшка,
 Пробудись, родимай мой,
 Ох, лёли, ох ляли ляли
 Да лилём лёли, ох ляли.
6. Пробудись, родимай мой,
 Подыми свою голову,
 Ох ляли, ох ляли лёли
 Да лилём лёли, ох ляли.
7. Подыми свою голову,
 Не отдавай меня молоду,
 Ох лёли, ох ляли лёли
 Да лилём лёли, ох ляли.
8. Не отдавай меня молоду,
 Я еще годок посижу,
 Ох лёли, ох ляли лёли,
 Да лилём лёли, ох ляли.

3. Наш каравай да ў печку пошел

(во время печения каравая)

$\text{♩} = 76$

1. НА-Ш(И) КА-РА-ВАЙ ДА (И)У ПЕ-Ч(И)КУ ПО-ШЕЛ,
 2. НА-Ш(И) КА-РА-ВАЙ СА-БЕ МЕ-С(И)-ТО НА-ШЕЛ,
 3. НА-Ш(И) КА-РА-ВАЙ СА-БЕ НО-Ж(И)-КИ ПО-ПЕ-К(И),
 4. НА-Ш(И) КА-РА-ВАЙ СА-БЕ НО-ЖИ ПО-ПЕК.

Наш каравай да (й) у печку пошел,
 Наш каравай сабе место нашел,
 Наш каравай сабе ножки попёк,
 Наш каравай сабе ножки попёк!

4. Вы куры, куры, молодые кочеты

(поют «дружки» невесты на «каравае»)

$\text{♩} = 84$

1. ДА ВЫ КУ-РЫ, КУ-РЫ, МО-ЛО-ДЫ-Е КО-ЧЕ-ТЫ,
 У ЛА-ДО, ЛА-ДО, МО-ЛО-ДЫ-Е КО-ЧЕ-ТЫ.

2. МО-ЛО-ДЫ-Е КО-ЧЕ-ТЫ, 30-ЛО-ТН-Е ГРЕ-БЯ-НИ,
 (И)У = ЛА-ДО, ЛА-ДО, 30-ЛО-ТН-Е ГРЕ-БЯ-НИ,
 3. ДА НЕ ПОЧ-ТА РА-НО, НЕ ПО-ЧИ-НАЧ-ТА,
 У = ЛА-ДО ЛА-ДО, НЕ ПО-ЧИ-НАЧ-ТА, ОК,
 4. ДА НЕ-ДА-В(И)-НО ДРУ-ЖКО ДА С ГО-РО-ДА ПРИ-Е-ХАЛ,
 У = ЛА-ДО ЛА-ДО, С ГО-РО-ДА ПРИ-Е-ХАЛ.

1. Да вы куры, куры, молодые кочеты,
У-ладо, ладо, молодые кочеты,
2. Молодые кочеты, золотые гребяни,
У-ладо, ладо, золотые гребяни.

3. Да не пойдя рано, не починайтя,
У-ладо, ладо, не починайтя.
4. Да недавно дружко с города приехал,
У-ладо, ладо, с города приехал.
5. Да с города нового, с терема високого,
У-ладо, ладо, с терема високого.
6. Да повесил стрелку в тереме на стенку,
У-ладо, ладо, в тереме на стенку.
7. Да повесил лучок в тереме на крючок,
У-ладо, ладо, в тереме на крючок.
8. Ох, да сам же пошел во зеленый сад.
У-ладо, ладо, во зеленый сад.
9. Да в зеленой же сад винограду рвать,
У-ладо, ладо, винограду рвать.
10. Да сломил веточку-виноградочку,
У-ладо, ладо, виноградочку.
11. Ох, да то не веточка-виноградочка,
У-ладо, ладо, виноградочка.
12. Да то наша свашонька-ненаглядочка,
У-ладо, ладо, ненаглядочка.

4а. А в борку, борку — на тот же ГОЛОС

(у невесты на «каравае»)

1. А в борку, борку, под сосенкою,
У-ладо, ладо, под сосенкою.
2. Да под сосенкою, под зелёною,
У-ладо, ладо, под зелёною.

3. Да ходила лисушка с бору до бору,
У-ладо, ладо, с бору до бору.
4. Да хвалилась она чёрному соболю,
У-ладо, ладо, чёрному соболю.
5. Да ты, соболю, хорош, я лучше тебя,
У-ладо, ладо, я лучше тебя.
6. Да лучше тебя, да пригожеечё,
У-ладо, ладо, пригожеечё.
7. Да пригожеечё, пободреечё,
У-ладо, ладо, пободреечё.
8. Да ты свою шёрсточку побил-потоптал,
У-ладо, ладо, побил-попутлял.
9. Да по тёмнам лесам, по густам терням,
У-ладо, ладо, по густам терням.
10. А я свою шёрсточку да приглаживала,
У-ладо, ладо, приглаживала.
11. Да приглаживала, примасливала,
У-ладо, ладо, примасливала.

4б. А в борку, борку — на тот же ГОЛОС

(у жениха на посаде и на «своденках»)

1. А в борку, борку, под сосенкою,
У-ладо, ладо, под сосенкою.
2. Да под сосенкою, под зелёною,
У-ладо, ладо, под зелёною.
3. Да стояла кузенка сосновенькея,
У-ладо, ладо, сосновенькея,

4. Да сосновенькея, дубовенькея
У-ладо, ладо, дубовенькея,
5. А во той кузенке да молодые кузняцы,
У-ладо, ладо, молодые кузняцы,
6. Молодые кузняцы да молодые дружила,
У-ладо, ладо, молодые дружила.
7. Молодой дружилушка конёчка куеть,
У-ладо, ладо, конёчка куеть,
8. Ранняя свашенька зли боку стоять,
У-ладо, ладо, зли боку стоять.
9. Зли боку стоять, речи говорить,
У-ладо, ладо, речи говорить.
10. «На тебе перстнёчек, подкуй конёчек,
У-ладо, ладо, подкуй конёчек.
11. На тебе меньше всех, подкуй лучша всех,
У-ладо, ладо, подкуй лучша всех.
12. Да нам с тобою же да далёко ехать,
У-ладо, ладо, далёко ехать.
13. Да далёко ж ехать, бором камянным,
У-ладо, ладо, бором камянным.
14. Бор буде шумети да камень гремети,
У-ладо, ладо, камень гремети.
15. Да камень гремети да люди глядети,
У-ладо, ладо, люди глядети.
16. Да чия жа едут дружка с поездом,
У-ладо, ладо, дружка с поездом,
17. Да дружка с поездом, с раннею свахою,
У-ладо, ладо, с раннею свахою.

5. По саду, саду, по винограду

(поют «дружки» невесты, когда ведут ее домой от венца)

$\text{♩} = 80$ $\frac{3}{8}$

1. Да по са-ду, са-ду да по ви-ног-ра-ду ой ла-до ла-до,

по са-ду, са-ду, по ви-ног-ра-ду, ду-ша ль мой.

2. Дру-жки хо-до-т(и), ви-ног-ра-до-ту(и), ла-до ла-до,

у-тки жа хо-дять, ви-ног-ра-до-гнуть, ду-ша ль мой.

3. Да в(и)д(и)м(и) в(и)д(и)м(и) тра-м(и) сто-ро-жу не-ту, ой, ла-до ла-до,

что э-тим се-рам не слу-чи-лось, ду-ша ль мой.

не с(и)м(и)м(и) ч(и)м(и)м(и)

1. Да по саду, саду, да по винограду, ой, ладо ладо,
По саду, саду, по винограду, душа ль мой.
2. Да утки ходят, виноград топчут, ладо ладо,
Утки жа ходят, виноград топчут, душа ль мой.
3. Да что этим вуткам сторожу нет, ладо ладо,
Что этим серым не случилось, душа ль мой.
4. Да был им сторож Валентинушка, ладо ладо,
Был им сторож Ивановна, душа ль мой.
5. Да теперь её дома нету, ладо ладо,
Теперь её дома ж нету, душа ль мой.
6. Да пошла она к сестре в гости, ладо ладо,
Пошла ж она к сестре в гости, душа ль мой.
7. Да к сестре в гости да на вечерину, ладо ладо,
К сестре в гости на вечерину, душа ль мой.
8. Да на вечерину да голову гладить, ладо ладо,
На вечерину голову гладить, душа ль мой.
9. Да голову гладить, косу плести, ладо ладо,
Голову гладить, косу плести, душа ль мой.
10. Да сестра моя да коса твоя, ладо ладо,
Сестра ж моя, коса твоя, душа ль мой.

6. Горела дуброва, горела

(поют «дружки» невесты, когда везут «сундук» в дом жениха)

♩ = 200

1. Да по-ре-ла ду-бро-ва, го-ре-ла,
У-ла-до, ладо, ла-до, го-ре-ла,
У-ла-до, ладо, ла-до, го-ре-ла.

2. Да не-ко-му ду-бро-ву ту-ши-ти,
У-ла-до, ладо, ла-до, ту-ши-ти,
У-ла-до, ладо, ла-до, ту-ши-ти.

3. Да бу-е-и ве-тер ду-ра, не за-ду-а,
У-ла-до, ладо, ла-до, не за-ду-а,
У-ла-до, ладо, ла-до, не за-ду-а.

1. Да горела дуброва, горела,
У-ладо, ладо, горела,
У-ладо, ладо, горела.
2. Да некому дуброву тушить,
У-ладо, ладо, тушить,
У-ладо, ладо, тушить.

3. Да буен ветер дул — не задул,
У-ладо, ладо, не задул,
У-ладо, ладо, не задул.
4. Да дробен дожжак лил — не залил,
У-ладо, ладо, не залил,
У-ладо, ладо, не залил.
5. Да большое искорье разносил.
У-ладо, ладо, разносил,
У-ладо, ладо, разносил.
6. Зелёную дуброву запалил,
У-ладо, ладо, запалил,
У-ладо, ладо, запалил.
7. Гори, моя дуброва, не трещи,
У-ладо, ладо, не трещи,
У-ладо, ладо, не трещи.
8. Да сыро кореньице не суши,
У-ладо, ладо, не суши,
У-ладо, ладо, не суши.
9. Да плакала Марьюшка, плакала,
У-ладо, ладо, плакала,
У-ладо, ладо, плакала.
10. Да некому Марьюшку уняти,
У-ладо, ладо, уняти,
У-ладо, ладо, уняти.
11. Унимал батюшка — он не ўнял,
У-ладо, ладо, он не ўнял,
У-ладо, ладо, он не ўнял.
12. Только жалости он придал,
У-ладо, ладо, он придал,
У-ладо, ладо, он придал.

13. Унимала матушка — не ўняла,
У-ладо, ладо, не ўняла,
У-ладо, ладо, не ўняла.
14. Только жалости придала,
У-ладо, ладо, придала,
У-ладо, ладо, придала.
15. Плачь, моё дитятко, не ўмолкай,
У-ладо, ладо, не ўмолкай,
У-ладо, ладо, не ўмолкай.
16. Уж тебе немножечко плакати,
У-ладо, ладо, плакати,
У-ладо, ладо, плакати.
17. Да один жа денёк — что часок,
У-ладо, ладо, что часок,
У-ладо, ладо, что часок.

6а. Ехали бояре по полю — на тот же ГОЛОС

(поют «бояре», когда везут молодых в дом жениха)

1. Да ехали бояре да по полю,
У-ладо, ладо, по полю,
У-ладо, ладо, по полю.
2. Да вязли каравай писаной,
У-ладо, ладо, писаной,
У-ладо, ладо, писаной.
3. Да никто ж писанья да не зная,
У-ладо, ладо, не зная,
У-ладо, ладо, не зная.

4. Тольки узнала Марьюшка,
У-ладо, ладо, Марьюшка,
У-ладо, ладо, Марьюшка.
5. Да что в том писанье разлука,
У-ладо, ладо, разлука,
У-ладо, ладо, разлука.

7. Сахорное сладкое яблочко

(поют «дружки» невесты после венца, когда она угощает их на огороде)

♩ = 80

1. Ё-х(и) да са-ло-ро-фа-на-я сла-д(и)кая я-б(и)-ло-чка.
 да ле-ан ле-ан ле-ан, да ле-ан ле-ан ле-ан.

2. О-т(и) ка-ти-ло-ся п(и) - - - ро-чь о-т(и) я-б(и)-ло-чки.
 да ле-ан ле-ан ле-ан, да ле-ан ле-ан ле-ан.

3. О-и да т(и) ро-чь о-т(и) я-б(и)-ло-чки, о-т(и) са-до-ре-вень-кей.
 да ле-ан ле-ан ле-ан, да ле-ан ле-ан ле-ан.

4. О-и о-т(и) са-до-ве-нь-кей, о-т(и) ма-до-ве-нь-кей.
 да ле-ан ле-ан ле-ан, да ле-ан ле-ан ле-ан.

1. Ох, да сахорное сладкое яблочко,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
2. Откатилось прочь от яблоньки,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
3. Ой, да прочь от яблоньки, от садовенькей,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
4. Ой, от садовенькей, от мядовенькей,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
5. Ой, прикатилось к саду-вишенью,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
6. Ой, сад-вишенье, чём да не решенье,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
7. Ой, как Марьюшка, чём да не девушка,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
8. Чём да не девушка, чём да не красная,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
9. Ох, приезжае она к широку двору,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
10. К широку двору, ко подворьицу,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
11. К свекру-батюшке, к свякрухе-матушке,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
12. Свекор-батюшка, да прими мене,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...

13. Да прими ж мене за невестушку,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...
14. За невестушку, за семеюшку,
Да лёли лёли лёли, да лёли лёли лё...

8. Желтая имга на раките сидела

(у невесты на посаде)

$\text{♩} = 116$

1. Же-ла-я и-м-га, же-ла-я и-м-га на ра-ки-ти си-де-ла.

О-х(и) ле-ли ле-ли, О-х(и) ле-ли ле-ли, на ра-ки-ти си-де...

2. Хо-те-ла о-на, хо-те-ла о-на ра-ки-ту по-ло-ми-ти.

О-х(и) ле-ли ле-ли, О-х(и) ле-ли ле-ли, ра-ки-ту по-ло-ми...

3. О-х(и) по-ло-ми-ти да не по-ло-ми-ла, то-ль-ки на-хи-ли-ла.

О-и ле-ли ле-ли, О-х(и) ле-ли ле-ли, то-ль-ки на-хи-ли-ла.

1. Желтая имга, желтая имга на раките сидела.
Ох лёли лёли, ох лёли лёли, на раките сиде...
2. Хотела она, хотела она ракиту поломить,
Ох лёли лёли, ох лёли лёли, ракиту поломи...
3. Ох, поломить да не поломил, только нахилил,
Ох лёли лёли, ох лёли лёли, только нахилил...
4. Ой, Валентинушка наша красная за столом сидела,
Ох лёли лёли, ох лёли лёли, за столом сиде...
5. Хотела она, хотела она батюшку взвеселить,
Ох лёли лёли, ох лёли лёли, батюшку взвесели...
6. Ох, взвеселить, но не взвеселила, только расслезил, да
Ох лёли лёли, ох лёли лёли, только расслези...

9. На море калинушка стояла

(у невесты на посаде)

$\text{♩} = 120$

1. О-и на-мо-ря да ка-ли-ну-шка да сто-я-ла.

ле-ли ле-ли, О-и ле-ли ле-ли, сто-я-ла.

2. О - хай, на ти - хай До - н ко - ре - ни - це да пу - шла - ла.

Лё - ли Лё - ли О - х (м) Лё - ли, пу - шла - ла.

3. О - хай, да не то - не - ти (м) да ка - ли - му - шка да на До - му?

Лё - ли Лё - ли О - х (м) Лё - ли, на До - му.

4. А не ту - шит (м) мо - и ба - (о) - то - ша да о - бо (м) - не?

Лё - ли Лё - ли О - х (м) Лё - ли, о - бо мне.

1. Ой, на море да калинушка да стояла.
Лёли лёли ой лёли, стояла.
2. Ох, на тихай Дон кореньице да пушшала.
Лёли лёли ох лёли, пушшала.

3. Ох, да не тонет ли да калинушка да на Дону?
Лёли лёли ох лёли, на Дону.
4. А не тужит мой батюшка да обо мне?
Лёли лёли ох лёли, обо мне.
5. Ох, обо мне да об удалой голове.
Лёли лёли ох лёли, голове.
6. Ох, а я у вас умильная дочь да была.
Лёли лёли ох лёли, хороша.
7. А я у вас всё хатушку да топила.
Лёли лёли ох лёли, топила.
8. Ох, а я ж у вас все кушанья варила.
Лёли лёли ох лёли, варила.
9. А я ж у вас всю семейшку кормила.
Лёли лёли ох лёли, кормила.

10. По улице поезд проезжает

(у невесты на посадке)

1. Да по ву - ли - це да по - езд про - ез - жа - е,

да ни - кто ши - е - го да на дво - р(м) не впу - ска...

2. Да ни - кто е - го да на дво - р(м) не... (не) впу - ска...

О - и, Ма - р(и)ю - шка у во - кно по - (я) - гля - да...

3. О - и, Ма - р(и)ю - шка у во - кно по - гля - да - е,

чи не мо-и ли то да И-ва-ну-шка е...

4. Чи не мо-и ли то да (Сер)ге-ю-шка е... ля,

О-и, я б(и)е-го да на дво-р(и) у-впу-сти...

5. О-и, я б(и)е-го да на дво-р у-... (у)впу-сти... ля,

О-и, я б(и)е-го да за сто-л(и) по- (а)са-ди...

6. О-и, я е-го да за сто-л(и) по- (по)са-ди-ла,

О-и, я б(и)е-го ка-ла-ча-ми на- (о)кор-ми...

1. Да по вулице да поезд проезжае,
Да никто ж его да на двор не впуска...
2. Да никто его да на двор не впускае,
Ой, Марьюшка у окно погляда...
3. Ой, Марьюшка й у окно поглядае:
«Чи не мой ли то да Иванушка е...?»
4. Чи не мой ли то да Сергеюшка едя,
Ой, я б его да на двор увпусти...
5. Ой, я б его да на двор увпустила,
Ой, я б его да за стол посади...
6. Ой, я б его да за стол посадила,
Ой, я б его калачами накорми...»

11. Мимо саду зелёного (у невесты на посаде)

$\text{♩} = 80$

1 Ми-мо са-ду зе-лё-но-го, ла-до ла-до,

ни-ко-го ре-ла ви-со-ко-го, ду-ша (и) мой.

2 Со-ло-во-и-ца дя (и) ро-де-та-ла, ла-до ла-до,

со-ло-во-и-ца про-ле-та-ла, ду-ша (и) мой.

3. В зе-лё-но-и са-ди за-ле-та-ла, ла-до ла-до,

в зе-лё-на-и са-ди за-ле-та-ла, ду-ша (и) мой.

1. Мимо саду зелёного, ладо ладо,
Мимо терема высокого, душа ль мой.
2. Соловьюшка да пролетала, ладо ладо,
Соловьюшка пролетала, душа ль мой.
3. В зеленой сад залетала, ладо ладо,
В зелёный сад заглядала, душа ль мой.
4. Ой, тут ли моя да соловьюшка, ладо ладо,
Тут ли моя да молодая, душа ль мой.
5. 'На тут была, гняздо вила, ладо ладо,
Она была, гняздо вила, душа ль мой.
6. Ой, гняздо вила да совивала, ладо ладо,
Гняздо вила, совивала, душа ль мой.
7. Ей пташечки да помогали, ладо ладо,
Ей пташечки помогали, душа ль мой.
8. По веточке накладали, ладо ладо,
По веточке накладали, душа ль мой.
9. Мимо ж терема высокого, ладо ладо,
Мимо терема высокого, душа ль мой.
10. Ох, Сергеюшка да проезжае, ладо ладо,
Сергеюшка проезжае, душа ль мой.
11. В высок терем заглядае, ладо ладо,
В высок терем заглядае, душа ль мой.
12. Чи тут моя Марьюшка, ладо ладо,
Чи тут моя Ивановна, душа ль мой.

13. 'На тут была ж, пробувала, ладо ладо,
Она была, пробувала, душа ль мой.
14. 'На вяночек же совивала, ладо ладо,
Она вила, совивала, душа ль мой.
15. Ох, ей подружки ж помогали, ладо ладо,
Ей подружки помогали, душа ль мой.
16. Ох, по цвяточку ж накладали, ладо ладо,
По цвяточку накладали, душа ль мой.

11а. По вулице метель мететь — на тот же голос

(у жениха на посаде)

1. Ох, по вулице метель мететь, ладо ладо,
По широкой и дождь иде, душа ль мой.
2. Эх, дождь идеть, гололедя, ладо ладо,
Эх, дождь идеть, гололедя, душа ль мой.
3. Ох, гололедя, дружко едя, ладо ладо,
Гололедя, дружко едя, душа ль мой.
4. Ох, дружилов конь некованной, ладо ладо,
Дружилов конь некованной, душа ль мой.
5. Ох, некованной да неседланной, ладо ладо,
Некованной, неседланной, душа ль мой.
6. Ох, дружилушка с коня упал, ладо ладо,
Молоденький с вороного, душа ль мой.
7. Ох, с вороного, с молодого, ладо ладо,
С вороного, с молодого, душа ль мой.

8. Ох, с коня упал да шубу порвал, ладо ладо,
С коня упал, шубу порвал, душа ль мой.
9. Ох, шубу порвал, востужился, ладо ладо,
Шубу порвал, востужился, душа ль мой.
10. Ох, не тужи ты да дружинушка, ладо ладо,
Не печалься, молоденький, душа ль мой.
11. В нашего свата да овец стадо, ладо ладо,
В нашего свата овец стадо, душа ль мой.
12. Ох, овец побьем да шубу сошьем, ладо ладо,
Овец побьем, шубу сошьем, душа ль мой.
13. Ох, шубу сошьем да оденем, ладо ладо,
Шубу сошьем да оденем, душа ль мой.
14. Ох, мы оденем, да й поедем, ладо ладо,
Мы оденем да й поедем, душа ль мой.
15. Ох, у Вен-город, городочек, ладо ладо,
У Вен-город, городочек, душа ль мой.
16. Ох, в городочек да на часочек, ладо ладо,
В городочек на часочек, душа ль мой.

12. Ох да вы князи-бояре

(у жениха на посаде)

♩ = 72

1. О-х(ы) да вы кн(и)ж(а) (о-о-о) - - - зи да бо - - я - - - ре,

2. О-х(ы) мо-ло-д(и) - - - е вы да д(и)во-ря - - - ня,

3. О-х(ы) мы не с(ы)не - - - ем у ва-с(ы) спро - - - сить:

О-х(ы) да на ком у вас ря-д(и) аз - - - хить,

1. Ох да вы князи да бояре,
Ох, молодые же да дворяне,
2. Ох, молодые же да дворяне,
Ох, мы не смеем у вас спросить,
3. Ох, мы не смеем у вас спросить:
Ох, да на ком у вас ряд лёжит,
4. Ох, да на ком у вас ряд лёжит,
Ох, да и кто же да й у вас роден,
5. Ох, да и кто ж да й у вас роден,
Ох, да роден да Сергеюшка,
6. Ох, да роден да Иванович,
Спородила его матушка,
7. Спородила его родная
Ох, у четверг да под пятницу,
8. Ох, у четверг да под пятницу,
Ох, у саду да под яблонью,
9. Ох, у саду да под зелёной,
Купала его матушка,

10. Купала его родная
Мятаю да любистою,
11. Мятаю да любистою,
Свивала его матушка,
12. Свивала его родная
Ох, в бумажную у пеленочку,
13. Ох, в бумажную у пеленочку,
Вязала его матушка,
14. Вязала его родная
Шёлковым да вязальничком,
15. Шёлковым да вязальничком,
Спать клала его матушка,
16. Спать клала его родная
У дощатаю колабелочку,
17. У дощатаю колабелочку,
Качала его матушка,
18. Качала его родная
Ох, да удоль да по терему:
19. «О, люлю, люлю, мое дитятко,
А баю, баю, моё милое,
20. Чи у тебе в головах низко,
Чи у тебе под боком грузко?»

12а. Кузьма-Демьяна — на тот же голос

(у невесты-сироты на посаде)

1. Да господи-боже, благослови,
Да господи-боже, благослови,
2. Да Кузьма-Демьяна, ладо моё,
Да Кузьма-Демьяна, ладо моё,
3. По сеням ходила, ладо моё,
По сеням ходила, ладо моё,
4. Да гвозди сбирала, ладо моё,
Да гвозди сбирала, ладо моё,
5. Да свадьбу ковала, ладо моё,
Да свадьбу ковала, ладо моё,
6. Сковала она да два порожёна,
Сковала она да два порожёна,
7. Первый порожён да Сергеюшка,
Первый порожён да Иванович,
8. Другой порожён — Валентинушка,
Другой порожён — да Ивановна.

12б. Солнушко за лес закатилось — на тот же голос

(у невесты на посаде)

1. Солнушко за лес закатилось,
Ясное за крутую гору.
2. «Батюшка, вон бояре едут,
Родимый, вон бояре едут.»

«Дитятко моё, сиди да не бойся,
Милоё моё, нябось, я не выдам.»

3. «Батюшка, на двор уезжают,
Родимый, на двор уезжают.»
«Дитятко моё, сиди да не бойся,
Милоё моё, нябось, я не выдам.»
4. «Батюшка, у терем уходят,
Родимый, у терем уходят.»
«Дитятко моё, сиди да не бойся,
Милоё моё, нябось, я не выдам.»
5. «Батюшка, за столы садятся,
Родимый, за столы садятся.»
«Дитятко моё, сиди да не бойся,
Милоё моё, нябось, я не выдам.»
6. «Батюшка, 'з-за стола выводят,
Родимый, 'з-за стола выводят.»
«Дитятко моё, сиди да не бойся,
Милоё моё, нябось, я не выдам.»
7. «Батюшка, в коляску сажают,
Родимый, в коляску сажают.»
«Дитятко моё, сиди да не бойся,
Милоё моё, нябось, я не выдам.»
8. «Батюшка, с двора соезжают,
Родимый, с двора соезжают.»
«Дитятко моё, поняй, бог с тобою,
Милоё моё, поняй, бог с тобою.»

12в. Волга ты, Волга-камышевка — на тот же голос
(у невесты на посаде)

1. Ох, Волга ты, Волга-камышевка,
Ох, Волга ты, Волга-камышевка,
2. Крутая, беряжистая,
Крутая, беряжистая,
3. Жёлтая да пясистая,
Жёлтая да пясистая,
4. Вясною была ты быстрёшонька,
Вясною была ты быстрёшонька,
5. В осяни стала смутнёшонька,
В осяни стала смутнёшонька,
6. «Луги вы мои, вы зелёные,
Луги вы мои, вы зелёные,
7. Цвяты вы мои, вы лазоревые,
Цвяты вы мои, вы лазоревые,
8. Как да и мне да не смутной быть,
Как да и мне да не смутной быть —
9. Лозы на мене нахилилися,
Лозы на мене нахилилися,
10. Круты берега обвалилися,
Круты берега обвалилися.»
11. Красная наша да и Марьюшка,
Красная наша да и Ивановна,
12. Учера была веселёшонька,
Учера была веселёшонька,

13. А нынче стала смутнёшонька,
А нынче стала журнёшонька,
14. «Сястрицы мои вы подруженьки,
Сястрицы мои вы подруженьки,
15. Как да и мне да не журной быть,
Как да и мне да не журной быть —
16. Обсела меня вся чужбинушка,
Обсела меня вся чужбинушка.»

12г. Ох, да ты волга-сосёнушка
(у невесты-сироты на посаде)

Музыкальная запись песни «Ох, да ты волга-сосёнушка» (у невесты-сироты на посаде). Запись включает ноты и текст песни, который повторяется несколько раз. В начале нотного текста указаны темп и метр: $\text{♩} = 140-152$ и $\text{♩} = 68$. Текст песни, который повторяется, включает фразы: «Ох, да ты волга-сосёнушка», «А нынче стала смутнёшонька», «А нынче стала журнёшонька», «Сястрицы мои вы подруженьки», «Как да и мне да не журной быть», «Обсела меня вся чужбинушка».

--N(u), MO--H PO-AH--TE-AH, A AACHU--PA-CH--BO BA-MH) EPAB--SHO...

O--X(u) AA TH BO... (O)--A(u) ZE--AE--(E)--HO--E,

O--X(u) AA TH BO... (BO)-A(u)-PA ZE--AE--(BO)--HO--A,

O--X(u) AA TH BO... A(u) ZE--AE--HA--A,

O--X(u) AA TH BO... (O)-A(u)-PA ZE--AE--(E)--HA--A,

O--X(u) AA TH BO... (O)-A(u)-PA ZE--AE--(A)--HO--A,

O--X(u) AA TH BO... A(u)-PA ZE--AE--MA--E--(A),

O--X(u) AA TH BO... (O)-A(u)-PA ZE--AE--MA--A,

...A A BA-MH), PO-AH--TE-AH, AA SHU-TO BBI ME--H3

2. Y--CE A(u) ME TE--BE ... (3) BCE KO--PE--H(u)--E--... U,

2. Y--CE 3-AH TE--BE ... (3) BCE KO--PE--H(u)--E--... U,

2. По TE--BA H BCE--PE--... HAH--... U,

2. Y--CE A(u) ME TE--BE BCE KO--PE--H(u)--E--... U,

2. Y--CE 3AH TE--BE ... (2) BCE KO--PE--H(u)--E--... U,

2. Y--CE A(u) ME TE--BE BCE KO--PE--H(u)--E--... U, (2),

2. Y--CE A(u) ME TE--BE BCE KO--PE--H(u)--E--... U, (2),

BO... O-C(u) BH TA--... AH, H CA--BU-PA--H--TH BO UY--XH

Y--CE A(u) ME TE--BE ... (2) BCE ZE--AE--(E)--HO--E,

H Y--CE 3-AH TE--BE ... (3) BCE ZE--AE--(BO)--HO--E--... (2)?

H Y--KE A(u) ME TE--BE ... (E) BCE ZE--AE--(A)--HO--E?

Y--CE A(u) ME TE--BE BCE ZE--AE--... HO--E?

Y--CE 3AH TE--BE ... (3) BCE ZE--AE--HO--E?

H Y--CE 3-AH TE--BE ... (O) BCE ZE--AE--HO--E?

Y--CE A(u) ME TE--BE BCE ZE--AE--HO--E?

MO--... BH-UM-KH... H BBI ME--H3 BCHO H(u)-PI-

3. TO A(u) KE HE--MA (O) Y CO--CE--... HUH--... U,

3. TO A(u) KE HE--MA ... (A) Y CO--CE--(BO)--HU--... U,

3. TO A(u) KA HE--MA AH Y E--AE--... MU--... U,

3. TO A(u) KE HE--MA ... (O) H Y CO--CE--... HU--... U,

3. TO A(u) KE HE--MA ... (A) H Y CO--CE--... HU--... U,

3. TO A(u) KE HE--MA OY Y CO--CE--... HU--... U,

3. TO A(u) KE HE--MA Y CO--CE--... HU--... U, (A),

ТО-ТО-ВА-АН(М)-РА-ДА-МО... А ДА ТО-А(М) И ЗА ТО-М(М) НЕ...
 ТО-А(Е)-КЕ НЕ-МА... (О) У ЗЕ-АЕ... (Е) НЕ... НЫКЕИ
 ТО-А(Е)-КЕ НЕ-МА... (О-ВО) У ЗЕ-АЕ... (ВО) НЕ... НЫКЕ
 ТО-А(Е)-КЕ НЕ-МА... У ЗЕ-АЕ... НЕ... НЫКЕИ
 ТО-А(Е)-КЕ НЕ-МА... (О) И У ЗЕ-АЕ... НЕ... НЫКЕИ
 ТО-А(Е)-КЕ НЕ-МА... ОХ У ЗЕ-АЕ... (А) НЕ... НЫКЕИ
 ТО-А(Е)-КЕ НЕ-МА... (О) И У ЗЕ-АЕ... НЕ... НЫКЕИ
 ТО-А(Е)-КЕ НЕ-МА... (О) У ЗЕ-АЕ... НЕ... НЫКЕИ (А)
 ПРА-СИ... БО ДА ВЯ-ТО МО... (О) ЛО-АУ О-Т(М) ДА-ВА...
 4. О-Х(М) ЗЕ-ЛА-ТО... ОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ,
 4. О-Х(М) ЗО-ЛО-ТО... (ВО-Е)И ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ,
 4. О-Х(М) ЗО-ЛО-ТОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ,
 4. О-Х(М) ЗО-ЛО-ТО... ОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... (НО) ШО... ЧКИ,
 4. О-Х(М) ЗО-ЛО-ТО... О И ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ,
 4. О-Х(М) ДА НА ТЭ... ОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКЕ... (А),
 4. О-Х(М) ЗО-ЛО-ТОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ... (А),

...И-ТЯ... А БО-Л(А)НО ГО-ЛО... О-ВУШ(У)КУ ЗА-К(М)АНО-ЧИ... И-ТЯ...
 О-Х(М) ЗО-ЛО-ТО... ОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ...
 О-Х(М) ЗО-ЛО-ТО... (О-ВО)И ДА ВЯ-РЬ-ХУ... (ВУ) ШО... ЧКИ...
 О-Х(М) ЗО-ЛО-ТО... (Е-Е)И ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ...
 О-Х(М) ЗО-ЛО-ТОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ...
 О-Х(М) ЗО-ЛО-ТО... ОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ...
 ТО-А(Е)-КЕ НЕ-МА(О) ОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ...
 ОХ ЗЕ-АЯ... НОИ ДА ВЯ-РЬ-ХУ... ШО... ЧКИ...

1. Ох да ты волга-сосёнушка,
Ох да ты волга зелёная,
2. Усе дли тебе, всё кореньице,
Усе дли тебе, всё зелёное?
3. Тольке нема у сосёнушки,
Тольке нема у зелёненькей
4. Ох, золотой да вярьхушочки,
Ох, золотой да вярьхушочки.
5. Красная Валентинушка,
Красная да Ивановна,

6. Уся ли у тебя, вся родинушка,
Уся ли у тебя, вся родинушка?
7. Тольке нема у Валентинушки,
Тольке нема у Ивановны
8. Ох да не роду-родинушки,
Ох да не роду-родинушки,
9. Ох, не родимой матушки,
Ох, не родимой матушки.
10. Ох, Валентинова матушка,
Ох, Валентинова родная
11. Ох, да на том да свете у бога,
Ох, да на том да свете у бога,
12. Ох, да пред господом-богом,
Ох, перед господом-богом.

ПЛАЧ:

А да спасибо вам, мои родители,
А да спасибо вам большое, а вам, родители,
Да что вы меня воспитали
И собирайтя во чужи любщики,
И вы меня всю приготовили придано,
А да тольки и за том не спасибо,
Да что молоду отдаваете,
А больно головушку заключаете...

13. Горошек мой, горошек, хорошо тебя сеять (у жениха на посаде)

1. Горошек мой, горошек, хорошо тебе да сеять
При пути, при долине, при доброй године.
2. Хорошо тебе, ой млад Иван, хорошо тебе жаться
При роду, при племеню, при родимой матушке.

13а. Чем чесать, чем маслить Ивановы кудри — на тот же ГОЛОС

(в доме жениха во время повивания)

1. Ой, чем чесать, чем маслить Ивановы да кудри,
Ивановы да кудерцы, да Марьину косу.

14. Тёмно, тёмно на дворе

(у невесты на посаде, когда свадебный поезд
подъезжает к дому невесты)

$\text{♩} = 56$

1. О-х(у)тё-м(а) (о) тём-на... (о) да на(а)во... ре,
да те... мне... я то-то в те... ре... му.

2. О-х(у)тём-не... е то-то да в те... ре... му,
да бо... я-ре во... (о)-ро-та ой о-х(у)-ня... ли.

3. Ой бо... я-ре во... ро-та ой о-х(у)-ня... ли,
да тор-гу-ют Ма... (а)рю-шку ў ба... то... шки.

4. Ох тор-гу-ю-т(и) Ма... рю-шку ў ба... то... шки,
до-ро-жи-ся, ба... (а)то-шка, до-ро-жи-ся.

1. Ох, тёмно, тёмно да на дворе,
Да темнее того в терему.
2. Ох, темнее того в терему,
Да бояре ворота обняли.
3. Ой, бояре ворота обняли,
Да торгуют Марьюшку ў батюшки.
4. Ох, торгуют Марьюшку ў батюшки,
Дорожися, батюшка, дорожись.
5. Дорожися, батюшка, ой, дорожись,
Да проси за мене, ой, сто рублей.
6. Да проси за мене сто рублей,
А за мою косушку — тысячу.
7. А за мою косушку да тысячу,
А за ум, за разум — сметы нет.
8. А за ум, за разум да сметы ж нет,
А за меня, девушку, цены нет.

9. Да горошек, брателко, горошек,
Да продал сестрицу за грошик.
10. Да продал сестрицу да за грошик,
За русую косушку взял пятак.
11. За русую косушку взял пятак,
А белое личико пошло так.

14а. Катилась хмелина с-под города —

на тот же голос

(во время выкупа невесты)

1. Да катилась хмелина с-под города,
Да подкатилась, ой, под ворото́.
2. Ох, подкатилась под ворота,
Да вейся, хмелина, по тыну.
3. Да вейся, хмелина, да по тыну,
Пограйте, бояря, по двору.
4. Пограйте, бояря, по двору,
Да сыпьте ж золото по столу.
5. Да сыпьте ж золото по столу,
А мы ваше золото не берём.
6. А мы ваше золото не берём,
А мы свою Марьюшку не даём.

14б. А ў нас нынче ночушки тёмные — на тот же голос (у невесты на посаде)

1. А в нас нынче ночушки тёмные,
Да переездушки дальние.
2. Да переездушки дальние,
А у поле зверье лютное.
3. А у поле зверье лютное,
Они меня съедят, спужают.
4. Да они меня съедят, спужают,
А я была у бабушки пужлива.
5. А я была у бабушки пужлива,
Сударыни матушки боязлива.

14в. Ой, ротовка, ротовка— желтый цвет —

на тот же голос

(у невесты на посаде)

1. Ой, ротовка, ротовка да жёлтый цвет,
Чего у тебе, ротовка, цвету нет?
2. Чего у тебе, ротовка цвету нет,
Ой, был у мене цвет, теперь нет.
3. Ой, был у мене цвет, да теперь нет,
Чего тебе, млад Иван, долго нет?
4. Чего тебе, млад Иван, долго нет,
Ужо тебе Марьюшка спрождалась.

5. Ужо тебе Марьюшка спрождалась,
Она писем писать не умея.
6. Она писем писать не умея,
Человека дослать не смея.
7. Человека послать да не смея,
А родного батюшки боится.
8. А родного батюшки боится,
Сударыни матушки стыдится.

14г. Шёлкова ниточка — на тот же ГОЛОС

(во время благословения)

1. Да шёлкова ниточка стенук вьет,
Ой, Аннушка батюшке да челом бьёт.
2. Ой, Аннушка батюшке да челом бьёт:
«Ой, прости, батюшка. благослови.
3. Ой, прости, батюшка, да благослови,
Да й у путь-дорожку проводи.»

14д. Свёкор невестку встречает — на тот же ГОЛОС

(во время встречи молодых в доме жениха)

1. Да свёкор невестку да встречае,
Да встrevши ее, поздравляе.
2. Да встrevши ее, поздравляе:
«Да здорово, невестка, здорово.

3. Да здорово, невестка, здорово,
Ой, будь здорова, как вода.
4. Ой, будь здорова, как вода,
Ой, будь богата, как земля.»

14е. Рано, рано на заре свистнул дружила на коню —

на тот же ГОЛОС

(у жениха на посаде)

Ой, рано, рано да на заре
Да свистнул дружила на коню.

Да свистнул дружила эй, на коню,
Да слетайтесь, ой, соколы.

Да слетайтесь, эй, соколы
Соезжайтесь, эй, бояря.

Ох, соезжайтесь, да бояря,
А мы будем думушку, ой, думати,

А мы будем думушку думати,
А игде нам с полком стояти.

А игде нам с полком да стояти,
А мы станем с полком под танком.

А мы станем с полком под танком,
Да ище под новеньким городком.

Да ище под новеньким городком,
А мы пустим стрелу да каляну.

А мы пустим стрелу да каляну,
Да разобьем стену, ой, каменну.

15. Приехал дружка с семи сёл

(во время выкупа невесты)

Handwritten musical score for three voices (Soprano, Alto, Bass) in 3/4 time, tempo 64. The lyrics are in Russian. The score is written on three staves with treble clefs. The lyrics are:
Прим - Е - - - - - ха - л а ду - жко да сся - ми сся,
на е - м ру - ба - - - - - ука да ся - ми пол,
а бе - те - (w) ау - - - - - мет а бок гол.

Приехал дружок да с сями сёл,
На ём рубашка да сями пол,
А ветер дунет — а бок гол.

15а. Не жмися, дружко, не жмися — на той же голос

(во время выкупа невесты)

Не жмися, дружок да не жмися,
Клади червонцы, садися,
Вот вам хлеб и соль — кушайте,
Вот вам песенка — слушайте,
Вот вам Марьюшка — берите,
Куда хотите — везите.

16. Тебе, дружко, не дружковати

(во время выкупа невесты)

Тебе, дружко, не дружковати,
Тебе, дружко, не дружковати,
Тебе свиней пасти
С длинною ломакою,
С черною собако...

Handwritten musical score for a song, featuring a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked "♩ = 64". The lyrics are written below the notes, with some words in Cyrillic and others in Latin script. The score is divided into two systems, each with three staves. The lyrics are:

TE-GE, APYXO, ME APYXO - BA - TH,
TE-GE, APYXO, ME APYXO - BA - TH,
TE - GE CBM - MEH HA - CTM,
C AHHH - HO-HO NO - MA - KO - KO,
C HE - PHE-HO CO - EA - KO...

16а. Казали: **дружко бел, бел** — на тот же голос

(во время выкупа невесты)

Казали: дружко бел, бел,
Казали: дружко бел, бел,
Ажно дружко чёрный,
С помойницы умывался,
Помелом утира...

166. Девки дружка били — на тот же голос

(во время выкупа невесты)

Девки дружка били,
Девки дружка били,
Под загнет подвалили,
Соломою навалили,
Дружка осмоли...

17. Заборливый дружок

(во время выкупа невесты)

$\text{♩} = 72$

1. За - - - бо - - р(и)-ли - ваи дру-жко, за - бо-р(и)-ли - ваи дру-жко,
да за-бо-ри - - ась в ха...

2. За - - - бо - - - ри - ась в(и) ха - те, да за-бо-ри - ась в ха - - - те,
на дво-ре ко - ня укра...

3. На дв(и)-во - - ре ко - ня укра - ли, на дво-ре ко - ня укра - - - ли,
да за Ду - най за - - мча...

1. Заборливый дружок,
Заборливый дружок,
Да заборился в ха...
2. Заборился в хате,
Заборился в хате,
На дворе коня ўкра...
3. На дворе коня ўкрали,
На дворе коня ўкрали
Да за Дунай замча...
4. За Дунай замчали,
Да за Дунай замчали
Да цыганем прода...

17а. Скупые бояре по сметью ходили —

на тот же ГОЛОС

(во время выкупа невесты)

1. Скупые бояре,
Скупые бояре
По сметью ходи...
2. По сметью ходили,
По сметью ходили,
Черяпочки собира...
3. Черяпочки собирали,
Черяпочки собирали,
Дружек одаря...

17-б. Павиное перо против терема упало —

на тот же ГОЛОС

(в воротах дома невесты, когда встречают её от венца)

1. Павиное перо,
Павиное перо
Против терема ўпа...
2. Против терема упало,
Против терема упало,
Княгинею ста...
3. Пала вот Марьюшка,
Пала вот Марьюшка
Своему батюшке в но...

18. Гости мои, посидите

(во время свадебного пира у невесты)

♩ = 160

1. Го-сти мо-и, по-си-ди-те, да (сь) · ва-ты мо-и, по-гу-ляй-тя,
 Ох ле-ли ле-ли ле-ли, да ле-лей ле-ли ле-ли да

2. Сва-ты мо-и, по-гу-ляй-тя да вы-пьем по ча-р(ь)ке го-ри-лки,
 Ох ле-ли ле-ли ле-ли да ле-лей ле-ли ле-ли да

3. Вы-пьем по ча-р(ь)ке го-ри-лки да по ста-ка-ну мы пи-ва,
 Ох ле-ли ле-ли ле-ли да ле-лей ле-ли ле-ли да

1. Гости мои, посидите да,
Сваты мои, погуляйте,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
2. Сваты мои, погуляйте да
Выпьем по чарке горилки,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
3. Выпьем по чарке горилки да
По стакану мы пива,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
4. Ох, да мы пьяны не будем,
Лишнего слова не скажем,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
5. Лишнего слова не скажем да
Человека не взбраним,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да.

18-а. Тёща по сеням ходила — на тот же голос

(во время свадебного пира у невесты)

1. Тёща по сеням ходила да
Зятя за ручку водила,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да

2. Зятя за ручку водила, да
Скажи ты, мой зятёчек,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
3. Скажи ты, мой зятёчек, да
Кто тебе помилее,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
4. Али тесть, али тёща,
Али жена молодая,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
5. Али жена молодая да
Али маменька родная,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
6. Тестя мне мил по ответу,
А тёща по привету,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
7. Тёща мила по привету,
А жена по совету,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
8. А жена по совету да
Маменька милей свету,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли

18-б. Во саду, во садочку, во саду зеленому —
на тот же голос
 (в конце второго дня свадьбы)

1. Во саду, во садочку,
Во саду в зеленому,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
2. Во саду зеленому да
Голуб голубку лелея,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
3. Голуб голубку лелея да
Старый на девку надея,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
4. Не надейся ты, старый,
На меня, красну деву,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
5. Не для тебе я вскормлёна,
Не для тебе я вспоёна,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да
6. Вспоёна я, вскормлёна
Вашему брату-солдату,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли да

7. Вашему брату-солдату
Холостом-неженату,
Ох лёли лёли лёли
Да лелёй лёли лёли.

19. Обыграем хлеб-соль

(во время свадебного пира у невесты)

♩ = 108

1. О-бы-(ты)-ра-е-м(ы)яе-м(ы)коля, ко-ры-(сы)-ти ра-до-сти,

2. Ко-ры-(сы)-ти ра-до-сти, у до-б(ы)ром здо-ро-в(у)ю,

3. У до-б(ы)ром здо-ро-в(у)ю, у ко-го пи-ли-ли, е-ли,

4. У ко-го пи-ли, е-ли, то-му ча-ло-м(ы) би-ли-ли.

1. Обыграем хлеб-соль,
Корысти-радости,
2. Корысти-радости,
У добром здоровью,

3. У добром здоровью,
У кого пили ши, ели,
4. У кого пили, ели,
Тому чалом били,
5. Тому чалом били,
Спасибо казали,
6. Спасибо казали,
Спасибо Иванушке,
7. Спасибо Иванушке,
Спасибо Ивановичу
8. За хлеб, за соль,
За винную чару,
9. За винную чару,
За мёд, за горилку,
10. За мёд, за горилку,
За красную девку,
11. За красную девку,
Красную Марьюшку.

20. Новое да точёное колесо

(поют «бояре», когда везут молодых в дом жениха)

$\text{♩} = 76$

1. О-и но-ва-я да-то-че-на-я ко-ля-со,
 О-х(и) лей лё-ли, О-х(и) лё-ли, ко-ля-со.

2. От-ка-ти-ло-ся вчи-сто-е по-ля да-ля-ко,
 О-х(и) лей лё-ли, О-х(и) лё-ли, да-ля-ко.

3. При-ка-ти-лось к са-ду ви-ша-ню да ре-ше-ню,
 О-х(и) лей лё-ли, О-х(и) лё-ли, ре-ше-ню.

4. Под ви-шен-ем, под ре-шен-ем ко-нь сто-ит,
 О-х(и) лей лё-ли, О-х(и) лё-ли, ко-нь сто-ит.

5. Воз-ле ко-ня, воз-ле ко-ня млад Се-р-гей,
 О-х(и) лей лё-ли, О-х(и) лё-ли, млад Се-р-гей.

6. Сто-й же, ко-ня, сто-й же, ко-ня, не бя-жи,
 О-х(и) лей лё-ли, О-х(и) лё-ли, не бя-жи.

7. Ста-ви, ко-ня, ста-ви, ко-ня, по-бя-жи,
 О-х(и) лей лё-ли, О-х(и) лё-ли, по-бя-жи.

1. Ой, новое да точёное колесо,
Ох лей лёли, ох лёли, колесо,
2. Откатилось в чистое поле далеко,
Ох лей лёли, ох лёли, далеко,
3. Прикатилось к саду-вишанью да решенью,
Ох лей лёли, ох лёли, к решенью,
4. Под вишенем, под решеньем конь стоит,
Ох лей лёли, ох лёли, конь стоит,
5. Возле коня, возле коня млад Сергей,
Ох лей лёли, ох лёли, млад Сергей,
6. Стой же, коня, стой же, коня, не бяжи,
Ох лей лёли, ох лёли, не бяжи,
7. Ставши, коня, ставши, коня, побяжи,
Ох лей лёли, ох лёли, побяжи.

21. Выйди, выйди, матушка, погляди

(в воротах дома жениха, когда встречают молодых)

$\text{♩} = 80$

1. Вы-йди, вы-йди, ма-ту-шка да по-г(и)-ля-ди,
 что ж та-бе бо-я-ря да п(и)-ри-вя-зам,
 при-вя-зам скри-ню, пля-ри-му,

Шо й мо-ло-ду-ю кня-ги-ню.

2. А б(ы) кле-то-чке д(и)в(е)ц(и)в(е)-то-чки,
вы-йди, вы-йди, ма-ту-шка и по-гля-ди,
что ж та-бе бо-я-ря п(и)р(и)-вя-за-ли,
при-вя-за-ли скры-ню, п(и)р(и)-му,
шо й мо-ло-ду-ю кня-ги-ню.

3. Пе-рва-я кве-тка - Ма-ри-ну-шка,
вы-йди, вы-йди, ма-ту-шка, по-гля-ди,
что ж та-бе бо-я-ря д(и)л(и)р(и)-вя-за-ли,
при-вя-за-ли скры-ню, п(и)р(и)-му,
шо й мо-ло-ду-ю кня-ги-ню.

4. Другая кветка - Сергеюшка,
вы-йди, вы-йди, матушка погляди,
что ж табе бояря да привязли,
привязли скрыню, пярину,
шо й молодую княгиню.

1. Выйди, выйди, матушка да погляди,
Что ж табе бояря да привязли,
Привязли скрыню, пярину,
Шо й молодую княгиню.
2. А в клеточке две цветочки,
Выйди, выйди, матушка, и погляди,
Что ж табе бояря привязли,
Привязли скрыню, пярину,
Шо й молодую княгиню.
3. Первая кветка — Маринушка,
Выйди, выйди, матушка погляди,
Что ж табе бояря да привязли,
Привязли скрыню, пярину,
Шо й молодую княгиню.
4. Другая кветка — Сергеюшка,
Выйди, выйди, матушка погляди,
Что ж табе бояря да привязли,
Привязли скрыню, пярину,
Шо й молодую княгиню.

22. Не трубушки трубуют рано на заре

(во время повивания)

1. Не трубушки трубуют(и) рано на за-ре,
о ла-до, ла-до, на за-ре,
у ла-до, ла-до, на за-ре.

2 Да плакала Аннушка по ко-се, у ла-до, ла-до, по ко-се.

3 И-ва-нов-на пла-ча да по ру-сай, у ла-до, ла-до, по ру-сай.

4 Бу-ва-ло-ча ко-су-шку под-ру-ж-ки пля-туть, у ла-до, ла-до, под-ру-ж-ки пля-туть.

5 Тя-пе-ри-ча ко-су-шку сва-ше-нь-ка пле-теть, у ла-до, ла-до, сва-ше-нь-ка пле-теть.

1. Не трубушки трубють рано на заре,
О-ладо, ладо, на заре,
О-ладо, ладо, на заре.
2. Да плакала Аннушка по косе,
У-ладо, ладо, по косе,
3. Ивановна плача да по русай,
У-ладо, ладо, по русай,
4. Бувалоча, косушку подружки плятуть,
У-ладо, ладо, подружки плятуть,
5. Тяперича косушку свашенька плететь,
У-ладо, ладо, свашенька плететь.

6. Стала она косушку рвать да метать,
У-ладо, ладо, рвать да метать,
7. Да надвоя заплетать,
У-ладо, ладо, заплетать.
8. Ленту-поганку под лавку,
У-ладо, ладо, под лавку,
9. Шёлковый платок — на крючок,
У-ладо, ладо, на крючок,
10. Кичку-гоголку — на головку,
У-ладо, ладо, на головку.

23. Ой, на хате зелье

(во время свадебного пира у жениха)

Ой, на ха-тя зе-ль-е, Ой, на ла-тя зе-ль-е,
А в ха-тя ве-се-лья,
На д(и)во-же бо-ля-ря,
Что мах, ра-све-та...
П'ють и мот, у ла-до-ни вють, у скри-по-чку гра...

Ой, на хате зелья,
 Ой, на хате зелья,
 А в хате веселья,
 На дворе бояря
 Что мак расцветает...
 Пьют и льют, у ладони бьют,
 У скрипочку гра...

23-а. Повили кукушечку — на тот же ГОЛОС

(во время повивания в доме жениха)

Повили кукушечку,
 Повили кукушечку,
 Сергееву душечку,
 Она ему куковала,
 Она ему векова...

23-б. Ой, как снарядили, как сами схотели —

на тот же ГОЛОС

(во время повивания в доме жениха)

Ой, как снарядили,
 Ой, как снарядили,
 Как сами схотели,
 С теста паляницу,
 С девки молодичку...

24. Мариина матушка мела, мела сени

(поют «дружки» невесты у неё дома на второй день свадьбы)

♩ = 86

1. О-х(и) да Ма-ри - - и-на ма - ту - шка, да Ма-ри - и-на ма - ту - - шка

2. О-х(и) да ме-ла, ме - ла се - ни, да ме-ла, ме - ла се - - ни,

3. О-х(и) да ве-нок по - ло - жи-ла, да ве-ни-х(и) по - ло - жи - - ла,

тра-се-ло у - хо - - хну - - ла

1. Ох, да Мариина матушка
Да Мариина матушка
Да мела, мела сени.
2. Ох, да мела, мела сени,
Да мела, мела сени,
Да веник положила.
3. Ох, да веник положила,
Да веник положила,
Тяжело уздохнула.
4. Ох, тяжело уздохнула,
Тяжело уздохнула:
«Да теперь мои сени...
5. Ох, да теперь мои сени,
Да теперь мои сени
Неметёные будут.
6. Ох, да теперь моя изба,
Да теперь моя изба
Нетоплёная будет.
7. Ох, да теперь моя семья,
Да теперь моя семья
Некормлёная будет».

24-а. Протя тестева двора крута, крута гора —

на тот же голос

(во время выкупа невесты)

1. Ох, протя тестева двора,
Протя тестева двора
Да крута, крута гора.

2. Ох, да крута, крута гора,
Да крута, крута гора,
Да не взойдёшь, не взъедешь.
3. Ох, да не взойдешь, не взъедешь,
Да не взойдешь, не взъедешь,
Да хоть торг отдати.
4. Ох, да хоть торг отдати,
Да хоть торг отдати,
Да казаков наняти.
5. Ох, да казаков наняти,
Да казаков наняти
Да гору раскопати.
6. Ох, да гору раскопати,
Да гору раскопати,
У тестя побывати.

24-б Сергеева матушка, выйди за ворота —

на тот же голос

(в воротах дома жениха, когда встречают молодых)

1. Да Сергеева матушка,
Сергеева матушка,
Да выйди за ворота.
2. Ох, да выйди за ворота,
Да выйди за ворота
Да припань к сырой зямли.
3. Ох, да припань к сырой зямли,
Да припань к сырой зямли,
Не гудут ли колёсы?

4. Ох, не гудут ли колёсы,
Не гудут ли колёсы,
Не звенят ли подковы?
5. Ох, не звенят ли подковы,
Не звенят ли подковы,
Твой сын-сокол едя.
6. Ох, твой сын-сокол едя,
Да твой сын-сокол едя,
Да соколушку везеть.
7. Ох, да соколушку везеть,
Да соколушку везеть,
Красную ой Марьюшку.

25. У нас нынче да годинушка настала

(на второй день свадьбы)

$\text{♩} = 64$

1. (а) У нас нынче да годинушка настала, на-ста-ла,

Ой лёли, ой лёли, на-ста-ла.

2. Ой, Ма-рю-шка да по ба-тё-шку да по-сла-ла,

Ой лёли, ой лёли, на-ста-ла.

3. (а) За-пря-гла 'на да се-ме-ро ко-ней да во-сьмо-и воз,

Ой лёли, ой лёли, на-ста-ла.

Ой лёли, ой лёли, на-ста-ла.

1. Да у нас нынча да годинушка да настала,
Ой лёли, ой лёли, настала.
2. Ой, Марьюшка да по батюшку да послала,
Ой лёли, ой лёли, послала.
3. Ой, запрягла 'на да семеро коней да восьмой воз,
Ой лёли, ой лёли, восьмой воз.
4. Ой, девятого да повозничка, чтоб привез,
Ой лёли, ой лёли, чтоб привез.
5. Ой, десятого игрищичка, чтоб играл,
Ой лёли, ой лёли, чтоб играл.
6. Ох, чтоб играл да он с села до села,
Ой лёли, ой лёли, до села.
7. Ой, чтоб наша Марьюшка была весела,
Ой лёли, ой лёли, была весела.
8. Весела да веселёшенька да сидела,
Ой лёли, ой лёли, сидела.
9. Пильнёшенько на Иванушку глядела,
Ой лёли, ой лёли, глядела.

26. Вы голуби мои сизые

(на второй день свадьбы)

$\text{♩} = 86$

1. Вы го-лу-би мо-и си-за- (о) - и, вы го-лу-би мо-и си-за-и,

2. вы си-за-и, си-зо-кры-аа - - - е, вы си-за-и, си-зо-кры-аа - - - е,

3. ля-ти-те вы мо-ю сто-ро-ну, ля-ти-те вы мо-ю сто-ро-ну,

4. ска-жи-те са-ми мо-во ба-тю...

The musical score is written for voice and piano. It consists of four systems of music. Each system has a vocal line and a piano accompaniment line. The tempo is marked as quarter note = 86. The key signature has one flat (B-flat). The score includes lyrics in Russian and musical notation with notes, rests, and dynamic markings.

1. Вы голуби мои сизые,
Вы голуби мои сизые,
Вы сизые, сизокрыло...
2. Вы сизые, сизокрылые,
Вы сизые, сизокрылые,
Летите в мою сторо...
3. Летите в мою сторону,
Летите в мою сторону,
Скажите вы мово батю...
4. Скажите вы моему батюшке,
Скажите вы моему батюшке,
Что я, млада, завоёва...
5. Что я, млада, завоёвана,
Что я, млада, завоёвана,
Меня, младу, во полон взя...
6. Меня, младу, во полон взяли,
Меня, младу, во полон взяли
С донскими казака...
7. С донскими казаками,
С донскими казаками,
С богатыми мужика...
8. Ой, что это за семеюшка,
Ой, что ж это за семеюшка,
Сами сели да обеда...
9. Сами сели да обедают,
Сами сели да обедают,
Меня, младу, по воду шлют.

27. Гуси мои да вы серые, где вы были-ночевали?

(в конце второго дня свадьбы)

$\text{♩} = 60$

1. Ох, гу-си мо-и да вы се-ра-и, да раным ра-но,
 где вы бы-ли, но-че-ва-ли, ду-ша ль мой.

2. Ох, где бы-ли да про-бу-ва-ли, да раным ра-но,
 где вы бы-ли, но-че-ва-ли, ду-ша ль мой.

3. Ох, где вы бы-ли да про-бу-ва-ли, да раным ра-но,
 где вы бы-ли, но-че-ва-ли, ду-ша ль мой.

1. Ох, гуси мои да вы серые, да раным рано,
Где вы были-ночевали, душа ль мой.
2. Ох, где были да пробовали, да раным рано,
Где вы были-пробовали, душа ль мой.
3. Ох, где вы ночку да ночевали, да раным рано,
Где вы ночку ночевали, душа ль мой.
4. Ох, ночевали ночку да в зелёном лугу, да раным рано,
Ночевали в зеленом лугу, душа ль мой.
5. Ох, да что вы пили, что вы ели, да раным рано,
Что вы пили да что вы ели, душа ль мой.
6. Ох, ели мы, ели да шелковую траву, да раным рано,
Ели мы, ели шелковую траву, душа ль мой.
7. Ох, пили мы, пили да ключевую воду, да раным рано,
Пили мы, пили ключевую воду, душа ль мой.
8. Ох, вы бояре да молодые, да раным рано,
Вы бояре молодые, душа ль мой.
9. Ох, где вы были да пробовали, да раным рано,
Где вы были-пробовали, душа ль мой.
10. Ох, были мы, были да на рыночку, да раным рано,
Были мы, были да на рыночку, душа ль мой.
11. Видели мы, видели да волжаночку, да раным рано,
Видели мы волжаночку, душа ль мой.

II. ПЕСНИ ЗЕМЛЕДЕЛЬЧЕСКОГО КАЛЕНДАРЯ

28. Как на речке, на Ердане

(щедровка;

поют женщины во время обхода дворов вечером 13.01)

♩=132

1. Как на ре-чке, на Е-р(н)-да-не,
ще-д(н)-ры ве-че-р(н), до-б(н)-ры ве-че-р(н),
до-б(н)-ра-м лю-д(н)-м,
на с(н)-вят ве-че-р(н),
на з(н)-до-ро-в(н)-я.

2. Ма-ти Ма-ри-я ри-зу мы-ла,
ще-д(н)-ры ве-че-р(н), до-б(н)-ры ве-че-р(н),

до-б(н)-ра-м лю-д(н)-м,
на с(н)-вят ве-че-р(н),
на з(н)-до-ро-в(н)-я.

3. По-м-ыли ри-зу, по-ве-с(н)-ла,
ще-д(н)-ры ве-че-р(н), до-б(н)-ры ве-че-р(н),
до-б(н)-ра-м лю-д(н)-м,
на с(н)-вят ве-че-р(н),
на з(н)-до-ро-в(н)-я.

1. Как на речке, на Ердане,
Щедры вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.
2. Мати Мария ризу мыла,
Щедры вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.

3. Помывши ризу, повесила,
Щедрый вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.
4. На калину, на малину,
Щедрый вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.
5. Чи дома, дома сам хозяин,
Щедрый вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.
6. А хозяин — Иванушка,
Щедрый вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.
7. Сидит жа он в конце стола,
Щедрый вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.
8. Сидит жа он, вечеруе,
Щедрый вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.
9. Шуку да рыбу, белу белизну,
Щедрый вечер, добрый вечер,
Добрым людям
На свят вечер,
На здоровье.

29. Вы святы вечера

(женщины поют на улице вечером 6 января)

♩ = 128

1. Вы (м)-вля-ты, вы (м)-вля-ты, СВЯ-ТЫ ВЕ-ЧЕ-РА,

О-Х(А) ЛЕ-АМ, О-Х(А) ЛЕ-АМ, И У-ЛА-ДО МО-Е.

2. АА ЧТО ВЫ, С(М)-ВЛЯ-ТЫ, АА С(М)-КО-РО П(М)-РИ-Ш(А)АМ,

О-Х(А) ЛЕ-АМ, О-Х(А) ЛЕ-АМ, И У-ЛА-ДО МО-Е.

3. АА ЧТО ВЫ С(М)-ВЛЯ-ТЫ, АА П(М)-РИ-Е-КА-АМ,

О-Х(А) ЛЕ-АМ, О-Х(А) ЛЕ-АМ, И У-ЛА-ДО МО-Е.

4. АА Я, М-АА-АА, М-АА-АА-АА, О-И НЕ НА-РА-БО-ТА-АА-СА,

1. Вы святы, вы святы, святы вечера,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
2. Да что вы, святы, да скоро пришли,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
3. Да что вы скоро пришли й а приехали,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
4. А я, млада-младёшенька, не наработалася,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
5. Не наработалася, ой, не напрялася,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
6. Не наработалася, ой, не напрялася,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
7. Посылают меня, младу, и туда-сюда,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
8. И туды-сюды, на огород молотить,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
9. Как у мене, молодой, да свекор лютой,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё.
10. Да свекор лютой, свекровь журлива,
Ох лёли, ох лёли, у-ладо моё

30. Перепну я речушку

(с этой песней на масленицу женщины медленно идут по улице шеренгой, взявшись за руки; это называется «идти танком»)

1. Перепну я речушку, перепну я быстрю,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
2. Не таном-танинкою, шёлковою ширинкою,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
3. Загоню я гоголя, гоголя с гоголкою,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
4. Гоголя с гоголкою, лебеда с лебёдкою,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
5. Выходили девушки да выходили красные,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
6. Выносили девушки соловья на рученьке,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
7. Соловей Николаюшка, беленький Иванович,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
8. Соловей Викторушка, беленький Романович,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.

9. Соловей Сергеюшка, беленький Петревич,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
10. Чечётка ой Марьюшка, белая ой Сазоновна,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.
11. Чечётка Валентинушка, белая Николаевна,
Лёли лёли да лелёй лёли лёли.

31. Вейся, вейся, капуста

(женщины «идут танком» на масленицу)

Музыкальный фрагмент с нотами и текстом:

ЛА - ДО ЛА - ДО, Я СА - ЖА - - - ЛА,
 Я СА - ЖА - - - ЛА,
 ЛА - ДО ЛА - ДО, Я СА - ЖА - - - ЛА,
 Я СА - ЖА - - - ЛА.
 3. А - ОХ НА СА - ЖА Я ПО - ЛИ - ВА - - - (О) - ЛА, ЭХ,
 ЛА - ДО ЛА - ДО, И ПО - А - ЛИ - ВА - - - ЛА,
 ЛА - ДО ЛА - ДО, И ПО - А - ЛИ - ВА - - - ЛА, Ох.

1. А-ох, вейся, вейся, капуста, э-ох,
Ладо-ладо, да вилая,
Ладо-ладо, да вилая.
2. Эх, на Вялик день я сажала, ох,
Ладо-ладо, я сажала,
Ладо-ладо, я сажала.

3. А-ох, на сямик я поливала, эх,
Ладо-ладо, поливала, ой,
Ладо-ладо, поливала.
4. А-ох, на Петров день я ломала, эх
Ладо-ладо, я й ломала, ай
Ладо-ладо, я ломала.
5. А-ох, на Покров день продавала, эх
Ладо-ладо, продавала, ой
Ладо-ладо, продавала.
6. А-ох, вутушка моя луговая, эх
Ладо-ладо, луговая, ой
Ладо-ладо, луговая.
7. Ой, где була-пробувала, ой
Ладо-ладо, пробувала, э
Ладо-ладо, пробувала.
8. Ох, я сидела на болоте, эх
Ладо-ладо, на болоте, ой
Ладо-ладо, на болоте.
9. Ох, яиц наносила, эх
Ладо-ладо, наносила, ой
Ладо-ладо, наносила.
10. А-ох, детей я наводила, ох,
Ладо-ладо, наводила, ой
Ладо-ладо, наводила.
11. А-ох, на море упустила, эх
Ладо-ладо, упустила, ой
Ладо-ладо, упустила.

32. Звоня колокол благовещенский

(пели на улице утром 7 апреля)

♩ = 60

1. Зво-ня ко-ло-ко-л бла-го-ве-ще-н-ский, о-х(ы) лё-ли лё-ли, да ле-лѐ лё-ли,

2. Не з(ы)вонко з-во-ня, да да-лё-ко-слы-шно, о-х(ы) лё-ли лё-ли, лё-ли да лё-ли,

3. Да лё-ко-с(ы)лы-шно, че-рез три се-ла, о-х(ы) лё-ли лё-ли, лё-ли да лё-ли.

32-а. Благовещенский колокол

♩ = 64

1. Бла-го-ве-ща-н-ский ко-ло-ко-л да не з-во-н-ко з-во-ня, ой

ой лё-ли да ле-лѐй лё-ли, да не з-во-н-ко з(ы)-во-ня.

1. Звоня колокол благовещанский,
Ох лёли лёли да лелё лёли.

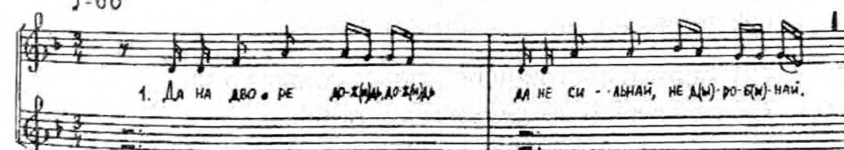
2. Не звонко звоня, да далёко слышно,
Ох лёли лёли да лелё лёли.
3. Далёко слышно, через три села,
Ох лёли лёли да лелё лёли.
4. Через три села, ещё в Киева,
Ох лёли лёли да лелё лёли.
5. Ещё в Киева, щё за Киева,
Ох лёли лёли да лелё лёли.

III. ПЯСОВЫЕ ПЕСНИ

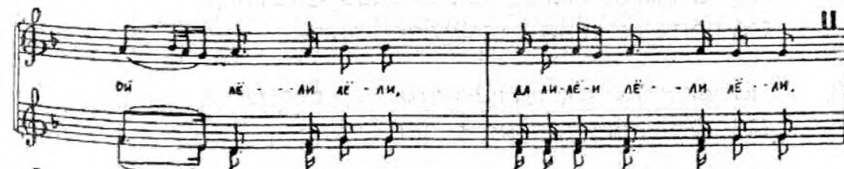
33. На дворе дождь

(круговая)

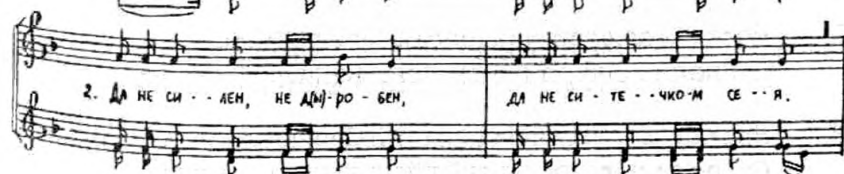
♩ = 68

1. Да на дво-ре до-ждя до-ждя, да не си-л-най, не да-ро-бо-нам.

ой лё-ли да ле-лѐй лё-ли, да ле-лѐй лё-ли да ле-лѐй лё-ли.

2. Да не си-лен, не да-ро-бен, да не си-те-чко-м се-я.

1. Да на дворе дождь, дождь, да не сильный, не drobный,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
2. Да не силен, не drobен, да не ситечком сея,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли,
3. Да не ситечком сея, вядром поливая,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
4. Ой, братец сястрицу по новым сеням вода,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
5. По новым сеням вода, по головушке глядя,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
6. По головушке глядя: Раста, моя сястрица,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
7. Раста, моя сястрица, раста, моя родная,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
8. Раста, моя родная, выраста, большая,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.

9. Вырастай большая, отдам тебя замуж,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
10. Отдам тебя замуж в иную деревню,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
11. В иную деревню, незнакомую семью,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
12. Где бьются-дерутся, топорами сякутся,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
13. Топорами сякутся, ножами дярутся,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
14. Да куда ж ни поеду, к сястрице заеду,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
15. К сястрице заеду — здорово, сястрица,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
16. Здорово, сястрица, здорово, родная,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
17. Ой, братец родимый, да не дуже здорова,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
18. Да не дуже здорова, совсем не весёла,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
19. Да орехова клетка не на месте стояла,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
20. Да новые двери всю ночь проскрипели,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
21. Да шелкова плётка на крючку висела,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
22. На крючку висела, всю ночь просвистала,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.
23. Всю ночь просвистала по моём телу белому,
Ой лёли лёли да лилей лёли лёли.

34. Воробушка-воробей

(таночная)

♩=80

1. Во-ро-бу-шка во-ро-бей, от-лё-т-ная пта-шеч-ка,
 лё-ли, о-х(а) ля-ли, о-х(а) ля-ли лё-ли лё-ли,
 2. От-ле-та-ла да-ле-ко на(в)ри по-ля чи-сто-го,
 лё-ли о-х(а) ля-ли, о-х(а) ля-ли лё-ли лё-ли,
 3. На(в)ри по-ля чи-сто-го, че-ты-рё-х(и)тай сад(и)ви-но-гра-д(и),
 лё-ли о-х(а) лё-ли лё-ли лё-ли да...

1. Воробушка-воробей, отлётная пташечка,
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли,
2. Отлетала далеко, на три поля чистого,
Лёли, ох лёли, ох лёли лёли лёли да
3. На три поля чистого, четвёртай сад-виноград,
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли,
4. Четвёртай сад-виноград, ой, кто ж у нас неженат?
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли,
5. Ой, кто ж у нас неженат — Иванушка неженат,
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли,
6. Иванушка неженат, Иванович холостой,
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли,
7. Пару коней запрягал, он засвистал, загуркал,
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли,
8. Он засвистал, загуркал, да ён в город поехал,
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли,
9. Да ён в город поехал, у чужую слободу,
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли,
10. У чужую слободу, к богатому мужику,
Лёли, ох ляли, ох ляли лёли лёли.

35. Спасибо тому, кто в этом доме

♩ = 128

1. Ох(ы) спаси-бо то-му, кто в(ы) е-то-му до-му,

О-х(а) то-то лё-ли, О-х(а) то-то лё-ли, О-х(а) то-то лё-лю-шки мо-е,

2. О-х(ы) мно-го пи-ли, м(ы) мно-го е-ли (а) мно-го са-ха-ри-ли,

О-х(ы) то-то лё-ли, О-х(ы) то-то лё-ли(а), О-х(ы) то-то лё-лю-шки мо-е,

3. Ой, мно-го хле-ба да мно-го со-ли да мно-го зе-ле-на ви-на,

О-х(ы) то-то лё-ли, О-х(а) то-то лё-ли, О-х(а) то-то лё-лю-шки мо-е...

1. Ох, спасибо тому, кто в етому дому,
Ох то-то лёли, ох то-то лёли, ох то-то лёлюшки мое.
2. Ох, много пили, много ели да много сахарили,
Ох то-то лёли, ох то-то лёли, ох то-то лёлюшки мое.
3. Ой, много хлеба да много соли да много зелена вина,
Ох то-то лёли, ох то-то лёли, ох то-то лёлюшки мое.
4. Ох, спасибо да Валерушке за зелёное вино,
Ох то-то лёли, ох то-то лёли, ох то-то лёлюшки мое.
5. Ох, Катеринушке спасибо за мягкие пироги,
Ох то-то лёли, ох то-то лёли, ох то-то лёлюшки мое.

36. А ў нас у в гораде

♩ = 72

1. А ў нас у в(у) го-ро-да, А ў нас в(ы) стом по-ля,

О-х(ы) лё-ли лё-ли, да ли лё-ли лё-ли (о),

2. А ў нас в(ы) стом по-лю па-ху-чи-я мя-та,

1. А ў нас у в городе, а ў нас в чистом поле,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли.
2. А ў нас в чистом поле пахучая мята,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
3. Пахучая мята, й увся привалята,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли.
4. Увся привалята, в пучки повязата,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли.
5. В пучки повязата, у копны поклата,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли.
6. Да за тэй же мятой обоз собирался,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли.
7. Обоз собирался, обоз невяликий,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли.

8. Обоз невяликий, да семеро саней,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
9. Да семеро саней, увсе с козарями¹,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
10. Увсе с козарями, увсе с молодцами,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли.

37. Не свивайся, не свивайся, трава-мята, с полыном (таночная)

¹ «козари — по объяснению певцов, «дуги загинятые»

1. Ох, не свивайся, не свивайся, трава-мята, с полыном,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
2. Не свикайся, не свикайся, красная девка, с молодцом,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
3. Совыкались годочек, расставались часочек,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
4. Расставались часочек, да никто меня не знал,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
5. Да никто меня не знал, родной батюшка й узнал,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
6. Родной батюшка узнал да матушке рассказал,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
7. А матушка узнала да русу косу порвала,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
8. А я с горя, со тоски во чисто поле пойду,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,

9. Во чисто поле пойду, с собой бел шатёр возьму,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
10. Как раскину бел шатёр при дорожке широкой,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
11. При дорожке широкой, да при Московской столбовой,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
12. При Московской столбовой, да будя ехать мой милой,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
13. Да будя ехать мой милой Сергеюшка молодой,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
14. Сергеюшка молодой, Фёдорович заудалой,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли,
15. Да он ехал, не доехал, во царёв кабак заехал,
Лёли ох ляли ох лёли лёли лёли.

38. Голова моя ты головушка

(таночная)

1. Ох голова ли моя ты головушка,
Лёли лёли да лелёй лёли,
2. Игрливая и шутивая,
Лёли лёли да лелёй лёли,
3. Да не велять ходить грать на вулицу,
Лёли лёли да лелёй лёли,
4. Грать на вулицу, на широкою,
Лёли лёли да лелёй лёли,
5. На муравушку на зеленую,
Лёли лёли да лелёй лёли,

6. Не велять глядеть на хорошего,
Лёли лёли да лелёй лёли,
7. На хорошего, на пригожего,
Лёли лёли да лелёй лёли,
8. На пригожего, речь хорошая,
Лёли лёли да лелёй лёли,
9. Речь хорошая, лицо белое,
Лёли лёли да лелёй лёли,
10. Лицо белое, брови чёрные,
Лёли лёли да лелёй лёли,
11. Брови чёрные, кудри русые,
Лёли лёли да лелёй лёли,
12. Кудри русые порасчёсаны,
Лёли лёли да лелёй лёли,
13. Порасчёсаны, по плечам лежат,
Лёли лёли да лелёй лёли,
14. По плечам лежат, словно жар горят,
Лёли лёли да лелёй лёли,
15. Словно жар горят, жениться велят,
Лёли лёли да лелёй лёли,
16. Ты жанись, жанись, добрый молодец,
Лёли лёли да лелёй лёли,
17. Добрый молодец да Сергеюшка,
Лёли лёли да лелёй лёли,

18. Ты бярi, бярi собе парушку,
Лёли лёли да лелёй лёли,
19. Собе парушку, красную девушку,
Лёли лёли да лелёй лёли,
20. Красную девушку, красную Марьюшку,
Лёли лёли да лелёй лёли.

39. Заюшка-горностаюшка

(«играли» на свадьбах)

$\text{♩} = 92$

1. Ой заюшка, ой заюшка,
Ой заюшка-горностаюшка,
Ой заюшка-горностаюшка,

2. Ой, чё ж тебе, ой, чё ж тебе,
Ой, чё ж тебе долго с вечера нет,
Ой, чё ж тебе долго с вечера нет?

3. Ах у тебе где приманушка,
Ах у тебе где приманушка есть?

1. Ой, заюшка, ой, заюшка,
Ой, заюшка-горностаюшка,
Ой, заюшка-горностаюшка,
2. Ой, чё ж тебе, ой, чё ж тебе,
Ой, чё ж тебе долго с вечера нет,
Ой, чё ж тебе долго с вечера нет?

3. Ах у тебе, ах у тебе,
Ах у тебе где приманушка есть,
Ах у тебе где приманушка есть?
4. Приманушка, приманушка,
Приманушка, камыш-травушка,
Приманушка, камыш-травушка,
5. Камыш-трава, камыш-трава,
Камыш-трава, ключевая вода,
Камыш-трава, ключевая вода.

40. На поле, на поляне ячмень уродился

(«играли» на свадьбах)

$\text{♩} = 72$

1. Ды на по-ля ды на по-ля-ня, Я-ч(м)ень у-ро-ди-л(м)-ся,
О-х(а) лё-ди о-м лё-м лё-ди, Я-ч(м)ень у-ро-ди-л(м)-ся.

2. Лё-м гу-стой, ко-ло-си-стай, Я-ч(м)ень у-ро-ди-л(м)-ся,
О-х(а) лё-ди о-м лё-м лё-ди, Я-ч(м)ень у-ро-ди-л(м)-ся.

3. Ко-му Е-тай я-чи-м(и) за-ти, ко-му ба-ха-на-ти,

О-х(и) ае-ли о-и ае-и ае-ли, ко-му ба-ха-на-ти?

1. Да на поле, да на поляне ячмень уродился,
Ох лёли, ой лёй лёли, ячмень уродился,
2. А ён густой, колосистый, зёрнушком зернистый,
Ох лёли, ой лёй лёли, зёрнушком зернистый.
3. Кому етай ячмень жати, кому выжинати,
Ох лёли, ой лёй лёли, кому выжинати?
4. Приходила ячмень жати красная Маринушка,
Ох лёли, ой лёй лёли, красная Маринушка.
5. Ох красная да Маринушка, красная Ивановна,
Ох лёли, ой лёй лёли, красная Маринушка.
6. Она жала-выжинала по одном колосочку,
Ох лёли, ой лёй лёли, по одном колосочку.
7. По одном, по одном колосочку, по одном по едином,
Ох лёли, ой лёй лёли, по одном по едином.

41. На море, на море, на зари
(«играли» на свадьбах)

Ж-12

1. Ой на мо-ря да на- (о) мо-ря да на за-ри,
ше-п(у)-та -- аи та-м пта -- -- ше-чи да со-ло-вьи,
о - х(и) ле - аи о - х(и) ле - аи со - ло-вь(и)-и,
о - л(и) ле - аи о - х(и) ле - аи
ле - аи да
2. Аа ме-че, м - аа - лу, сие -- -- со - чен(и) - ро - ня -- аи,
о - х(и) ле - аи аа ой ле - аи о(и) - ро - ня -- аи,
бх ле - аи да
3. Аа на бе - ло - му ва -- -- му-ху да сто - ло -- чи,
о - х(и) ле - аи да ох ле - аи, сто - ло-вь(и) чи.

1. Ой, на море да на море да на зари
Шептали там пташечки соловьи,
Ох лёли, ох лёли, соловьи.
2. Да меня, младу, слёзочки проняли,
Ох лёли, ох лёли, проняли.
3. Да на белому камушку стоючи,
Ох лёли, ох лёли, стоювчи.
4. Да на крутеньком бережку сидючи,
Ох лёли, ох лёли, сидючи.
5. Да по бережку травушка проросла,
Ох лёли, ох лёли, проросла.
6. Да по травушке цветики зацвяли,
Ох лёли, ох лёли, зацвяли.
7. Да по цветикам милый мой гуляет,
Ох лёли, ох лёли, гуляет.
8. Да гуляй, гуляй, милый мой, здорово,
Ох лёли, ох лёли, здорово.
9. Да сведи меня с камушка белого,
Ох лёли, ох лёли, с белого.
10. А у милого жалости всё много,
Ох лёли, ох лёли, всё много,
11. Да свёл меня с камушка с белого,
Ох лёли, ох лёли, с белого.

42. Под лесом-лесочком два пахаря пашут

1. ПОД ЛЕСОМ-ЛЕСОЧКОМ ДВА ПАХАРЯ ПАША, ОХ ЛЯЛИ ЛЯЛИ ЛЯЛИ, ДА ЛИЛІЙ ЛЯЛИ ЛЯЛИ, ТРЕ-ТИЙ РАС-СЕ-ВА-Я, ПРИ-ГО-ВА-ДИ-ВА-Я, ОХ ЛЯ-ЛИ ЛЯ-ЛИ ЛЯ-ЛИ ЛЯ-ЛИ ДА ЛИ-ЛІЙ ЛЯ-ЛИ ЛЯ-ЛИ

1. Под лесом-лесочком два пахаря паша,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,

2. Два пахаря паша, третий рассевая,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
3. Третий рассевая, приговаривая,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
4. «Расти, мой ляночек, и тонок, и гонок,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
5. И тонок, и гонок, и бел как ковыла,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
6. И бел как ковыла, и крепок как жила»,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
7. Стал лён попевати, а я горевати,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
8. А я горевати — с кем белый лён брати?
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
9. С кем белый лён брати и с кем побирати,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
10. Обозвался дядище с седою бородою.
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
11. С седою бородою: «Я пойду с тобою»,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
12. «Я пойду с тобою, с молодёю жаною»,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
13. «С тобою не брання, только хлопотання»,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли.

42-а. По морю, по морю плавала вутёнушка —
на тот же ГОЛОС
 (таночная)

1. По морю, морю, по синему морю,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
2. По синему морю плавала вутёнушка,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
3. Плавала вутёнушка, белая лебёдушка,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
4. Белая лебёдушка, золотое горлушко,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
5. Золотое горлушко, позолочена шейка,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
6. Позолочена шейка, земчужные крылья,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
7. Земчужные крылья, бумажные перья,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
8. Скажи, вутёнушка, скажи, лебёдушка,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
9. Скажи, лебёдушка, чи ты любишь меня,
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли,
10. Чи любишь ты меня, чи пойдешь за меня?
Ох ляли лёли лёли, да лилей лёли лёли.

43. Казали: конопля невсходимая

1. Да ка-за-ли: ко-ноп(и)ля не-всхо-ди-ма-я,
 ко-ноп(и)ля, ко-ноп(и)ля, ко-ноп(и)ля мо-я,
 ох ко-ноп-пе-а(е)-кя да зе-лѐ-не-нѐ-ке-я.
 2. Не-в(и)схо-ди-ма-я, не-в(и)схо-ди-ма-я,
 ко-ноп(и)ля, ко-ноп(и)ля, ко-ноп(и)ля мо-я,
 ох ко-ноп-пе-а(е)-кя да зе-лѐ-не-нѐ-ке-я.

3. Ка-за-ли: ко-ноп(и)лю че-рв(и)ак по-то-чил,
 ко-ноп(и)ля, ко-ноп(и)ля, ко-ноп(и)ля мо-я,
 ох ко-ноп-пе-а(е)-кя да зе-лѐ-не-нѐ-ке-я.

1. Да казали: конопля невсходимая.
Конопля, конопля, конопля моя,
Ох, конопелька да зелёнькея.
2. Невсходимая, невзродимая.
Конопля, конопля, конопля моя,
Ох, конопелька да зелёнькея.
3. Казали: коноплю червяк поточил.
Конопля, конопля, конопля моя,
Ох, конопелька да зелёнькея.
4. Выросла конопля да повыше тына,
Конопля, конопля, конопля моя,
Ох, конопелька да зелёнькея.
5. Повыше тына да с дубом ровна.
Конопля, конопля, конопля моя,
Ох, конопелька да зелёнькея.

1. ДА ПО-СЕ-Я-ЛИ ДА БА-БЫ ЛЕ-Н(Ы), ДА ПО-СЕ-Я-ЛИ БА-БЫ ЛЕ-Н(Ы),
БА-БЫ ЛЕ-Н(Ы), БА-БЫ ЛЕ-Н(Ы), БА-БЫ ЛЕ-Н(Ы), БА-БЫ ЛЕ-Н(Ы),
2. ДА ПО-СЕ-Е-В(Ы)ШИ ДА ПО-ЛО-ЛИ, ДА ПО-СЕ-Е-В(Ы)ШИ ДА ПО-ЛО-ЛИ ДА
ПО-ЛО-ЛИ, ПО-ЛО-ЛИ, ПО-ЛО-ЛИ, ПО-ЛО-ЛИ.
3. ДА БЕ-ЛА-Е РУ-ЧКИ ДА СКО-ЛО-ЛИ, ДА БЕ-ЛА-Е РУ-ЧКИ СКО-ЛО-ЛИ,
СКО-ЛО-ЛИ ДА СКО-ЛО-ЛИ, СКО-ЛО-ЛИ, СКО-ЛО-ЛИ.

1. Да посеяли бабы лён, да посеяли бабы лён,
Бабы лён, бабы лён, бабы лён, бабы лён,

2. Да посеявши да пололи, да посеявши да пололи,
Пололи, пололи, пололи, пололи,
3. Да белает ручки да скололи, да белает ручки да скололи,
Скололи, скололи, скололи, скололи,
4. Да й усе лянны зацвяли, да й усе лянны зацвяли,
Зацвяли, зацвяли, зацвяли, зацвяли,
5. А в моём лянну цвету нет, а в моём лянну цвету нет,
Цвету нет, цвету нет, цвету нет, цвету нет,
6. А у мово мужа правды нет, а у мово мужа правды нет,
Правды нет, правды нет, правды нет, правды нет,
7. Да поехал муж на базар, да поехал муж на базар,
На базар, на базар, на базар, на базар,
8. Да купил себе сапоги, да купил себе сапоги,
Сапоги, сапоги, сапоги, сапоги,
9. Да сударушке башмачки, да сударушке башмачки,
Башмачки, башмачки, башмачки, башмачки,
10. А мне, молодой, лаптюшки, а мне, молодой, лаптюшки,
Лаптюшки, лаптюшки, лаптюшки, лаптюшки.

45. На речке Татарке

1. Да на ре-чке, на ре- - - чке, да на ре-чке та-та- - (о-ры)ке,
 О - х(и) ле-ли ле- - - ли да ли-ле-ли ле-ли ле-ли,
 2. Да на ре-чке та-та- - (о-ры)ке, да на но-вой на х(и)-ла- - (о-ры)ке,
 О - х(и) ле-ли ле- - - ли да ли-ле-ли ле-ли ле- - (о) - ли,
 3. Да на но-вой я-ло- - - вой, м-ишо на ду-бо- - - вой,
 О - х(и) ле-ли ле- - - ли да ли-ле-ли ле-ли ле- - - ли...

1. Да на речке, на речке, да на речке Татарке,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
2. Да на речке Татарке, да на новой на кладке,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
3. Да на новой, яловой, ещё на дубовой,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
4. Ещё на дубовой девка платье мыла,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
5. Девка платье мыла, звонко колотила,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
6. Звонко колотила, чисто полоскала,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
7. Чисто полоскала, круто выжимала,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
8. Круто выжимала, в чистом полю стлала,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
9. В чистом полю стлала, в полю при дорозе,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли,
10. В полю при дорозе, при белой берёзе,
Ох лёли лёли да лилей лёли лёли.

46. (Во)зле Дониных ворот

1. Ох, как 'зле До-ни-на-х(и) во-рот да сто-я-я де-вок ка-ра-го-д(и).

2. Сто-я-я де-вок ка-ра-го-д(и), ре-бя-ту-ше-к(и) та-бу-нок,

3. Сто-я-я де-вок ка-ра-го-д(и), да ре-бя-ту-ше-к(и) та-бу-нок,

4. О-х(и) До-ня ты До-ня, Да До-ня До-ню-шка (а)

5. О-х(и) До-ня ты До-ня, Да До-ня До-ню-шка.

6. О-х(и) До-ня ты До-ня, Да До-ня До-ню-шка.

4. Ре-бя-ту-ше-к(и) та-бу-нок, ста-рых ба-б(и) то-п(и)-ля,

5. О-х(и) До-ня ты До-ня, Да До-ня До-ню-шка.

1. Ох как 'зле Дониных ворот да стоял девок карагод.
Ох Доня ты Доня, Доня-Донюшка.
2. Стоял девок карагод, ребятушек табунок.
Ох Доня ты Доня, Доня-Донюшка.
3. Ребятущек табунок, старых баб толпа.
Ох Доня ты Доня, Доня-Донюшка.
4. Да Доня мылась, нарядилась, вдоль по улице пошла.
Ох Доня ты Доня, Доня-Донюшка.
5. Вдоль по улице пошла, себе дружка нажила.
Ох Доня ты Доня, Доня-Донюшка.
6. Себе дружка нажила, Иванушку-сокола.
Ох Доня ты Доня, Доня-Донюшка.

Примечание:

Во время звукозаписи певицы спели вторую строфу дважды.

47. По улице мимо кузницы

1. По ву-лице ми-мо ку-з(и)-ни-цы, по ву-лице ми-мо ку-з(и)-ни-цы,
 по ву-лице ми-мо ку-з(и)-ни-цы, по ву-лице ми-мо ку-з(и)-ни-цы,
 2. А в(и) ку-зе-нке да а в(и) ку-зе-нке,
 а в ку-зе-нке мо-ло-ды-е ку-зня-цы, а в ку-зе-нке мо-ло-ды-е ку-зня-цы,
 3. Ку-ють и льют, и льют, и льют, ку-ють и льют,
 ку-ють и льют, ще на-ва-ри-ва-ют, ку-ють и льют, ще на-ва-ри-ва-ют.

1. По вулице, по вулице,
 По вулице мимо кузницы,
 По вулице мимо кузницы,

2. А в кузенке, а в кузенке,
 А в кузенке молодые кузняцы,
 А в кузенке молодые кузняцы,
3. Кують и льют, кують и льют,
 Кують и льют, ще наваривают,
 Кують и льют, ще наваривают,
4. С собой Доню, с собой Доню,
 С собой Доню приговаривают,
 С собой Доню приговаривают,
5. Пойдем, Доня, пойдем, Доня,
 Пойдем, Доня, во зелёный сад гулять,
 Пойдем, Доня, во зелёный сад гулять,
6. Сорвём, Доня, сорвём, Доня,
 Сорвём, Доня, что не шире лопушок,
 Сорвём, Доня, что не шире лопушок,
7. Под саменький, под саменький,
 Под саменький корешок, корешок,
 Под саменький корешок, корешок,
8. Сошьём Доне, сошьём Доне,
 Сошьём Доне сарахан, сарахан,
 Сошьём Доне сарахан, сарахан,
9. Честной, рясной, честной, рясной,
 Честной, рясной, чистопуговичной,
 Честной, рясной, чистопуговичной,
10. Рассукин сын, рассукин сын,
 Рассукин сын таракан, таракан,
 Рассукин сын таракан, таракан,
11. Проел Донин, проел Донин,
 Проел Донин сарахан, сарахан,
 Проел Донин сарахан, сарахан.

48. Напишу, млада, грамоту

1. На-пи-шу, м-ла-а, г(н)-ра - - мо-ту | по бе-ло-му ба-р(н)-ха-ту,

О - х(н) лѐ-ли лѐ - - ли | да ли-лѐ-и лѐ-ли лѐ - - - ли,

2. По бе-ло-му, кра - - сно-му, | по к(н)-рас(н)-ном, а-т(н)-ла - - сно-му,

О - х(н) лѐ-ли лѐ - - (о)-ли | да ли-лѐ-и лѐ-ли лѐ - - - ли,

3. По к(н)-рас(н)-ном, а-т(н)-ла сно-му, | по-ш(н)-лю то-е г(н)-ра - - мо-ту,

О - х(н) лѐ-ли лѐ - - (о)-ли | да ли-лѐ-и лѐ-ли лѐ - - - ли

1. Напишу, млада, грамоту по белому бархату,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
2. По белому, красному, по красном, атласному,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
3. По красном, атласному, пошлю тое грамоту,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
4. Пошлю тое грамоту и к батюшке в Вен-город,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
5. И к батюшке в Вен-город, и к матушке в Пол-город,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
6. Сударь ты мой батюшка, сударыня матушка,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
7. Сударыня матушка, изволь письмо прочитать,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
8. Изволь письмо прочитать, свели ж ты мне поиграть,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
9. Свели ж ты мне поиграть и шуточску пошутить,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,
10. Шути, моё дитятко, шути, моё милое,
Ох лёли лёли да лилѐй лёли лёли,

Дальше текст записан со слов певиц:

Шути, моё милое,
Когда старость пришибёт,
Игра на ум не пойдёт
И шуточка не попадёт.

49. Кабы знала, не любила б я тебя

1. Ох, ка-бы зна-ла, да не лю-би-ла б(у) я те-бе,

да не бо-ле-ло б(у) мо-ё се-р(д)це по та-бе,

2. А те-пе-ря по-ба-ли-ва-я,

А те-пе-ря по-ба-ли-ва-я (эй),

3. Ме-не ма-ме-н(и)к(а) по-б(и)ра-ни-ва-я,

ме-не ма-ме-н(и)к(а) по-б(и)ра-ни-ва-я.

1. Кабы знала, не любила б я тебе,
Не болело б моё сердце по тебе,
2. А теперь побаливая,
А теперь побаливая,
3. Меня маменька побранивая,
Меня маменька побранивая,
4. Родной батюшка пожуривая,
Родной батюшка пожуривая,
5. Что я, девушка, наделала бяды,
Что я, девушка, наделала бяды,
6. Пошла по воду, побила казаны,
Пошла по воду, побила казаны,
7. Казаненьки мои медненькие,
Казаненьки мои медненькие,
8. Коромыслица железненькие,
Коромыслица железненькие.

IV. НЕПРИУРОЧЕННЫЕ ЛИРИЧЕСКИЕ ПЕСНИ

50. Да по зорюшке всё по внутренней

$\text{♩} = 84$

1. А да по зорюшке, ох,
Ой да во-т(а) да по зо-...ой, зорюшке,
всё по...ой у-тре-шней.
2. Ох, всё да по ву-...ой у-тре-шней, ох,
3. О-и да во-т(а) да жа-на, ой вот да й-да му-жа

при... ой... (о) ге-... (я о е) ...а-а-а.
3. Ох, всё да приу-те-... ши-а-а, ох,
О-и да во-т(а) да во-стры-а, ой вот да й-да му-жа
всё за-... (а) ре-... (е а о е) ...за-а-а.

1. А да по зорюшке, ох
Ой да вот да по зо...ой, зорюшке
Всё по ву...ой утрешней.
2. Ох всё да по внутренней, ох,
Ой да вот да жана ой вот да й...да мужа
Приутетила.
3. Ох всё да приутетила, ох,
Ой да вот да востры...ой вот да й ножачкам
Всё зарезала.
4. Ох всё ж да зарезала, ох
Ой да вот в холодён погреб
Взяла да ки...ой кинула.

5. Ох взяла кинула, ох,
Ой да вот дубову ох вот да доской
Всё задвинула.
6. Ох всё задвинула, ох,
Ой да вот да жёлтым ох вот да й пяском
След засыпала.

51. Сукрашѣно то поле всё цветочками

1-88

1. Ой да сукрашѣно то поле

2. А-ох, всё веселѣчки...

3. А-ох, куст раки...

4. А-ох, огонь жарко да горит, Ой да вот зли того ж да огня Ковѣр да й шёлковой да ляжит.

1. Ой да сукрашѣно то поле Ой да вот всё ж цвяточкамя, Веселѣчкамя.

2. А-ох, всё веселѣчками, Ой да вот сукрасил да поля Куст всё ракитовой.

3. А-ох, куст ракитовой, Ой да вот зли того куста Огонь жарко да горит.

4. А-ох, огонь жарко да горит, Ой да вот зли того ж да огня Ковѣр да й шёлковой да ляжит.

1. Ой да сукрашѣно то полѣ
Ой да вот всё ж цвяточкамя,
Веселѣчкамя.
2. А-ох, всё веселѣчками,
Ой да вот сукрасил да поля
Куст всё ракитовой.
3. А-ох, куст ракитовой,
Ой да вот зли того куста
Огонь жарко да горит.
4. А-ох, огонь жарко да горит,
Ой да вот зли того ж да огня
Ковѣр да й шёлковой да ляжит.

5. А-ох, ковер шелковый да лежать,
Ой да вот да на том, ох да ковре
Всё казак убитой да лежать.
6. А-ох, казак убитой да лежать,
Ой да вот да убит да не убит,
Крепко раненой.
7. Ой да крепко раненой,
Ой да вот зли руках у его
Сабля во...ох вострая.
8. А-ох, сабля вострая,
Ой да вот в головах у его
Коник во...ох вороной.
9. Ой да коник вороной,
Ой да ты да бяжи, ох
По дороженьке...

52. Не развейся, дуб зелёный

♩ = 80

1 О да не погасей — са. Ах-ху! да не — лаё — (во-а) — на,

2 (а) во — — — — — ла-и-шо — — — (во-а) и да мо-ло-до-и бу — — — — — ая

[illegible]

1. Ой да не развейся, дуб да зелёнай,
Большой да мороз будя.
2. Большой ой да мороз будя...
Ой да я ж да мороза я...я ж не боюсь,
Хоч на 'дин день...день же разовьюся.

3. Да й хочь на один день разовьюся...
Ой да не жанися, ой сын да й удовкин,
Большой да набор будя.
4. Большой ой да набор будя...
Ой да я ж да набора ой да я ж не боюся, ой
Хочь на один день я ж да жанюся.
5. Хочь на славушку ж да жанюся...
Ой да написала да мать грамотейку да
Чтоб сына да в службу взяли.
6. Чтоб сына в службу взяли...
Ой да взяли, взяли эй да молодого парня
Ой у службу ж да служить.
7. У службу ж да служить...
Ой да он да на коника ж да садился,
Как сокол да узвился.
8. Как сокол да узвился...
Ой да скинул, скинул да чёрную шляпу, ох
Богу по... ох помолился.
9. А-ой, богу ай да он помолился...
Ой да богу, богу да он помолился,
Со всеми ж да простился.

53. Зашумела у лесе дуброва

1-76

1. Ой да зашумела да (й) у леса дуброва,
Ой да вот загорела да (й) у поле калина.
2. Ой да загорела да (й) у поле калина,
Ой да вот закипела да в колодезю вода.
3. Ой да закипела да в колодезю вода,
Ой да вот заболела да (й) у молодца сердца.
4. Ой да заболела да (й) у молодца сердца
Ой да вот на свою жа да шельму, ох да жану.
5. Ой да на свою да шельму да жану,
Ой да то-то шельма, да шельма, ох, гуляка.
6. Ой да то-то шельма, да шельма, вот гуляка,
Ой да ох, она ходя, да ходя, ох, по ночам.

54. Там у лозе, при-в дорозе

J-92

1. D-V AA TAM Y AD-(BO-A)-3A, LOW AA TO-ABO-BOT KPI-B AD-PO---3A...

(A AA E-IO-A-BO---A-A), DU AA (A)... D-(BO-A), CTO... A-AA

[illegible]

1. Ой да там у лозя, ой да тольки вот при-в дорозя,
А да е-я, ой да ой, стояла
Белая ши да берёза, да (й) берёза.
2. Ой да стояла белая да берёза...
А да е-я, ой да вот тонкая,
Ох да вох, високая, да високая.
3. Ой да только она вот високая...
А да е-я, ой да вой, листом о...
Эх, да 'на, вох, широкая, широкая.
4. Ой да листом она (й) широкая...
А да е-я, ох да вох, как на той
На белой да берё... да (й) берёзе.
5. Ой да как на той на белой да берёзе,
А да е-я, ох да вот, сидел жа
Сизенький да голу... да (й) голубчик.
6. Ой да сидел жа ён да гуркуя,
А да е-я, ох да вот, под другоя
Да всё ох, под белоя, ох да белоя.
7. Ой да под другою, вот под белою,
А да е-я, ой да вот, сидел жа
Разудалый да моло...да (й) молодчак.
8. Ой да сидел жа, ох, раздобрай да молодчик,
А да е-я, ох да вох, сидел жа,
А всё ой, письмо пиша, да письмо пиша.

Договорили текст:

А красная девка слезно плача,
От друга весточку ожидая.

55. Ходя Ваня по базару

$\text{♩} = 84$

1. Ой да хо-дя, Ва-ня о-хо-ди-те-ся (о-хо-ди-те-ся),

2. Ой, пы-та-ю-ся да то-ба-ра-на

3. Ой да не ку-пи-ла-ю ко-са-ти

4. Ой да не ку-пи-ла-ю ко-са-ти

5. Ой да не ку-пи-ла-ю ко-са-ти

6. Ой да не ку-пи-ла-ю ко-са-ти

1. Ой да ходя Ваня, ох, по базару,
Пытая же да товара.
2. Ой, пытая да товара...
Ой да не купил жа ой Ваня да товара,
Купил востраю косу.
3. Ай, купил да востраю косу...
Ой да кося Ваня ой да чужую траву,
Своя сохня, ох, вяня.
4. Эй, своя ох да сохня-вяня...
Ой да любя Ваня ой да чужих жёнок,
Своя ох да стоит, плача.

56. Ой да ты Доня, худая твоя доля

Handwritten musical score for "The Song of the Bells" (Песня о колоде) by M. Glinka. The score is written on four systems of staves. The first system has a treble and bass staff with lyrics "s. Ох да са...ра се... бе... б-и". The second system has a treble and bass staff with lyrics "да до...но...шка да су...би...а". The third system has a treble and bass staff with lyrics "о...и да мо-ро-до... (е-е)...ро...и". The fourth system has a treble and bass staff with lyrics "да паша/на жа по... о-но...и... (е-е-е)...а". The music is in 2/4 time and G major.

1. Ой да...да ты Доня, ох да худая твоя доля,
Ой да вот разбессчастно да Донино же да замужтво.
2. Ой, разбессчастливая да Донино же да замужтво...
Ой да вот сама себя да Донюшка ах да сгубила.
3. Ох да сама себе да Донюшка да сгубила...
Ой да молодого эх да парня же полюбила.
4. Ох да молодого да парня полюбила...
Ой да вот молодой же да он парень да гуляка.
5. Эй да молодой же да он парень-гуляка...
Ой да выйди, Доня, эх да за новые ворота.

6. Ай, выйди да Доня да за новые ворота...
Ой да вот скажи, Доня, да ласково же да словечко.
7. Ой да скажи, Доня, ой да ласково же да словечко...
Ой да вот чи ты верно...да верно любишь да меня?

57. Шелковая травушка в лог полегла

Handwritten musical score for a song, featuring two systems of staves. The first system includes a vocal line and a piano accompaniment line. The second system also includes a vocal line and a piano accompaniment line. The lyrics are written in Cyrillic script below the vocal lines.

System 1:

Vocal line: 1. Да ще-я-ко... (я)-ба... (о)... я т(и)... да- (о... во... а)-бу... ш(и)-ка

Piano line: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 8

3. Ой да травушка----- (о) зацве-ла--- (а), э,

Ой да хо-ди---ла Ох да Ма-ша---н(и)кя да

О-х(и) да там

Всё зе-лё-нам Ох по лу-ж-кам.

4. Э-о-х, всё по зе-лё-на--- (о)--- м(и) да лу-ж-ку--- (а), э,

Ох да ту-жи-ла Ох Ма-ша, н(и) да--- (э)--- ку-ла--- (а)

О-х(и)

Всё да по ми-ру Ох, по дру-з-ку.

Всё по..

1. Да шелковая травушка
Да й у лог ох полегла.
2. Ох, да й у лог вот полегла, э,
Ох да лазорявам цветикам
Да травка ох зацвела.

3. Ой да травка зацвела, э,
Ой да ходила, ох да там Машенька
Всё зелёнам ох по лужкам.
4. Э-ох, всё по зелёнам да лужку, э,
Ох да тужила, ох Маша плакала
Всё да по милу ох по дружку.
5. Всё по милому да дружку, э,
Ой да хорош-пригож, ой да пригож милой друг
Да лучше е...ох его нет.
6. Эх, лучше его не (я), э,
Ох да лучше ох дружка нет, да
Пригожее вот не нашла.
7. Пригожея ох вот не нашла, э,
Ой да я ведала, девушка да,
Куда белай день да прошёл.
8. Куда белай день да прошёл, э,
Ох да не ведала красная,
Куда ох милой друг да пошёл.

58. Матушка, тошно мне

Handwritten musical score for a song. The tempo is marked as $\text{♩} = 80$. The score is written on ten staves, with the vocal line on the upper staff and the piano accompaniment on the lower staff. The lyrics are in Russian and are written below the vocal line. The key signature has one flat (B-flat), and the time signature is 4/4. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.

Lyrics (Russian):

1. А...о-х(м), ма...ту...ша, то... (А)-шно мне... (е),

да су...да...на, (у)ру...око мне да

да у-ме-реть

о...и да во-т(у) да уме-реть

да я (у) ро...да да хо...у(у)

2. А о х(у)м(у)м-ри-и мо...ё ох(а)м... (я...о...е-е)-та...тко, ох

ме-у-м-ра-и мо... (о)ё ох(а)м...но...е да

О...м да во...т(у)се-з(у)ду...хо... (е)...в(у)...но...

да ду...хо-во-но...го да да по-ла.

3. Оу да ввз ду хо вно ро ф-да по па...

и да не на...до а м-не...ма...ту...вша, оу.

да не на...до... (о) су-да...ра...на да

О...м да мне им да ду...хо... (е)...в(у)...но...

1. А-ох, матушка, тошно мне,
Да сударыня, груско мне да
Ой да вот да умереть жа
Да я с горя да хочу.
2. А-ох, не умирай, моё дитятко, ох
Не умирай, моё милоё да
Ой да вот без духовно...
Да духовного да...да попа.
3. Ой да без духовного ж да попа...
Й да не надо мне, матушка, ох
Да не надо, сударыня, да
Ой да мне ж да духовно...
Да духовного да...да попа.
4. Ой да мне духовного ж да попа...
Приведитя мне, матушка, ох
Привядитя, сударыня, да
Ой да с тихого Дона
Да Дона вот казака.
5. И с тихого с Дона...да с Дона вот казака...
Да он да малёшенек, ох
Да личиком он да белёшенек,
Ой да ох, чернобровай
Да он дуже ой да хорош.

6. Да он дуже ой да хорош...
Да чесал младець кудерцы, ох
Да чесал казак русае, да
Ой да ох, он серебрянам
Да частым ох гребешком.
7. Да частым ох гребешком...
Наложил младець шляпочку, ох
Наложил младець чёрнаю, да
Вот он сам да по ули...
Да по улице да пошёл.

59. Дорога торная была

1-84

ДО... (М) ... СЫ... Е О... И ВО... ТЫ... КА... ЗА... ЧИ... (Б)

В... ДОНСКИЕ... СЫ... И... (Б)

О... И... ДА... ВО... ТЫ... НЕ... ДА... (Б)

А... В... (М) ... СЫ... (Б) О... (В) О... И... ВО... ТЫ... НЕ... ДА... (Б)

СТА... МО... СЫ... И... СЫ... О... И... СЫ... (Б)

В... СТА... МО... СЫ... И... СЫ... (Б)

О... И... ДА... ВО... ТЫ... НЕ... ДА... (Б)

А... В... (М) ... СЫ... (Б) ОХ ТЁМНОЙ НО... ЧУ... ШИ... (Б)

ЛО... ЖИ... ДА... СЫ... ОХ О... И... СЫ... (Б)

1. Дорога торная да была, ой да,
Ой да вот как по той же
Да по торной да дорожаньке
Там ишли ой да прошли да
Донские ой вот казаки.
2. Всё донские казаки...
Ой да вот не дойдёмши 'ни
А всё ох, всё ж до городу
Становилися ох отдыхать.
3. Становились отдыхать...
Ой да вот не дождавши 'ни
А всё ох тёмной ночушки да
Ложилися ох они спать.
4. Ложилися они спать...
Ой да вот не дождавши 'ни
А всё вот ясной зорюшки да
Стамашилися ох ўставать.

60. Калинушка-малинушка, лазоревый цвет

♩ = 136

1. А-э-ох, да калинушка да малинушка, лазоревый цвет,
О-и-я-я, лазоревый цвет,

2. Да весёлая беседа, где батюшка пьёт,
О-и-я, где батюшка пьёт,

О-и-я, где батюшка пьёт,
О-и-я, где батюшка пьёт,

О-и-я, где батюшка пьёт,
О-и-я, где батюшка пьёт,

2. Да где батюшка, где матушка, где родимая моя,
О-и-я, где родимая моя,

О-и-я, где родимая моя,
О-и-я, где родимая моя,

О-и-я, где родимая моя,
О-и-я, где родимая моя,

А-э-ох, да калинушка да малинушка, лазоревый цвет,
О-и-я-я, лазоревый цвет,

Да весёлая беседа, где батюшка пьёт,
О-и-я, где батюшка пьёт,

Да где батюшка, где матушка, где родимая моя,
О-и-я, где родимая моя.

А он пьёт, да он пьёт, за мной, молодой, шле,
О-и-я, за мной, молодой, шле.

За первую за чарою меня вспомнётся,
О-и-я, меня вспомнётся,

За другую за винною за мной, молодой, шле,
О-и-я, за мной, молодой, шле.

А я млада, младёшенька, замышкалась,
О-и-я, замышкалась.

За гусями, за курами, за лебедями,
О-и-я, за лебедями,

Да за тую за вутю, за журавушкою,
О-и-я, за журавушкою,

Да пока ути, пока гуси наплавались,
О-и-я, наплавались,

А я млада, младёшенька, наплакалась,
О-и-я, наплакалась.

Да пока ути, пока гуси нанырелись,
О-и-я, нанырелись,

А я млада, младёшенька, нарыдалась,
О-и-я, нарыдалась.

60-а. За речкою, за рекою слободка живет

1. За речкою, за рекою слободка живет,
О-и-я, слободка живет,
2. Слободушка небольшая, четыре двора,
О-и-я, четыре двора,
3. Как четыре двора — вся моя родня,
О-и-я, вся моя родня,
4. Родинушка небольшая, всё кум да кума,
О-и-я, всё кум да кума.
5. Вы кумушки, голубушки, подружки мое,
О-и-я, подружки мое,
6. Кумитеся, любитеся да любите меня,
О-и-я, да любите меня,
7. Пойдетя вы в зелёный сад, возьмита меня,
О-и-я, возьмита меня.
8. Сорветя вы по цвяточку, сорвитя и мне,
О-и-я, сорвитя и мне,
9. Вывьетя вы по вяночку, совейте и мне.
О-и-я, совейте и мне,
10. Пойдетя вы на тихай Дон, возьмита меня,
О-и-я, возьмита меня,
11. Выпуститя свои вянки, пуститя и мой,
О-и-я, пуститя и мой.

12. Усе вянки поплывуть, а мой потоня,
О-и-я, а мой потоня,
13. Усе мужья поприходють, а мово нема,
О-и-я, а мово нема.

61. Шли мы лужком с милым дружкойм

♩ = 96

1. О-х-и-и ми лу-ж-ком, ми дру-жок, ах, взо-ш-ли з-и на степь.

2. О-х, з-и-со-ш-ли на ст-е-пю,

3. О-х-и-и ко-ба-ля о-х-и-и ка-ви тра-ва за-ст-и-ла-я след.

4. О-х-и-и по-м-и-ти да, оу-ла-ру-шка да, пре-фе-но-ю ой лю-бовь.

5. Пр-е-фе-но-ю (а) лю-бовь (з-и).

6. О-х-и-и как мы сто-во-и з-и-су-да-ру-шка, по-гу-ли-ва-ли.

1. Ох, шли мы лужком с милым дружкой,
Ох, взошли, эй, на степь.
2. Ох, узошли на степь...
Ох, шалковая, ох, ковыл-травка
Застилая след.
3. Ох, ключевая водиченька
Заливая след.¹
4. Ох, вспомни, взгадай, сударушка да
Прежнюю, ой, любовь.
5. Прежнюю любовь...
Ох, как мы с тобой, эх, сударушка,
Поголивали.
6. Поголивали...
Ох, в тёмном леса, ох, под кустиком
Посиживали.
7. Посиживали...
Ох, калёнае, эх, орешаки
Пощёлкавали.
8. Пощёлкавали...
Ох, тайны речи, эх, секретные
Сговаривали.
9. Эх, сговаривали...
Ох, не жанися, ох, мой милай друг,
Я замуж не йду.

¹ эту строфу исполнители не спели

10. Эх, я замуж да не йду...
Ох, пося того, ох, любезная
Наказывала.
11. Ох, наказывала...
Ох, жанись, жанись, эй, мой милай друг,
Я замуж иду.
12. Эх, я замуж да иду...
Ох, кормил-поил сударушку,
Чаял за себя.
13. Эх, чаял за себя...
Ох, досталася, ох, любезная да
Не брату, не мне.
14. Ох, не брату да не мне...
Ох, досталася, ох, да любезная
Злодею, ой, мому.

62. Поехал мой милый друг в поле пахать

Музыкальный текст песни "Поехал мой милый друг в поле пахать".

Темп: J=96

Лейтмотив: А... о-х(и) по... е... х-а-л(и) мой да мч-ла-и друг

Вторая строка: в по-... я па... ха... (и) ти... (и)

Третья строка: о-х(и) ле... ми ле... ми ле... шу-н(и) ки те... ле... шу-н(и) ки... (и)

У ПО---ЛЯ. ПА---КА---(Я)---ТН.
А---О-Х(У), ЗА-БЫ-ЛИ(А) ДА ЗА-БЫ---Л(У) МОИ МИ---ЛЫИ ДРУ-Г(У) Х(У)
ЛЮ---БА СО---(А)---ЛИ В(У)ЗЗ---ТН,
О-Х(У) ЛЮ---ЛИ ЛЮ---ЛИ ЛЮ---ЛЮ-ШУ-Н(У)КИ
ХЛЮ---БА СО---(А)---ЛИ В(У)ЗЗ---ТН.
ЗЗ---О-Х(У) ВР-П(У)МУ-Л(У)СЕ МО---И МИ---ЛЫИ ДРУ-Г(У)
МЫ ПО---ЛЯ ДО ДО---МУ,

[illegible]

1. А-ох, поехал мой да милай друг
В поля пахати.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
У поля пахати.
2. А-ох, забыл да забыл мой милай друг
Хлеба-соли взяти.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
Хлеба-соли взяти.
3. Э-ох, вярнулсе мой милай друг
Из поля до дому.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
Из поля до дома.
4. Ох, привязал да мой милай друг
Коня й до порога.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
Коня до порога.
5. А глянул да глянул мой милай друг
В горенку новую.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
На свою милую.
6. Ой, чего ж да чего, сударушка,
Со личику бледна?

Ох лёли лёли лелёшуньки,
Со личику бледна.

7. Ах, чи я тебе й, сударушка,
По личику вдаря?
Ох лёли лёли лелёшуньки,
По личику вдаря.

8. Ах, чи я ж да й тебе, любезная,
Здоровьица ўбавя?
Ох лёли лёли лелёшуньки,
Здоровьица ўбавя.

9. А-ох, умру да умру, ой, мой милай друг,
Жива я не буду.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
Жива я не буду.

10. Ох, схорони да меня, мой милай друг,
В зелёном садочку.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
В зелёном садочку.

11. А-ох, да будешь, да будешь, мой милай друг,
По саду ходити.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
По саду ходити.

12. Ай, будешь да будешь, любезнай мой,
Дятину водити.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
Дятину водити.

13. Ах, устань да проснись, сударушка,
Жана молодая.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
Жана молодая.

14. А-ох, разбежалась да расходилась
Дятину ж малая.
Ох лёли лёли лелёшуньки,
Дятину малая.

63. Разливалась половодная вода

♩ = 80

А - о-й, да раз-ли-ва-ла-ся да е... (о) - ой, по-ло-во-д-на-я вы-да-ва-ла, (о-е-я),
о-й да за-ни-ма-ла-ла е... (о) - ох, все бо-ло-ты, то-ль-ки во-зе-ра.
за-о-й, да за-ни-ма-ла е... (о) - ой, все бо-ло-ты, то-ль-ки во-зе-ра, (о-е-е),
о-й да о-ста-ва... (е-е) да е... (е) - ох, о-дин ма-ла-но-го-го да ау-хо-го.
за-о-й, да за-ста-ва... а-се- (я) да е... (о) - ох, о-дин ма-ла-но-го-го да ау-хо-го, (о-е-я),
о-й да о-ста-ва... (о) - ох, да не хо-де-ти, то-ль-ки не хо-де-ти.

1. А-ой, да разливалася, да э-ой,
Половодная ши да вода, э-я,
Ой да занимала 'на да, э-ох,
Все болоты, только возера.
2. А-ой, да занимала 'на, да э-ой,
Все болоты, только возера, э-я,
Ой да остава... да э-ох,
Один маленький да лужок.
3. А-ой, да заставлялсе, да э-ох,
Один маленький да лужок, э-я,
Ой да как да по том лужку, да э-ох,
Да не ходить, только не ездя.
4. Ой да там да ишёл-прошёл, да э-ой,
Дятинушка, парень молодой, э-я,
Ой да он да знал сабе, да э-ой,
Заботушки, горя никакой.

64. Степь Кубанская

$\text{♩} = 60$

1. Ой да ты доро-га, доро-га, о-и,
О-и да ши-ри-но (у-о-о) - ю да доро-га
ро-ва-но (у-и-ри) - ста ох бы-ло вёрст.

2. Ро-ва-но (у-и-ри) - ста ж бы-ло вёрст (у-а-а), ох,
О-и да ши-ри-но (у-о-о) - ю да доро-га
ко-н-ца кра-ю ой да да-не-ма.
3. Кон-ца кра-ю да не-ма (у-а-а), ох,
О-и да то-же-ли да (у-и-ри) да ох та-мо да да-не-ма-ю-ста
на-во-о ох на Кубан-ска-ю степь

1. Ой да ты дорога, дорога, ой
Ой да шириною да дорога
Ровно триста ох было вёрст.
2. Ровно триста ж было вёрст,
Ой да длиною дорога
Конца-краю ой да...да нема.

3. Конца-краю да нема...
Ой да тольки да есть да ох там да...да прослед
На...ох, на Кубанскую степь.
4. На Кубанскую да степь...
Ой да 'на, Кубанская степь,
Не...ох, невосходящая.
5. Ой да невосходящая...
Ой да тольки да выросло
Ку...ох, купарисное да древо.
6. Ой да купарисное ж да древо...
Ой да как да под тем ой под древом
Те...ох, тело белое да лежит.
7. Ой да тело ж белое да лежит...
Ой да тело бело да лежит,
Всё ж мо...ох, молодецкое.
8. Ой да молодецкое...
Ой да вот молодецкое,
Всё ж да...да бурлацкое.
9. Да бурлацкое...
Ой да всё ж да никто да не признал,
Чиё, ох, чиё тело ж да лежит.
10. Чиё тело ж да лежит...
Ой да вот да признало да тело
Да три...да три ла...ой, ластушки.
11. Да три ластушки...
Ох да перва да ла...ох, ластушка
Родная ма...ой, матушка.

12. Родная ма...ох, матушка...
Ой да друга да ла...ой, ластушка
Родная ся...ой, сястрица.
13. Родная ся...эх да сястрица...
Ой да третья ла...ох, ластушка
Родная жена мо...ох, молода.

65. Я думала, что солнушко всходит

Handwritten musical score for a song. The score is written on five systems of staves. The first system includes a tempo marking "J=76" and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings.

Handwritten musical score for a song. The score is written on five systems of staves. The first system includes a tempo marking "J=76" and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings.

1. $J=76$
1. Ах да я ду-ма-... (А)-ла-... (Э),

2. да что соя-... ну-... шко да вско-... (А)-... да да э-... о-... х(ы),

3. я-же-но-да, мо-... и да-сы-нок

4. да по-гу-ра-... (х)-ни-... (е-е) це да хо-... (во-во)-да-... (ф)

5. 2. Ах да я-же-но-но мой да са-нок

ДА ПО ГРА-НИ-цЕ ДА зо- (ва) - - дЯ ДА О- - - (во) - - у(в)
 ВО (в-я) ру-ка- (о-я) жА ой
 ДА ЧЕ-Р(в)-НА-Ю ОШЛА ВОТ(в)ШЛА-ПУ; НО- ОЙ НО- (во-в) СЯ.
 З. АЙ ДА Ю ру-ка- - - - (я)х же
 ОЙ ДА ЧЕР-НА-Ю ШЛА-ПУ-ТО НО- (ва) - - СЯ ДА Э- - - (во)-Х(в),
 ДА ЗА-З(в) БО- - - (во-во-во)-Я О-и,
 ВО- - РО-НО-ГА КО. (во)х(в)КО-НА ВО- ОЙ ВО- (во-в) ДЯ.

1. Ай да я думала, да что солнушко да всходя, да э-ох,
Ажно да мой да сынок да по границе да ходя.
2. Ай да ажно мой да санок да по границе да ходя, да ох,
Во руках жа ой да чёрною ой шля...вот шляпу но...ой нося.
3. Ай да й у руках же ой да чёрною шляпу-то нося, да э-ох,
Да за...за собоя, ой, воронога ко...коня во...ой вода.
4. Ай да за собоя, ай, воронога коника вода, да э-ох,
Да охвицера да полковничка да про...ой прося.
5. Ай да й охвицера ой да полковничка да прося, да ох,
Эх, охвицер жа да братец да...да ты мой.
6. А-ой да охвицер да братец жа ты мой, да э-ох,
Да отпусти жа меня да...да домой.

66. Вечор поздно заудалой молодец
у девушки гостевал

1-72

1. Ой да ве-се-ло — — — — — за-но-(я- - - а), за- (я)-да- - - лой ой да...

О- (я) ве- - - ло / но — — — — — за-ну- (я) (а- о- о- е- - - - с- е- я- - - я),

а (я) со- (я) о- (я) во- (я) за- (я) по-

1. Ой да вечер поздно заудалой, ой да...
Ох, вечер поздно а всё ох вот заудалой.
2. А-ох, молодец, ой да...
Ох, у девушки, да у девки ох вот гостявал.
3. Гостевал, ой да...
Тёмную ночь, ой да ночь эх вот ночевал.

4. Ночевал, ой да...
Ох вот рано, рано да рано ох вот уставлял.
5. Уставлял, ой да...
Ох, молодец сделался, да заделался да болён.
6. А-ох, болён, ой да...
Ох, болён, болён, да болён ох вот заудалой.
7. А-ох, заудалой, ой да...
Не от бога, от людей да дурацти ох от своя.
8. Ят своей, ой да...
А вот большая ох печалюшка а всё вот девушка.
9. Девушка, ой да...
Ох, лебедушка да всё вот белая.
10. Ой белая, ой да...
Ох, не гневайся да всё ох вот на меня.
11. На меня, ой да...
Ох, что ж да я не был да всё вот у тебя.
12. Ах у тебя, ой да...
Ох да что я слышал да всё вот про тебя.
13. Про тебя, ой да...
Ох что да просватали да девушку вот да тебя.
14. Да тебя, ой да...
Ох что просватали да всё вот пропили.
15. Пропили, ой да...
Ох совсем замуж да всё вот отдали.
16. Отдали, ой да...
Ох, за донского да всё ох вот казака.

67. Женил меня родной батюшка

$\text{♩} = 80$

1. А-ой да жа-ни-л(м) ме- (е)-ня да род-най во-т(м) ба-тю-ш(м) ка.

(о- - - - а- - - я) ой да- (а) о- - - х(м),

во-т(м) да- - - нил ме- - - (е) - - - н(а), ой вот ду-

да жа- - - ни- - - (х) а ох(м) о- - - и вот не у- го- - - дил

2. А-о-и да жа-ни-л да... ме-ня да род-ной во-т(м) не у-го-д(и)л

(о- - - - а-я-о- - - э-я) о- - - х(м)

во-т(м) не-в(м)-ко- - - ры- - - (е) - - - ста- - - ю

да жа-ну- - - (ва) ай о- - - х(м) во- - - т(м) ду- - - (у)-ру взял.

3. А-о-х, да жа-ну- (а) ох ду-ру в(м)зял...

(а- - - - я-я-о- - - я), о- - - и да- - - (я) о- - - х(м)

во-т(м) я не бу- - - - (а) - - - ду я...

да с не-ми- - - лой о- - - х(м) вот до-л(м)-го жить.

1. А-ой, да жанил меня да роднай вот батюшка,
Ой да ох, вот жанил меня, ой вот ду...
Да жанил ох ой вот не угодил.
2. А-ой, да жанил да меня да родной, вот не угодил...
Ох, вот некорыстную
Да жану ох вот дуру взял.
3. А-ох, да жану ох дуру взял...
Ой да ох, вот я не буду я...
Да с немилой ох вот долго жить.

4. А-ой, я да не буду да с ею вот долго жить...
Э-ой, да я ох вот буду-буду
Да на вулицу да ходить.
5. А-ой, я вот буду-буду да на улицу да ходить...
Ой да я ох буду-буду
Да девушек вот да любить.
6. А-ой, будую, буду да девушек вот да любить...
Ой да я буду-буду
Да бога я ох вот да просить.
7. А-ой, буду я, буду бога я да просить...
А-ой, ой да вот найди, туча,
Да туча ох вот со грозой.
8. А-ой, да найди, туча вот со грозой...
Э-ой, да вот нашла туча
Да со тёмной вот со грозой.
9. А-ой, да из-под тёмная да гроза
Э-ой да вот вылетая
Да только вот лютой змей.
10. А-ой, вот вылетая да только вот лютой змий...
А-ой, ох, ой да я ох, да я змея
Да ох вот да попрошу.

Договорили текст:

Чтоб убил мою рюмую¹ жану.

¹ угрюмую

68. На предметному кусточку

$\text{♩} = 68$

1. Ой да на пред-ме-т-но-му * да му-сто-чку да та--(а)...

О-и да со-ло-ве-(е-е-е-а)-я, о-х(и) си-(а-а)...

А в(и)-се о-х(и) вот да си-дел.

2. Ой да со-ло-ве-ю-шка * да си-дел да во--(а-а)...

Ой да во-се-л(е-е-е-а)-мо-му--(а-а)

А в(и)-се о-х(и) во-т(и) во са-ду.

1. Ой да на предметному ж да кусточку да та...
Ой да соловья ох си...
А всё ох вот да сидел,
2. Ой да соловьюшка ж да сидел да во...
Ой да во зелёному
А всё ох вот во саду.
3. Ой да во зелёному ж во садочку да гуляла...
Ой гуляла девушка
А всё ох вот да одна.
4. Ой гуляла девушка ж да одна да при...
Ой да призадумавши
А всё ох вот да она.
5. Ой да призадумавши ж да она да при...
Ой да привзаплаканы
А всё ох вот да глаза.

6. Ой да привзаплаканы ж да глаза да при...
Ой да прилетал ох к ей
А всё ох вот соловей.
7. Ой да прилетал к ей соловей да ста...
Ой да стал да спрашивать
А всё ох вот да у ей.
8. Ой да стал да спрашивать да у ей да чи...
Ой да о чём девочка
А всё ох вот слезно плач...
9. Ой да об чём, девочка, слезно, плачешь да чи што...
Ой да чи што дружечки
А всё ох вот да нема.

69. Я не верила девушкам да подружкам

А в(о)-сё ой вот е-ст(и) да лю-бовь.

2 Ой да что на све-те есть да лю-бовь,

ой да а те-пе- (е-е-е-а)-ря ой е- (я-я-я)...

А в(о)-сё о-х(и) вот да да по-ве-рю да и что- (я-я-я)...

о-и да что да са-ма- (я-я-я-я-я) я ой во- (я-я-я)...

А в(о)-сё ох вот я да лю-бля.

3 Ай да что са-ма ай ве-рно ж лю-бля,

ой да я да по-би- (е-е-е-а)-ля ой ну- (я-я-я)...

А в(о)-сё ох вот лю-бить бу-ду да и по- (я-я-я) да

е-и да по-ве-рю дру- вот дру-га за- дру-жка- (я-я-я)...

А в(о)-сё о-х(и) вот не за-бу-

1. Ой да я не верила ай да девушкам да подружкам да что...
Ой да что да на светя ой во...
А всё ой вот есть да любовь.
2. Ой да что на свете есть да любовь...
Ой да а теперя ой е...
А всё ох вот да поверю да и что...
Ой да что да сама я ой во...
А всё ох вот я да любля.
3. Ай да что сама ай верно ж любля...
Ой да я да любила ой ну...
А всё ох вот любить буду, да и по...
Ой да повек дру...вот друга за...дружка...
А всё ох вот не забу...

4. Ой да повек дружка ж не забуду да не...
Ой да я не забуду ой ра...
А всё ох вот размилая да вот да...
Ой да свою прежнюю
А всё ох вот да любовь.
5. Ой да свою прежнюю ж да любовь да про...
Ой да я про отца — матерю да я ...
А всё ох вот я забуду да про...
Ой да я про тебя, друг мой,
А всё ох вот никогда.
6. Ой да о тебе, друг мой, никогда...
Ой да я теперь да что...
А всё ох вот да случилось да во...
Ой да в один час да любовь
А всё ох вот да змяни...
7. Ой да в один час любовь да змянилась...
Ой да смянил, смянил да во...
А всё ох вот, шельма, клятьбу, да жа...
Ой да взял да жанился на...
А всё ох вот на другой.
8. Ой да взял — жанился на другой...
Ой да все ж да тебя да во...
А всё ох вот благословляют да и на...
Ой да с нареченной да я...
А всё ох вот да жаной.
9. Ой да с наречённою жаной же,
Ой да закажи ты да во...
А всё ох вот да карету да я...
Ой да а мне, Машеньке,
А всё ох вот чёрный гроб.

Договорили текст:

Вы сядете, поедете, а меня следом понесут.
Вас у ряды постаноят, а меня вперед занесут.
На вас венцы поналожат, а мне свечи позажгут.
Вас кругом обведут, а мне вечную память пропоют.

70. Мы сегодня пьем да гуляем

$\text{♩} = 64$

Ой да ми се...о...днѣ вот пѣм да гу-ля-ем да ро...

Ой да я на-за... (я) - в(м) - тра ой у - (я - - я)...

А в(м) - - сѣ о-и во...т(ы) во - (я) сол-да - ты а-и бя - (я - - я)...

о-и да хо-чу-т(ы) ме... (е - - е - а) - нѣ ой во-т(ы)

А в(м) - - сѣ во - т(ы) в слу- - жу брѣть.

2. Ой да хо-чуть ме... (е)---ня в слу-жбу брать да(я) ро...

ой да бя-ру-т(и) ме... (е---е-а)-ня ой во--(я-я)...

я в(и)--сё ой вот во сол-да-ты, а-и вя. (я--я)...

ой да вя-ду-т(и) ме... (е---е-а)-ня ой во--т(и)...

я в(и)--сё о-и во---т(и) во при-ём.

Вариант :

1. Ой да мы се-го---для пьём да гу-ля-ем да(я-я)...

Ой да я на-ра... (я--я)--в(и)-тра ой хо--(я-я)...

а в(и)--сё о-х(и) во--т(и) в слу-жбу брать.

1. Ой да мы сегодня вот пьём да гуляем да ро...
Ой да а на завтра, ой у...
А все ой вот во солдаты ай бя...
Ой да хочуть меня ой вот
А всё вот в службу брать.
2. Ой да хочуть меня в службу брать да ро...
Ой да беруть меня ой во...
А все ой вот во солдаты, ай вя...
Ой да вядуть меня ой вот
А все ой вот во приём.
3. Ой да вядуть меня во приём да ро...
Ой да на приёме ой ро...
А всё ох вот раздевают, ай на...
Ой да на моё тело ой белое
А всё ох вот смотреть.
4. Ой да на моё тело да смотреть...
Ой да тело белое, грудь
А всё ох вот да здорова, ой во...
Ой да и сказали, ой мальчик
А всё ой вот да годён.

5. Ой да мне сказали, мальчик-то годён, да ро...
Ой да бяруть ножни, ой во...
А всё ох вот пострягають, ай по...
Ой да закричали ой вот
А всё ох вот да ура.
6. Ой да закричали все да ура, да ро...
Ой да подождите ой во...
А всё ох вот не стрегите, ай вот
Ой да пока мать да отец
А всё ох вот да придёт.

71. Полынь — горькая в поле трава

$\text{♩} = 80$

1. Ой да полынь го-о-ой го-орь-кая в по-ле да тра-ва, (а) •

го-орь-чай-те- (а-а) бя, о-и, мо-я, ай да по-лынь, я в(а) да- (а-а) о-о-х(а),

го-орь-че-е те- (е-е) бя, во в(а) (е-и) по- (во) лю нет.

е. Ой да го-орь-чай-те- бя, э-о-и, ах да во всё-м по-лю нет, о-о-и,

по-лю по-лю би- (а-а) жа о-и па-р(а) ре-нь да да де-вчо-о-о-ну- (а-а) о-о-х(а),

всё да да по со- (е-е) в(а) (а-а) да со-ве-сти да да сво-я.

3. Ой да всё да по со- ве- э-о-и да со-ве-сти да сво-я (а-а) о-о-х(а),

по-лю по-лю бе- ми о-и па-р(а) ре-нь да да де-вчо-о-о-ну- (а-а) о-о-х(а),

ста-ла да да ус-пра- (а-а) ша- (а-а) да ус-пра-ши-вать да да у ей.

1. Ой да полынь го...ой горькая в поле да трава...
Го...горчей тебя ой, моя ай да...да полынь, да ох,
Горчее тебя во всё-м полю нет.
2. Ой да горчей тебя, э-ах, да во всё-м полю нет, ой,
Полю...полюбил жа ой парень да...да девчонку, ох,
Всё да...да по сове... да совести да...да своя.
3. Ой да всё да по сове... э-ой, да совести да своей, ох,
Полю...полюбёмши ой парень да...да девчонке, ох,
Стал да...да спраша...да спрашивать да...да у ей.

4. Ой да стал да успра... ой да спрашивать да у ей, ох,
Да ты скажи, скажи, ой моя свет да...да девчонка, ой,
Чи ты...чи ты любишь да верно ох да...да меня.
5. Ой да чи ты лю...ой любишь да верно вот да меня, ох,
Ой, люблю я, люблю ой, тебя да...да молодчика, ох,
Вот по...по несчастью да счастью вот своему.
6. Ой да всё да по счастью... ой да счастью вот своему, ох,
То...то-то счастье да моё, ох, вот разбессчастье, ох,
Чу...ох, чужедаल्या да дальняя вот сторона.
7. Ой да чужедаल्या вот сторона, ох,
Как да...да на тэй жа да дальней вот, ой, вот да сторонке
Всё зе... зелenea да зелёна ох да...да трава.
8. Ой да зеленой-зеленя ой да луга, ох,
Вот да...да по тэй жа да зелёной, эх, вот да лужочку, ох,
Про...ох да прорастала да шелковая ой, да...да трава.

72. Не с кем, не с кем Мане разгуляться

$\text{♩} = 84$

1. Ой да не с кем, не... не с кем да Ма-не вот разгу-лять, да ой,
да не с кем, не с кем да Ма-не ой ра-гу-ля-ть-ся (я-я о-и,
не с кем, ...ма-не

да ле-ли ле-(о-о)-ли, да ле-по-шк-ой да мо-я.
ле-ли ле-(о-о)-ли (я)
2. Ой да не с кем, не-не-(е) с кем да ску-ку ле вот ра-зо-гнать да (я) ой,
да ка-к(о)по-и-ду (у) я да во си(е)-не-с мо-ра-(я), о-и,
как по-и-ду
да ле-ли ле-ли, а-и, да ле-по-шк-ой да мо-я.
да-ли да ле-по-шк-ой
3. Ой да не с кем, не-не-(е) с кем да ску-ку ле вот ра-зо-гнать да (я) ой,
да се-ду, се-(я-я)-ду да на кру-том вот бе-ра-хо-чу-(я), о-и,
да ле-ли, ле-(о-о)-ли (я), да ле-по-шк-ой да мо-я.
ле-ли

1. Ой да не с кем, не...не...не с кем да Мане вот разгулять, да ой,
Да не с кем, не с кем да Мане ой, разгуляться, ой,
Да лёли, лёли, да лёлюшки ой да моя.
2. Ой да не с кем, не...не с кем да скуку ле вот разогнать, да ой,
Да как пойду я да в синее моря, ой,
Да лёли, лёли, да лёлюшки эй да моя.
3. Ой да сяду я, ся...сяду, ой на крутом вот беряжочку, ой,
Да сяду, сяду на крутом вот беряжочку, ой,
Да лёли, лёли, да лёлюшки ой да моя.
4. Ой да гляну я, гля...ой, гляну да во синее море, да ой,
Да гляну, гляну да на синее море, ой,
Да лёли, лёли, да лёлюшки ой да моя.
5. Ой да вижу я, ви... ой, вижу да свою, ой, белу тень жа, да ой,
Да вижу, вижу да свою, ой, белу тень, ой,
Да лёли, лёли, да лёлюшки ой да моя.

73. Всё туманочки

♩ = 76

1. АА ВЕЕ ТУ-МА-НО-(ОЕ)-КЕ-Н-О--ВОХ!

АА ЗА ТУ-МА--(А)--НО-М(А) ОН А-С(У)-НО--(О)-А СО--М(У)-МУ-(У-У)-ШКА(В),

Солнушка днѣ ви... о-и, аа не ви-(е)-дно, (оу).

ви-(е)-а).

2. Солнушка днѣ ви... аа, о-(во)у!

аа то-л(е)-ся ви-а(и)-но оу си(з)-ро-(во)-го ау-(и)-ба аа-а) ау-ба-

ау ба вер(и)хви-(е)-я) о-и, вер(и)ха ви-а(и)-но.

3. аа во-ау ба вер(и)хви-а(и)но(и)-я), оу!

аа во-а(и)но-то-(е)-ры-м(и) о-и кра-е(и)на-(и)-я ле-е-в(и)-ка-(и)-я) с мо-(во)-

с мо-во-а(и)но-я... (а) оу аа с(и)-то-я--(а)-аа.

о-а-а(и)

1. Да всё туманочки, ох,
Да за туманом, ой, ясное солнушко,
Солнушко да не ви...ой, да не видно.
2. Солнушка да не видно, ох,
Да толька видно, ой, сырого дуба, да дуба...
Дуба верха ви...ой, верха видно.
3. Да всё дуба верха видно, ох,
Да под которым, ой, красная девка с мо...
С молодцом да стоя...ой, да стояла.
4. А всё с молодцом да стояла, ох,
Ох да ему ши, ой, тайные речи го...
Речи вот говори, ...ой, говорила.
5. А всё речи сговорила, ох,
Да не жанися, ой, раздобрый да молодчик хоть...
Да хоть годо...ой, годочек.
6. А всё хоть годочек, ох,
Да подрасту я, ой, красная девка, на...
Да на вершо...ой, вершочек.
7. А всё на вершочек, ох,
Да не послушал, ой, раздобрый да молодчик, да...
Да взял жани...ой, жанился.
8. А взял он, жанился, ох,
Да не взял себе, ой, красную девку, вот,
А взял себе вдо...ой, себе вдовку.

Договорили текст:

Вдовушка постелюшку стеля, слезна плача,
Она плача-возрыдая, прежнего друга вспоминая.

74. Кому воля, мне неволя

♩ = 104

1. О-й да ко-му во-ля, мне не-во-ля, о-й да,
ни-кто ши не-зна-ла, о-й да, мо-во-го-ря, о-й да,
мо-во-го-ря.

2. О-й да на-кто не-зна-ла, о-й да, мо-во-го-ря, о-й да,
е-го-ра ши мо-во-жа-ни-ся, о-й да, не-хо-ла, о-й да,
да не-хо-ла.

3. Ой да горю но... (о-в)-жань-ни да не хо... (во-а)-ють, ой да,
на сон-ве-тні гла... шн... (о), ох, да не смо... (ва)-в-и
да не смо... тля.

1. Ой да кому воля, мне ши да неволя, ой да,
Никто ши не зная, ох, мово го...
ой, мово горя.
2. Ой да никто не знал мо...ох, мово горя, ой да,
С горя ши ножаньки, ой, да не хо...
ой, да не ходя.
3. Ой да с горя ножаньки да не ходють, ой да,
На свет глазашки, ох, да не смо...
ой, да не смотря.
4. Ой да на свет глазушки да не смотрят, ой да,
С плеч да головушка, ой да свали...
да свалилась.
5. Ой да с плеч головушка да свалилась, ой да,
Свет да жанитьбушка, ой да смяни...
да смянилась.

75. В зеленому саду груша

1-80

1. В зе-ле-но-му са... (о)-ду г(и)-ру... ша... (о-а),
в зе-ле-но-му са... ду г(и)-ру... ша, ой,
чо-м ты ра-но й за... о-х(и) за-шу-ме-(е)-ла,
2. Чом ты ра-но за... шу... ме... ла, ой,
чо-м ты ра-но й за... о-х(и) за-шу-ме-(е)-ла, ой,
да ве-че-х(и)-не-ю о-х(и) да по-ро-(а)-я.

3. Да ве-че-рне-ю да по-ро-ю, ой,
 да ве-че-р(и)не-ю о-и да по-ро-(о)-я, ой,
 да ву-т(э)-ре-ш(и)не-ю о-й да за-ре-(а)-я,
 4. да ву-тре-шне-ю да за-ре-ю, (ой)
 да ву-т(э)-ре-ш(и)не-ю о-й да за-ре-(а)-я, ой
 да цв(и)-те-ти-ком о-й да бе-ле-(о)-ноким.

1. В зеленому саду груша,
В зеленому саду груша, ой,
Чом ты рано за...ой, зашумела?
2. Чом ты рано зашумела, ой,
Чом ты рано й за...ох, зашумела, ой,
Да вечернею, ох, да пороя.

3. Да вечёрнею да порою, ой,
Да вечёрнею, ой, да пороя, ой,
Да внутрешнею, ой, да зарёя.
4. Да внутрешнею да зарёю, ой,
Да внутрешнею, ой, да зарёя, ой,
Да цветиком, ой да беленьким.
5. Да цветик мой да беленькой, ой,
Да цветик жа мой да беленькой, ой,
Да едет жа мой да миленькой.
6. Да едет мой да миленькой,
Да едет мой да миленькой, ой,
На порожек, ой, да ступая.
7. На порожек, ой, да ступая, ой,
На порожек, ох, да ступая, ой,
Да здорово, ох, да милая.
8. Да здорово да милая,
Да здорово, ох, да милая, ой,
Она ему, ох, не отвечая.
9. Она ж ему не отвечая, ой,
Она ж ему не...ох, не отвечая, ой,
Да дураком на...ох, называя.
10. Да дураком называя, ой,
Да дураком, ох, называя, ох,
Да дураком, ох, дурачищем.

76. Молодка, молодушка

1=56

1. Эх да мо-ло-дка да мо-ло-душ-ка да(я-я),
 мо-(е-я)о-х(м)мо-ло-де-(е-о-е-я-е)-ньке-я.
 2. Мо-ло-де-ньке-я.
 Эх да лю-би-ла ши да хва-ли-ла(а-э)-ла-(а-я)да-(я-я)...
 в све...о-х(м),су-ча в све-та, ох, не-о-х(м)на-ша.
 3. Су-ча в све-та не на-шла,

ох да лю-би-ла да хва-ли-ла(а-э)-ла-(а-я)да-(я-я),
 сво...о-х(м),сво-го ми-ло-го(я)о-х(м)дру-жка

1. Эх да молодка, да молодушка да,
Мо...ох, молоденькая.
2. Молоденькая...
Эх, да любила ши да хвалила да,
В све...ох, лучше в свете, ох, не...ох, не нашла.
3. Лучше в свете не нашла...
Ох, да любила да хвалила, да,
Сво...ох, своего милого, ох, да дружка.
4. Своего милого да дружка...
Да хорош-пригож милой друг,
Друг...ой, лучше в свете не... вот не нашла.

77. Соловей, соловейко

♩ = 80

1 Соловей, со-ло-вей-ко, ох да, чё смутной да не-ве-сёл,
 ой, по-ве- (е-е)-си-л(и) о-х(и) го-ло (е)в(и)ку,
 зё- - - рна (ва) зё-р(и)на о-х(и) не клюёт.
 2 По-ве-сил го-ло-в(и)ку, ох да, зё- рна не клю- - ёшь,
 ой, клю- - ва - - (я-я)л бы я-и, я зё- - (е)р(и)на,
 да и клю- (и) о-и, клю- - ву-ш(и)ки же нет.

ЗКлювал бы я зё- рна, ох да, клю-вушки же нет,
 ой, спе- ва - - (я-я)л бы а я жа пе- - (е)с(и)ню,
 да го- (ва) о-х(и), го- ло- - су нет.

1. Соловей, соловейко, ох да
Чё смутной да невесёл,
Ой, повесил, ох, головку,
Зёрна...зёрна, ох, не клюёт.
2. Повесил головку, ох да
Зёрна не клюёшь?
Ой, клювал бы, ай, я зёрна,
Да й клю...ой, клювушки же нет.
3. Клювал бы я зёрна, ох да
Клювушки жа нет,
Ой, спевал бы, ай, я жа песню,
Да го...ох, голосу нет.
4. Спевал бы я песню, ох да
Голосу жа нет,
Ой, золотая клетка жа
Да ссу...ох, ссушила меня.

5. Золотая клетка, ох да,
Да всё сушит меня,
Ой, зелёная ветка жа
Весе...ох, веселит да меня.
6. Не надо мне клетки, ох да
Золотых шестов,
Ой, дайте мне ветку жа
Зеле...ох, зелёных листов.

78. Да не лучшему деревцу бог листу не дал

♩ = 108

1. Да не лу-чие -- му де -- ре-в(и)цу | да бог ли-сту не да-а,

О -- -- е -- я, а -- -- ли лё-ли, | у - ла-до мо-ё.

2. Да и от(в)дал ме -- ня ба -- тю-шка | да да-лё-ко за-муж,

Э -- -- е -- я а -- -- ли лё-ли, | у ла-до мо-ё

да у-ла-до

3. Да да-лё-ко, да-ле -- че-нька, | да за Вол(и)гу - ря-ку,

Э -- -- е -- я, а -- -- ли лё-ли, | у - ла-до мо-ё

да у-ла-до

1. Да не лучшему деревцу да бог листу не дал,
О-е-я али лёли, у-ладо моё.
2. Да и отдал меня батюшка да далёко замуж,
Э-е-я али лёли, у-ладо моё.
3. Да далёко-далеченька, да за Волгу-ряку,
Э-е-я али лёли, у-ладо моё.
4. Да приказал мне батюшка да семь лет да не бывать,
Э-е-я али лёли, у-ладо моё.
5. Да сударыня-матушка да семь лет и четыре,
Э-е-я али лёли, у-ладо моё.
6. А я, молодёшунья, да годок не была,
Э-е-я али лёли, у-ладо моё.
7. Да годок не была, да другой не была,
Э-е-я али лёли, у-ладо моё.
8. Ох, на третий годочек я да наскучилася,
Э-е-я али лёли, у-ладо моё.

9. Полетю ж. молодешунька. да к батюшке в сад.
Э-е-я али лёли. у-ладо мое.
10. Да саду я. молодёшунька. да на яблоню.
Э-е-я али лёли. у-ладо мое.

СВЕДЕНИЯ ОБ ИСПОЛНИТЕЛЯХ

МАЧУЛИНА Федора Андреевна (р. 1908)

участвовала во всех сеансах записи

РАГУЛИНА Евдокия Григорьевна (р. 1915)

участвовала во всех сеансах записи

ЧУПИКОВА Татьяна Алексеевна (р. 1913)

участвовала во всех сеансах записи

ТОЛМАЧЁВА Евдокия Яковлевна (р. 1912)

участвовала во всех сеансах записи

РЫЖОВА Ульяна Никифоровна (р. 1913)

участвовала во всех сеансах записи. кроме июня 1982 г.

ПОДЧЕРНОВА Ефросинья Родионовна (р. 1913)

участвовала во всех сеансах записи, кроме июня 1982 г.

СОРОКИНА Екатерина Трофимовна (р. 1912)

участвовала во всех сеансах записи,

кроме февраля 1981 г, июня 1982 г.

МОРДОВЦЕВА Анна Ивановна (р. 1913)

участвовала в сеансах записи в январе 1979 г.,

в июле 1981 г. в июне 1982 г.

ПОТЕБЕНКО Елизавета Даниловна (р. 1915)

участвовала во всех сеансах записи. кроме января 1979 г.

БЕЛЁВЦЕВА Софья Карповна (р. 1913)

участвовала во всех сеансах записи,

начиная с января 1980 г.

БОБРЫШОВА Марина Савельевна (р. 1911)

участвовала во всех сеансах записи,

кроме января 1979 г. января 1980 г.

ВЕДЕНЁВА Евдокия Демьяновна (р. 1913)

участвовала в сеансах записи в январе 1980 г.

и в июле 1981 г.

МАЧУЛИН Демьян Григорьевич (р. 1896)

участвовал в сеансе записи в июне 1985 г.

ЧУПИКОВ Пётр Алексеевич (р. 1915)

участвовал в сеансе записи в апреле 1979 г.

ПРИМЕЧАНИЯ

Запись народных песен в с. Завгороднее Балаклейского района Харьковской области производилась в течение 5 лет — с января 1979 года по май 1984 года. Помимо составителя настоящего издания в записи принимали участие заведующий лабораторией народной музыки Харьковского института искусств им. А.А. Котляревского С.А. Никитин (январь 1979 г.), старший лаборант ХИИ им. А.А. Котляревского Л.И. Новикова (январь 1980 г., июль 1981 г.) и звукоинженер Фонограммархива Института русской литературы (Пушкинский Дом) АН СССР А.В.Осипов (июль 1981 г., май 1984 г.).

Состав исполнителей во время каждого сеанса записи указан в прилагаемой таблице (с. 363).

1. *Ох да ты полюшко-поляна* — поют подруги невесты («дружки») на «своденках» («пропое»). «Своденки» в с. Завгороднее устраивают обычно через 3-4 недели после сватовства, когда невеста и ее подруги приготовят к свадьбе «дары», а родители невесты — приданое. «Раньше холстяные рубахи шили. Вышивали — планки, ошейники. Ложники ткали (коврики на пол — Е.Д.)». Своденки устраиваются в доме невесты. Приходит жених, его родня — «стола на два, на три». Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя

ФК Р-14521.

2. *Как по сеням, по сенюшкам* — поют «дружки» невесты вечером накануне свадьбы, обычно в субботу («на каравае»). В это же время пожилые родственницы невесты в отдельной хате пекут каравай. Такой же каравай в этот день выпекают и в доме жениха. Записана в июне 1982 г.

Ф-2487-5.

3. *Наш каравай да у печку пошел* — поют пожилые родственницы невесты и жениха («каравайницы»), когда сажают каравай в печь.

Записана в январе 1979 г.

Ф-личный архив собирателя.

4. *Вы куры, куры, молодые кочеты* — поют «дружки» невесты «на каравае». «На каравае свашек и дружка обыгрывают». Записана в феврале 1981 г.

Ф-2491-8.

4а. *А в борку, борку, под сосёнкою* — поют «дружки» невесты на «каравае». В соседних русских селах Протопоповке и Асеевке песня

потеряла свою приуроченность. По словам исполнителей, ее пели «в осени, когда прядево тёрли». Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

4б. *А в борку, борку, под сосёнкою* — поют участники свадебного поезда жениха («бояре») у него дома перед отъездом в дом невесты. Эта же песня может звучать на «своденках».

Записана в феврале 1982 г.

Ф-2382-11.

5. *По саду, саду, по винограду* — поют «дружки» невесты, когда ведут ее домой от венца. По словам Е.Я. Толмачёвой, «раньше жених не приезжал за невестой. Невеста себе идет в церкву с дружками, а жених себе с боярами... А от туда идут уже грают — «по саду, саду, по винограду». Там же они поцалуются, жених идет к двору со своими боярами, она с дружками к двору, к себе».

Записана в январе 1979 г.

Ф- личный архив собирателя.

6. *Горела дубрава, горела* — поют «дружки» невесты, когда везут ее приданое («сундук») в дом жениха. С.К. Белёвцева рассказывала: «Вот как пришла с венца, — пообедали, — и сразу, скорей, скорей — на воз — и вьзут сундук к жениху. Отвязли там, в хате убирают, — какие-ся свахи там убирают у хате, — а дружки бегом ворочаются на посад». Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

6а. *Ехали бояре по полю* — поют «бояре», когда везут молодых в дом жениха. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

7. *Сахорное сладкое яблочко* — поют «дружки», когда приведут невесту домой от венца. «Когда пообедают уже, тогда невеста ведёт на огород дружек, становя кружком, песни грают, она им по рюмочке поднося. Тогда грают «Сахорное сладкое яблочко» (С.К. Белёвцева). Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя

8. *Жёлтая имга на раките сидела* — поют «дружки» у невесты на посадке. Посад — центральная часть местного свадебного обряда, во время которого невеста прощается со своим родом. По словам Е.Я. Толмачёвой, «нявесту сажают под иконами на вывернутую шубу, а дружки кругом. В бутылке калина перед ею стоит. Пирог какие-то пекли ряженые. И всякие песни грают». На посадке у невесты поются песни «печальные». Невеста «тужит» - причитает.

Записана в апреле 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

9. *На море калинушка стояла* — поют «дружки» у невесты на посаде.

Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

10. *По улице поезд проезжает* — поют «дружки» у невесты на посаде.

Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

ФК Р-14524.

11. *Мимо саду зелёного* — поют «дружки» у невесты на посаде.

Записана в январе 1980 г.

Ф — 2491-9.

11а. *По вулице метель мететь* — поют родственницы жениха на посаде. Жениха также сажают на посад у него дома, когда он возвращается от венца, «обыгрывают» — поют величальные песни. По словам С.К. Белёвцевой, «эту песню грают у жениха. Когда собираются за нявестой ехать, вот это бояры там грают».

Записана в феврале 1982 г.

Ф — 2382-5.

12. *Ох, да вы князи-бояре* — поют родственницы жениха у него на посаде. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

12а. *Кузьма-Демьяна* («Да господи-боже, благослови») — поют «дружки» невесты-сироты на посаде. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

12б. *Солнушко за лес закатилось* — поют «дружки» невесты на посаде.

Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

12в. *Волга ты, Волга-камышевка* — поют «дружки» невесты на посаде.

Записана в июне 1982 г.

Ф — 2488-4

12г. *Ох, да ты Волга-сосёнушка* — поют «дружки» невесты на посаде. С.К. Белёвцева говорила, что надо петь «Ох, ель моя ель ты, сосёнушка». Этот текст записан во всех обследованных русских селах по Северскому Донцу (в Балаклейском и Чугуевском р-нах) как

основной «сиротский». Выше по течению Северского Донца он существует с иным зачином — «Ивушка да зелёная».

Многомикрофонная запись была проведена в апреле 1979 года во время пребывания коллектива в Москве.

1 канал — Татьяна Алексеевна Чупикова (1913 г.р.)

2 канал — Ульяна Никифоровна Рыжова (1913 г.р.)

3 канал — Евдокия Григорьевна Рагулина (1916 г.р.) — причет

4 канал — Федора Андреевна Мачулина (1908 г.р.)

5 канал — Елизавета Даниловна Потребенко (1915 г.р.)

6 канал — Евдокия Яковлевна Толмачёва (1911 г.р.)

7 канал — Марина Савельевна Бобрышова (1911 г.р.)

8 канал — Екатерина Трофимовна Сорокина (1912 г.р.) и

Ефросинья Родионовна Подчернова (1913 г.р.)

Ф — 2091-2098-7.

13. *Горошек мой, горошек* — поют родственницы жениха у него на посаде. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

13а. *Чем чесать, чем маслить Ивановы кудри* — поют родственницы жениха у него дома во время повивания. Е.Я. Толмачёва рассказывала: «Дядька повивая и старшая дружка, а свахи полотенце держат. А когда разбьрут (повьют — Е.Д.), жениха спрашивают: угадал? Чи она, чи не она — уже ж на ей нема кветки. Она уже не девка, а баба.» Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

Более полный вариант текста записан в июне 1982 года:

«Слушайте, да бояря, что сваха говоря:

Есть у вас, да бояря, стоялые кони,

Стоялые коники, служилые люди?

Киньтеся, да бояря, ко новому торгу,

Купитя, да бояря, гребень-гребешочек,

Гребень-гребешочек, дрогвинное масло —

Чем чесать, чем маслить Ивановы кудри,

Ивановы да кудерцы, ой, Марьину косу.»

14. *Тёмно, тёмно на дворе* — поют «дружки» невесты на посаде, когда свадебный поезд подъезжает к дому невесты.

Записана в апреле 1979 года.

Ф — личный архив собирателя.

14а. *Катилась хмелина с-под города* — поют «дружки» невесты во время выкупа. Обычно косу невесты «продает» старшая «дружка».

Сразу после выкупа «дружек» выгоняют из-за стола, и рядом с невестой садятся жених и его бояре.

Записана в апреле 1979 года.

Ф — личный архив собирателя.

14б. *А у нас нынче ночушки тёмные.*

14в. *Ой, ротавка, ротавка, жёлтый цвет* — поют «дружки» невесты на посадке. Обе песни записаны в июне 1982 года.

Ф — 2487-3,4.

14г. *Шёлкова ниточка* — поют «дружки дома у невесты после выкупа, когда невесту выводят из-за стола и благословляют перед ее отъездом в дом жениха. Т.А. Чупикова рассказывала: «А когда ж она уходит — благословляется. И кони стоят. Она садится на тачанку... Икона, солянка и буханка хлебу, — и становится она на тачанке, кланяется на все четыре стороны. А тогда садится она — и поехали». Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

14д. *Свёкор невестку встречает* — поют родственницы жениха во время встречи молодых в доме жениха. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

14е. *Рано, рано на заре свистнул дружила на коню* — поют родственницы жениха у него на посадке. Записана в апреле 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

15. *Приехал дружок с семи сёл.*

15а. *Не жмися, дружок, не жмися.*

16. *Тебе, дружок, не дружковати.*

16а. *Казали: дружок бел, бел.*

16б. *Девки дружка били* — поют «дружки» невесты во время выкупа.

Все эти песни записаны в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

17. *Заборливый дружок.*

17а. *Скупые бояре по сметью ходили* — поют «дружки» невесты во время выкупа. Обе песни записаны в апреле 1979 года во время пребывания коллектива в Москве.

Ф — личный архив собирателя.

17б. *Павино перо против терема упало* — поют «дружки» в воротах дома невесты, когда возвращаются с ней от венца. Певицы рассказывали: «От венца встречают ее. С иконой выходят, с хлебом-

солью. Отец с иконою. мать — хлеб и солянка. Кланяется невеста в пояс три раза, поцалует отца, потом матерю...»

Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

18. *Гости мои, посидите* — поют «дружки» и родственницы невесты во время застолья у неё дома после выкупа.

Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

ФК Р-14515

18а. *Тёща по сеням ходила* — поют «дружки» и родственницы невесты во время застолья у нее дома после выкупа. Записана в апреле 1979 года во время пребывания ансамбля в Москве.

Ф — личный архив собирателя.

18б. *Во саду, во садочку* — поют родственницы жениха в конце второго дня свадьбы «на разбор шапок»; «хвост развязывают свадьбе». Записана в январе 1980 г.

Ф — личный архив собирателя.

19. *Обыграем хлеб-соль* — поют «бояре» жениха во время застолья в доме невесты после выкупа. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

20. *Новое да точёное колесо* — поют «бояре», когда везут молодых в дом жениха. Ф.А. Мачулина говорила также, что эту песню пели «дружки» невесты, когда шли с огорода на посад.

Записана в апреле 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

21. *Выйди, выйди, матушка, погляди* — поют «бояре» у ворот дома жениха, когда подъезжает свадебный поезд. В это время в воротах запаливают огонь, заставляют коней проехать через него.

Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

22. *Не трубушки трубють рано на заре* — поют «бояре» во время повивания в доме жениха. После повивания молодую обычно ведут на огород, где все обливаются водой, которую она набирает в колодец. Записана в феврале 1982 года.

Ф — 2382-7.

23. *Ой, на хате зелье* — поют «бояре» во время свадебного пира в доме жениха. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

23а. *Повили кукушечку.*

23б. *Ой, как снарядили* — поют «бояре» во время повивания.

Обе песни записаны в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

24. *Мариина матушка мела, мела сени* — поют «бояре» на второй день свадьбы, — понедельник, — в местной традиции называемый «перезва». В этот день на крыше дома жениха ставят «вешку» — высокую древятку с красным флагом и колокольчиком». Собираются «бояре», идут к сватам (родителям невесты), несут с собой флаг и ёлку. «Бояре» наряжаются солдатами, цыганами, медведем, козой, мажутся сажей. Родители невесты угощают их, а потом все вместе идут в дом молодых — «пропажу искать». Молодую прячут в хате, родители ищут её. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

24а. *Протя тестева двора крута, крута гора* — поют «бояре», когда свадебный поезд подъезжает к воротам дома невесты, а также после выкупа, когда везут молодых в дом жениха. Записана в апреле 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

24б. *Сергеева матушка, выйди за ворота* — поют «бояре», когда свадебный поезд подъезжает к дому жениха.

Записана в апреле 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

25. *У нас нынче да годинушка настала* — поют «бояре» на «перезве». Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

Когда настоящий сборник уже готовился к печати, в мае 1984 г. от ансамбля с Завгороднее была записана еще одна песня на этот же напев. Ее поют на свадьбе «дружки» во время отъезда невесты из родного дома:

«Соезжала вот Марьюшка со двора,
Она сеяла зелёную ротву с рукава.
Расти, расти, моя ротовка, густенька.
Вставай, вставай, моя маменька раненько,
Поливай, поливай мою ротовку частенько
И утренними и вечерними зарями,
Посля того да горячими слезами.»

26. *Вы голуби мои сизые* — поют «бояре» на «перезве». Е.Я. Толмачёва говорила: «Голуби» грали в понедельник. Она ж уже плаче по своём двору, вот она и — «Вы голуби мои сизые»...»

Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

27. *Гуси мои да вы серые* — поют «бояре» на «перезве». По словам Ф.А. Мачулиной, это последняя песня свадьбы.

Записана в апреле 1979 года во время пребывания коллектива в Москве.

Ф — личный архив собирателя.

28. *Как на речке, на Ердане* — «щедровка». Под старый Новый год (вечером 13 января) женщины в с. Завгороднее и сейчас щедруют — собираются группами в 6-7 человек, ходят по дворам. Когда заходят в хату, на пороге спрашивают разрешения пощедровать; затем проходят в комнату и, встав лицом к передней стене дома, к окнам, поют эту песню. Хозяев при этом, как правило, в комнате нет, а если есть, они стоят сзади, за спинами поющих. Щедровщиков одаряют салом, водкой, конфетами и деньгами. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

ФК Р-14528.

29. *Вы святы вечера* — «эта песня играется на святках, в Рождво. В хороводе на улице, — собираются и поют», — говорила Е.Р. Подчернова. «В хороводе» означает просто группой, песня исполняется без движения. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

30. *Перепну я речушку* — «играется об маслену. Идут танком — берутся за руки или за подпояски и тогда идут в одну шеренгу по улице» (С.К. Белёвцева). В отличие от летних танков, масленские поются без припляса — «под них не скачут». Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

31. *Вейся, вейся, капуста* — поют тогда же, когда и предыдущую песню.

Многомикрофонная запись в апреле 1979 года в Москве.

1 канал — Татьяна Алексеевна Чуликова (1913 г.р.)

2 канал — Ульяна Никифоровна Рыжова (1913 г.р.)

3 канал — Евдокия Григорьевна Рагулина (1916 г.р.)

4 канал — Федора Андреевна Мачулина (1908 г.р.)

5 канал — Елизавета Даниловна Потебенко (1915 г.р.)

6 канал — Евдокия Яковлевна Толмачёва (1911 г.р.)

7 канал — Марина Савельевна Бобрышова (1911 г.р.)

8 канал — Екатерина Трофимовна Сорокина (1912 г.р.) и
Ефросинья Родионовна Подчернова (1913 г.р.)

Ф — 2091-2098-7.

32. *Звоня колокол Благовещенский.*

32а. *Благовещенский колокол* — когда-то эта песня звучала на улице утром 7 апреля. На разных концах села ее пели по-разному: сейчас песня сохраняется только в памяти людей старшего поколения.

32 — пели Е.Я. Толмачёва, Ф.А. Мачулина, Е.Д. Потенбенко.

32а — пели С.К. Белёвцева, Е.Г. Рагулина, Т.А. Чупикова.

Записаны в апреле 1982 года.

Ф — личный архив собирателя.

33. *На дворе дождь* — единственная песня, под которую пляшут, двигаясь по кругу против солнца; больше круговых песен в Завгороднем нет. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

34. *Воробушка-воробей* — таночная песня, поют на Красную горку. Танки в Завгороднем водили с Благовещенья до Троицы, причём каждая таночная песня была приурочена к своему празднику. Танки водили «стенка на стенку», взявшись за руки, приплясывая и подскакивая. Песни «Воробушка-воробей» и «Голова ль моя ты, головушка» иногда в Завгороднем называют «великодными», т. к. их «играли» под релями, а на релях качались в первые три дня пасхальной недели («великодные святки») и на Красную горку.

Записана в апреле 1982 года.

Ф — личный архив собирателя.

35. *Спасибо тому, кто в этом дому* — традиционная застольная песня, которой величают хозяев на любом пиру. Поётся с приплясом.

Записана в апреле 1982 года.

Ф — личный архив собирателя.

36. *А у нас в городе* — «рождвянская», поётся «в карагоде» во время святочных гуляний.

Записана в январе 1980 года.

Ф — 2491-3.

37. *Не свивайся, не свивайся, трава-мята, с полыном* — таночная на Троицу. Записана в апреле 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

38. *Голова ль моя ты головушка* — таночная на Великдень и на Благовещенье.

Записана в апреле 1979 г.

39. *Заюшка-горностаюшка.*

40. *На поле, на поляне.*

41. *На море, на море, на зари* — по словам исполнителей, «свадьбишные» — на «своденках» и на свадебном пиру в доме жениха. Однако, певицы неоднократно говорили, что эти песни можно петь в любое время на гулянках. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

42. *Под лесом-лесочком два пахаря пашут* — песня исполняется в кругу с приплясом на месте. Записана в апреле 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

43. *Казали: конопля невсходимая* — поют на Троицу в кругу с приплясом на месте. В это время «режут коноплю, мятую, чобор (чабрец), кладут в хате» (Т.А. Чупикова). Записана в январе 1980 года.

Ф — 2491-1.

При повторной записи в январе 1984 года участницы ансамбля спели эту песню на напев, близкий к № 48 с полным текстом:

«Да посею коноплю во сыром бору.

Конопля, конопля, конопля моя,

Ой, конопелька да зелёнькая.

(далее приводится текст без рефрена)

Во сыром бору да на добром коню.

Да казали ж: конопля невсходимая,

Невсходимая, невзродимая.

Ажно выросла конопля да повыше тына,

Да повыше тына да с дубом ровна.

Да несчастья ж конопле и сделалось:

Да с коренью ж коноплю вода сподмыла,

Да сряди ж коноплю червяк поточил,

Да с вярхуши ж коноплю буря сломила.

Хотел меня батюшка за князя отдать.

А сударыня-матушка в черницы постричь.

Я ж думала, что мой батюшка со князем на двор,

Ажно сударыня-матушка с чернецким попом:

Скидай, моё дитятко, светлое платье,

Надевай, моё милое, чёрный сарахван.»

44. *Посеяли бабы лён* — поётся в кругу с приплясом на месте.

Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

При повторной записи в январе 1984 года певицы вспомнили окончание текста (строфика та же):

«А я ж яму (ему — Е.Д.) отсмею,

Да сошью ж яму рубаху

Да с дерюжного полотна,
А с ложника рукува,
А с дярюжки ошейник,
А мой мужик мошейник.»

45. *На речке татарке* — поют «весной, когда холсты белят».

Записана в январе 1980 г.

Ф — 2491-5.

46. *(Во)зле Дониных ворот* — поют зимой, «у хвилипповки».

Записана в январе 1980 г.

Ф — 2491-4.

47. *По улице мимо кузницы* — поют в любое время в кругу, с приплясом на месте. Записана в январе 1979 г.

Ф — личный архив собирателя.

48. *Напишу, млада, грамоту* — поют зимой, «у хвилипповки».

Записана в январе 1980 г.

Ф — 2491-7.

При повторной записи в феврале 1982 года спели с зачином:

«Пойду, млада, в тёмный лес,
Сорву, млада, клёновый лист.»

49. *Кабы знала, не любила б я тебя* — поют в любое время в кругу с приплясом на месте. Записана в январе 1979 года.

Ф — личный архив собирателя.

50. *Да по зорюшке всё по внутренней* — записана в апреле 1982 года. При исполнении протяжных песен в местной традиции в ансамбле выделяются два ведущих голоса — запевала и «первый» или «дискант» (верхний солирующий подголосок). Для исполнения такого подголоска существует также местный термин «братъ». Иногда запекает и «берёт» одна и та же певица. В процессе звучания одной песни в разных строфах запевать и «братъ» могут поочерёдно разные певицы. В записи, нотация которой приводится в издании, запевала Е.Д. Потебенко, «брала» Ф.А. Мачулина.

Ф — личный архив собирателя.

51. *Сукрашёно то поле всё цветочками* — записана в январе 1980 года. Запевала Е.Д. Потебенко, «брала» Ф.А. Мачулина.

Ф — личный архив собирателя.

52. *Не развейся, дуб зелёный* — поют во время проводов в армию. Записана в феврале 1982 года. Запевала С.К. Белёвцева, «брала» Е.Д. Потебенко.

Ф — 2385-4.

53. *Зашумела в лесе дуброва* — поют, когда возвращаются домой с покоса. Записана в июне 1985 года. Запевала С.К. Белёвцева, «брала» Ф.А. Мачулина.

Ф — личный архив собирателя.

54. *Там у лозе, при-в дорозе* — записана в июне 1985 года. Запевала Е.Г. Рагулина, «брала» Ф.А. Мачулина.

Ф — личный архив собирателя.

55. *Ходя Ваня по базару* — записана в апреле 1979 года. Запевала и «брала» Е.Д. Потебенко.

Ф — личный архив собирателя.

56. *Ой да ты Доня, худая твоя доля* — поют, когда возвращаются домой с покоса. Записана в июне 1982 года.

Ф — 2490-1.

57. *Шелковая травушка в лог полегла* — поют, когда возвращаются домой с покоса. Записана в апреле 1979 года. Запевала и «брала» в первой и второй строфах Е.Г. Рагулина, далее Е.Д. Потебенко.

Ф — личный архив собирателя.

58. *Матушка, тошно мне* — записана в феврале 1982 года. В июне 1985 года записан более полный вариант текста (приводится без словообрывов и асемантических вставок):

После 5-й строфы:

Гостевал казаченька,
Гостевал молоденький
Всё тёмную ночь.

Вставал казаченька,
Вставал молоденький
Рано на заре.

Чесал казак кудерцы,
Чесал казак русые
Серебряным частым гребешком.

Пошёл казаченька,
Пошёл молоденький
Вдоль по селу.

Подошёл казак к речушке...

Через тую реченьку,
Через тую быструю
Лежала тонкая жёрдочка.

Наступил казаченька,
Наступил молоденький
На тонкую жёрдочку.
Обломила жёрдочка,
Обломила тонкая
Под тем добрым молодцом.

Увидела девушка
С высокого терема,
Она стала кричать:

«Бодай тебе, речушка,
Бодай тебе, быстрая,
Жёлтым песком занесло.»

Запевала и «брала» Ф.А. Мачулина.
Ф — 2385-1.

59. *Дорога торная да была* — записана в феврале 1982 года.

Запевала С.К. Белёвцева, «брала» Е.Г. Рагулина.
Ф — 2488-2.

60. *Калинушка-малинушка, лазоревый цвет* — в местной традиции приурочена к свадебному ритуалу (на «перезве»).

Записана в апреле 1979 г.
Ф — личный архив собирателя.

60а. *За речкою, за рекою слободка живёт* — поют на Троицу, когда идут на Донец гадать на венках. Записана в феврале 1982 года.
Ф — 2384-9.

61. *Шли мы лужком с милым дружкой* — записана в июне 1982 года. Запевала С.К. Белёвцева.
Ф — 2489-1.

62. *Поехал мой милый друг в поле пахать* — записана в июне 1982 года. Запевала Е.Г. Рагулина.
Ф — 2488-1.

63. *Разливалась половодная вода* — поют на Миколу вёшнего (22.05) на берегу Северского Донца. Записана в июне 1985 года.
Запевала Е.Г. Рагулина.
Ф — личный архив собирателя.

64. *Степь Кубанская* — записана в июле 1981 года.
Запевала С.К. Белёвцева, «брала» Ф.А. Мачулина.
Ф — личный архив собирателя.

65. *Я думала, что солнушко всходит* — многомикрофонная запись в апреле 1979 года в Москве. Распределение каналов см. в комментарии к № 31. Запевала и «брала» Е.Г. Рагулина. При повторной записи в июле 1981 года певицы спели эту песню с зачином:

«Ай, мать да по сыну да не тужа, да не плача, да ох,
За слезами дорожку да не бача.»

Ф — 2091-2098-18.

66. *Вечор поздно заудалой молодец у девушки гостевал* — записана в июне 1982 года. Запевала и «брала» Е.Г. Рагулина.
Ф — 2489-2.

67. *Женил меня родной батюшка* — записана в апреле 1979 года. Запевала и «брала» Е.Г. Рагулина.
Ф — личный архив собирателя.

68. *На предметному кусточку* — записана в феврале 1982 года. Запевала С.К. Белёвцева, «брала» Ф.А. Мачулина.
Ф — 2385-3.

69. *Я не верила девушкам да подружкам* — записана в апреле 1982 года. Запевала С.К. Белёвцева, «брала» Е.Д. Потенбенко.
Ф — личный архив собирателя.

70. *Мы сегодня пьем да гуляем* — поют во время проводов в армию. Записана в феврале 1982 года. 1-й вариант — запевала и «брала» Е.Г. Рагулина; 2-й вариант — запевала и «брала» С.К. Белёвцева.
Ф — 2384-13.

71. *Полынь — горькая в поле трава* — записана в феврале 1982 года. Запевала и «брала» Е.Г. Рагулина. В июне 1985 года Д.Г. Мачулин сообщил окончание песенного текста:
«На той шелковой травушке выпадала земчужная роса.
Упущёмши с рук ясного сокола, теперь его не поймать.
Отославши раздоброго молодца, теперь его не вернуть.»
Ф — 2385-2.

72. *Не с кем, не с кем Мане разгуляться* — записана в июне 1982 года. Запевала и «брала» Е.Г. Рагулина.
Ф — 2490-2.

73. *Всё туманочки* — многомикрофонная запись в апреле 1979 года в Москве. Распределение каналов см. в комментарии к № 31. Запевала и «брала» Е.Г. Рагулина.
Ф — 2091-2098.

74. *Кому воля, мне неволя* — записана в июне 1985 года.

Запевала и «брала» Е.Г. Рагулина.

Ф — личный архив собирателя.

75. *В зеленому саду груша* — записана в январе 1980 года.

Запевала и «брала» Е.Д. Потребенко.

Ф — 2491-2.

76. *Молодка, молодушка* — записана в январе 1980 года.

Запевала Е.Г. Рагулина.

Ф — личный архив собирателя.

77. *Соловей, соловейко* — записана в январе 1980 года.

Запевала и «брала» Е.Д. Потребенко.

Ф — личный архив собирателя.

78. *Да не лучшему деревцу бог листу не дал* — местная версия баллады о «дочке-пташке», распетая на напев, близкий календарно-приуроченным песням (см. №№ 29, 32). В селе Завгороднее эту песню пели «в осени, когда прядево тёрли». Записана в январе 1980 года.

Ф — личный архив собирателя.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ОБРЯДОВІ ОПОВІДКИ СІЛЬСЬКИХ ЖИТЕЛІВ ВЕЛИКОБУРЛУЦЬКОГО ТА ІЗЮМСЬКОГО РАЙОНІВ	5
ОБРЯДОВА ТА ПІСЕННА ТРАДИЦІЯ СЕЛА КИСЕЛІ	43
ПІСЕННА ТРАДИЦІЯ СЕЛА НОВИЙ МЕРЧИК	91
ПІСНІ СЕЛА ЗАВГОРОДНЕ	165

Фольклорно-етнографічне видання

ФОЛЬКЛОРНІ ОСЕРЕДКИ ХАРКІВЩИНИ

Упорядники: Є.А. Дорохова, В.М. Осадча, Н.А. Плотнік

Відповідальний за випуск С.В. Телегіна

Редактор Р.І. Прокопенко

Комп'ютерне складання та верстка К.Н. Пугач

Коректор М.І. Плоткін

Підп. до друку 19. 11. 2002 р. Формат 60х84¹/₁₆

Папір офсетний. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 22,09. Гарнітура Ariak.

Тираж 1000 прим. Замовлення № 429.

Видавничий відділ фірми «Регіон-інформ»

Свідоцтво про реєстрацію ДК № 31 від 04.04.2000 р.

Друкарня фірми «Регіон-інформ».

61082, Харків, пр. Московський, 144, оф. 706.